

MASTERPROEF AANGEBODEN TOT HET VERKRIJGEN VAN HET DIPLOMA
MASTER IN DE MEERTALIGE COMMUNICATIE

Marketing en sociale semiotiek: UNESCO werelderfgoed in Vlaanderen

Door
Debbie Verschueren

Promotor
Dr. Paul Sambre

Academiejaar: 2011-2012

Lessius Antwerpen | Toegepaste Taalkunde
Campus Sint-Andries | Sint-Andriesstraat 2 | 2000 Antwerpen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Afbeeldingen	3
Tabellen	4
Dankwoord	5
Abstract	6
Inleiding	7
1 Literatuurstudie	9
1.1 Place branding	9
1.2 Cultureel erfgoed	11
1.2.1 Definitie van het concept ‘cultureel erfgoed’	11
1.2.2 Erfgoedbeleid in Vlaanderen	13
1.2.3 Cultureel erfgoed vandaag	15
1.3 UNESCO	17
2 Onderzoeksvragen.....	20
3 Methodologie.....	21
3.1 Corpusbeschrijving	21
4 Theoretisch kader.....	25
4.1 Sociale semiotiek	25
4.2 Genreanalyse	27
4.2.1 Conventies	28
4.2.2 Promotievideo’s.....	31
4.3 Scripttheorie.....	33
5 Analyse	36
5.1 Jaartallenleven in Leuven	36
5.1.1 Interpersoonlijke metafunctie.....	36
5.1.2 Ideationele metafunctie	38
5.1.3 Tekstuele metafunctie.....	44
5.2 Krakelingen en Tonnekensbrand	47
5.2.1 Interpersoonlijke metafunctie.....	47
5.2.2 Ideationele metafunctie	49
5.2.3 Tekstuele metafunctie.....	54
5.3 Aalst Carnaval	57
5.3.1 Interpersoonlijke metafunctie.....	57
5.3.2 Ideationele metafunctie	59
5.3.3 Tekstuele metafunctie.....	65
5.4 Heilig Bloedprocessie Brugge	68
5.4.1 Interpersoonlijke metafunctie.....	68
5.4.2 Ideationele metafunctie	70
5.4.3 Tekstuele metafunctie.....	77
6 Conclusie	80
7 Bibliografie.....	84
8 Bijlagen.....	89

8.1	Template Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage	89
8.2	Transcriptie Jaartallenleven van Leuven	96
8.3	Transcriptie Krakelingen en Tonnekensbrand	100
8.4	Transcriptie Aalst Carnaval	103
8.5	Transcriptie Heilig Bloedprocessie Brugge	104

Afbeeldingen

Figuur 1 Diversiteit van de Jaartallen.	40
Figuur 2 Recentere <i>Age Set</i>	42
Figuur 3 <i>Age Set</i> : oudere generatie.....	42
Figuur 4 Wachtende deelnemers aan Krakelingenparade	48
Figuur 5 Laatste instructies voor de start van de Krakelingenparade	49
Figuur 6 Close-up van de lokale deken tijdens de zegening van de krakelingen.....	50
Figuur 7 Mand met krakelingen	51
Figuur 8 De wijn	51
Figuur 9 De kleine visjes symboliseren het leven zelf.....	51
Figuur 10 Het vuur	51
Figuur 11 Toeschouwers bij de Krakelingenworp.....	55
Figuur 12 Tonnekensbrand.....	56
Figuur 13 Verbranding van de carnavalspop betekent het einde van de afgelopen carnavalsperiode.....	58
Figuur 14 Bezemdans van de Gilles d'Aalst op de Grote Markt	60
Figuur 15 Zwart-wit foto van de carnavalsstoet van Aalst.....	61
Figuur 16 Zwart-wit foto van een individuele carnavalist	61
Figuur 17 Carnavalsvereniging uit het verleden	61
Figuur 18 Prins Carnaval.....	62
Figuur 19 Voorbeeld van de reuzen op Aalst Carnaval	62
Figuur 20 Voil Jeanetten met hun typische attributen	63
Figuur 21 De bisschop van Brugge ontvangt bisschoppen, kardinalen en andere geestelijken van over de hele wereld.....	69
Figuur 22 De burgemeester van Brugge ontvangt ambassadeurs, diplomaten en personeelsleden van internationale organisaties.....	69
Figuur 23 De Halletoren (het belfort) in Brugge.....	70
Figuur 24 Kindje wordt aangekleed voor de parade	72
Figuur 25 Ook jongeren nemen deel aan de historische optocht	72
Figuur 26 Oudere man wordt klaargemaakt voor zijn rol	72
Figuur 28 De Heilig Bloedrelikwie	73
Figuur 27 De ceremoniële toga van de Confrerie van het Heilig Bloed.....	73

Figuur 29 Voorbeeld van een historische fase in de Heilig Bloedprocessie (Stad Brugge, 2009)
..... 79

Tabellen

Tabel 1 Overzicht analyse volgens Hallidayaanse metafuncties 80

Dankwoord

Allereerst wil ik graag dr. Paul Sambre bedanken voor de vakkundige begeleiding bij deze masterproef. Hij zorgde er steeds voor dat ik weer zicht kreeg op het geheel, wanneer ik door de bomen het bos niet meer kon zien. Hij stimuleerde mij telkens om verder te gaan en nieuwe bronnen te onderzoeken.

Daarnaast wens ik ook mijn ouders te bedanken. Zij gaven mij de mogelijkheid een tweede opleiding te volgen en steunden mij de afgelopen jaren in veel van mijn keuzes. Ook mijn zus verdient een woord van dank voor haar eindeloze geduld tijdens mijn stressmomenten.

Ten slotte bedank ik Leslie Hubrechts voor de momenten van ontspanning en de zeer gewaardeerde telefonische intermezzo's.

Bedankt iedereen!

Debbie Verschueren

Lessius Antwerpen

Academiejaar 2011-2012

Abstract

This dissertation deals with the consequences of ‘place branding’ and the use of intangible cultural heritage to brand a destination. Intangible heritage can be a means for promoting a certain place as a desired tourist destination. The conducted research investigates how information about intangible heritage in Flanders is being transferred by different sources. The corpus consists of conventions by UNESCO and promotional videos produced by the heritage communities. The theoretical framework provides a thorough basis for the actual analysis. From a social semiotic point of view the conventions and videos are analysed in terms of interpersonal, ideational and textual metafunctions (Halliday, 1973, 1978; Koller, 2007, 2008). The way intangible heritage is being represented in both types of (multimodal) texts may have a serious impact on Flemish tourist destinations. In the analysis you may find both textual examples from the conventions and video transcriptions, as well as visual material from the promotional videos. We can conclude that the different metafunctions are represented by means of visual or textual information. The way this information is being transferred might have an influence on the perception of the intangible cultural heritage concerned.

Inleiding

De voorlopige cijfers van Toerisme Vlaanderen (2011) voor 2011 tonen een stijging aan van het aantal toeristen in Vlaanderen met 4,1%. Die toeristen bezoeken voornamelijk de verschillende kunststeden. Daarnaast concludeerde men dat het verblijf vaak van korte duur was, ook al kwam een groot aantal toeristen uit Vlaanderen. Deze voorlopige cijfers tonen aan dat Vlaanderen sterk investeert in de toeristische sector en dat er veel inspanningen worden geleverd om zowel België als geheel en Vlaanderen in het bijzonder als toeristische trekpleister aantrekkelijker te maken. Dat betekent dat Vlaanderen/België zich erg bewust is van het concept *place branding*. Dit concept is erop gericht de identiteit van een plaats te linken aan het waargenomen imago door middel van ervaringen en het geprojecteerde imago van deze plaats (Govers & Go, 2009, p. 25). Uit een casestudy van Govers en Go (2009, pp. 117-129) blijkt echter dat de Vlaamse identiteit niet erg duidelijk wordt gecommuniceerd naar de internationale markt omwille van de ingewikkelde politieke en geografische structuur van ons land. De indeling in gewesten en de verdeling van de bevoegdheden zorgt vaak voor verwarring op internationaal gebied, wat uiteraard een invloed heeft op de promotie van toerisme. Ook de historische achtergrond van Vlaanderen zorgt voor een gefragmenteerde identiteit, waarbij men rekening dient te houden met de Franse overheersing en de sterke culturele verdeeldheid tussen het noorden en het zuiden van het land. “The Flemish population is constantly confronted with these differences in mentality, which presumably brings an awareness of a characteristic Flemish identity” (Govers & Go, 2009, p. 122). Toch blijkt uit de enquête die in deze studie werd uitgevoerd dat de Vlaamse identiteit beperkt is wat betreft de identificatie van haar symbolen, helden, belangrijke historische gebeurtenissen en ervaringen waarop Vlamingen trots kunnen zijn. Het zijn juist deze elementen die belangrijk zijn bij het definiëren en vaststellen van de identiteit van een plaats. Voor Vlaanderen is het bijgevolg belangrijk om goed na te denken over zijn identiteit en hoe die het best kan worden verspreid en bekendgemaakt. Een manier om de Vlaamse identiteit te exploreren en te definiëren is de promotie van cultureel erfgoed, omdat die vorm van promotie aandacht schenkt aan verschillende aspecten van nationale cultuuruitingen¹. Bij de promotie van cultureel erfgoed valt één organisatie meteen op: *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*.

UNESCO works to create the conditions for dialogue among civilizations, cultures and peoples, based upon respect for commonly shared values. It is through this dialogue that the world can

---

¹ Denk hierbij aan roerend en onroerend erfgoed.

achieve global visions of sustainable development encompassing observance of human rights, mutual respect and the alleviation of poverty, all of which are at the heart of UNESCO's mission and activities. (UNESCO, 2012b)

Dankzij haar brede doelstellingen ter bevordering van culturele diversiteit en interculturele dialoog en het opzetten van uitgebreide kennissamenlevingen door informatie en communicatie, speelt UNESCO een belangrijke rol in het cultureel erfgoedproces. De stijging van het aantal toeristen in Vlaanderen zou in beperkte mate verklaard kunnen worden door het groeiende bewustzijn en de grotere zichtbaarheid van cultureel erfgoed in Vlaanderen. De toenemende bewustwording en zichtbaarheid vormen op hun beurt een aantrekkingskracht voor buitenlandse toeristen. In dit onderzoek wordt enerzijds gekeken naar de werking van het erfgoedproces in Vlaanderen, door de vraag te stellen naar de aanpak en promotie van cultureel immaterieel erfgoed. Anderzijds wordt er dieper ingegaan op de eisen die de verschillende erfgoedgemeenschappen worden opgelegd bij de aanvraag om op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid te worden opgenomen. De Representatieve Lijst verzamelt die erfgoedelementen die de culturele diversiteit in de wereld aantonen. Tevens dragen deze elementen bij tot het verhogen van de bewustwording rond cultureel erfgoed (UNESCO, 2012a). Daarnaast zal het communicatieproces in kaart worden gebracht dat in Vlaanderen moet worden doorlopen bij de kandidaatstelling voor de Representatieve Lijst van UNESCO. Tevens zullen de communicatieprocedures voor de desbetreffende kandidaten vanuit discursief standpunt worden toegelicht. Twee van deze procedures zijn (1) een specifiek nominatieformulier van UNESCO, dat uiteindelijk zal resulteren in een UNESCO-conventie en (2) een promotiefilmpje van het immaterieel cultureel erfgoed in kwestie. De inhoudelijke en vormelijke vergelijking van het nominatieformulier en de promotievideo toont aan hoe de Vlaamse identiteit in de toeristische marketing gestalte krijgt. Daarnaast toont onze studie de impact van een samenwerking met een internationale organisatie als UNESCO.

1 Literatuurstudie

De theorieën en concepten gebruikt bij onze analyse verdienen enige verduidelijking. Ik begin met een uiteenzetting van het concept *place branding*, om het onderzoek in de juiste situering te plaatsen. Vervolgens ga ik dieper in op het begrip ‘cultureel erfgoed’. Het begrip wordt eerst vanuit een linguïstisch standpunt benaderd, dan wordt er een blik geworpen op het erfgoedbeleid in Vlaanderen en tenslotte wordt de huidige situatie rond cultureel erfgoed besproken. Het volgende onderdeel behandelt de rol van UNESCO in het hele verhaal, met een uiteenzetting van haar doelstellingen.

1.1 Place branding

Dit onderzoek plaatst het concept *place branding* centraal. Fundamenteel daarbij is hoe een van bezoeker een toeristische site ervaart en waarneemt. Deze *place experience* stuurt de identiteit van de toeristische site. *Place experience* slaat voornamelijk op de zintuiglijke interactie met de fysieke, virtuele en sociale omgeving die aan de bestemming een bepaalde betekenis toekent. Govers en Go (2009, pp. 175-176) stellen vast dat verschillende elementen een optimale ervaring garanderen. Eerst moet er een dialoog worden opgebouwd tussen de toekomstige bezoeker en het ervaringsnetwerk – d.w.z. “public and private parties involved in the place product offerings” (Govers & Go, 2009, p. 175). Deze relatie schept bij de toerist juistere verwachtingen over de bestemming. Een transparante doorstroom van informatie maakt het voor de toerist gemakkelijker om informatie te verwerken en feedback te geven waar nodig. Ten slotte kan de toekomstige toerist via de ervaringsnetwerken eenvoudiger een keuze maken hoe hij de omgeving wil ervaren. Zo kan hij beslissen over te gaan tot een actieve of passieve beleving van de bestemming. Essentieel zijn visuele en narratieve elementen: “visuals and narratives essential elements for projecting rich place brand experiences” (Govers & Go, 2009, p. 176). Ze leiden dit proces immers in goede banen.

Ondanks de positieve invloed van *place branding* op de identiteit van een plaats, staat ze vaak in een negatief daglicht. Anholt (2007, pp. 3-4) legt uit dat *place branding* vaak gelijkgeschakeld wordt met overdreven reclame, overbodig grafisch design, promotie, public relations of zelfs propaganda. Al deze promotietechnieken worden door het brede publiek geïnterpreteerd als een gewone verkoopstechniek van een toeristische bestemming zonder meer. Wij plaatsen daar een andere visie tegenover: indien landen aandacht dienen te besteden aan hun identiteit, dragen brandingstrategieën bij tot het imago dat landen willen uitdragen op de internationale markt. “Branding strategies harness the power of language and images to bring about widespread social change.” (Anholt, 2007, p. 17). Een goed *marketing and brand*

management maakt dan ook het verschil tussen “what makes sense on paper and how people actually behave” (Anholt, 2007, p. 17). De eerste visie kreeg bijval door Pratt (2010; 2011), die sterk gekant is tegen het branding principe: “[C]reative and cultural activities are simply forms of attraction for a mobile elite, or as an instrumental means of differentiating one place from another.” (Pratt, 2010, p. 13). Om verschillende redenen werden *branding strategies* de afgelopen jaren belangrijker, maar ook noodzakelijk: de verspreiding van democratie en het groeiende bewustzijn van internationale relaties, de groeiende macht van de internationale media, de lagere kostprijs van internationale reizen, de groeiende middenklasse, die voortdurend op zoek is naar nieuwe ervaringen, en nieuw te ontdekken bestemmingen, de vele buitenlandse investeringen, de groeiende vraag van consumenten naar een rijker en gediversifieerd cultureel menu, enz. Dit zijn slechts enkele beweegredenen waarom organisaties investeren in *brand management* en *place identity*, waarbij globalisering zeker een grote rol speelt. Toch, moet men volgens Koller (2007) oppassen voor deze globalisering, aangezien men de eigen identiteit niet teniet mag doen: “Globalisation cannot be seen simplistically as a drive towards greater homogenisation of the world according to some western market ideal.” (Koller, 2007, p. 112). Dit is een belangrijk aandachtspunt bij de definitie van nationale identiteit en *brand image*: landen moeten zich op de internationale markt positioneren zonder hun lokale identiteitskenmerken uit het oog te verliezen. Vandaar dat nationale beleidsverantwoordelijken eerder in de richting moeten denken van *glocalisation*, door Koller (2007, p. 115) als volgt gedefinieerd: “glocal brands that are endowed with a variety of local meanings, translating into globalised and localised products”.

Place branding kan door middel van de promotie van cultureel immaterieel erfgoed en een internationale erkenning van UNESCO voor Vlaanderen een stap in de goede richting zijn om zijn culturele identiteit beter gestalte te geven. De laatste jaren steeg het aantal UNESCO-erkenningen in Vlaanderen. Ook op dit ogenblik worden er bijkomende aanvragen ingediend ter bescherming van het Vlaams cultureel immaterieel erfgoed. De recente erkenning van Aalst carnaval en Krakelingen in Geraardsbergen vormt hiervan een goede illustratie; meer recent startte ook het carnaval van Blankenberge (NMI, 2012) een procedure ter nominatie voor de Representatieve Lijst van UNESCO. De verschillende UNESCO-erkenningen kaderen zeer goed binnen het net verkende begrip *glocalisation* [zoals gedefinieerd door Veronika Koller (2007, p. 115)]. De globale dimensie manifesteert zich dan voornamelijk via de internationale reputatie van UNESCO en de lokale komt tot uiting dankzij de tradities en rituelen die als cultureel werelderfgoed worden erkend. Deze tradities vinden vaak plaats

binnen de zeer lokale context van erfgoedgemeenschappen en gemeenten in Vlaanderen. De kritiek, geuit door Pratt (2010; 2011), die stelt dat creatieve en culturele activiteiten enkel gericht zijn op het aantrekken van toeristen, gaat niet op binnen de context van cultureel erfgoed. UNESCO stelt immers duidelijk dat zij cultureel erfgoed wil beschermen en hier absoluut geen economisch voordeel mee wil behalen. Dat is zeker een belangrijke assumptie voor de verdere analyse in dit scriptieonderzoek: al kan Vlaanderen een positieve toeristische aantrekkingskracht bewerkstelligen door de promotie van cultureel erfgoed, de erkenning van UNESCO levert in de eerste plaats een bevestiging van culturele waarden op en vormt geen bron van economisch gewin door de attractie van toeristen (Schauvliege, 2010, p. 16).

1.2 Cultureel erfgoed

Om een goed beeld te krijgen van wat cultureel erfgoed nu precies inhoudt, licht ik het begrip in onderstaand hoofdstuk eerst vanuit een linguïstisch perspectief toe. De semantische evolutie van het begrip wordt beschreven, evenals de huidige betekenis. Daarna wordt het cultureel erfgoedbeleid in Vlaanderen uitgediept en tenslotte worden de uitdagingen verduidelijkt waar het erfgoed vandaag voor komt te staan.

1.2.1 Definitie van het concept ‘cultureel erfgoed’

De semantische evolutie van het woord ‘erfgoed²’ kan volgens André Desvallées (geciteerd in Vecco, 2010, p. 321) onderverdeeld worden in vijf historische fasen. Rond 1790-1791 werd de term *patrimonium* of *patrimoine*, vandaag vertaald als ‘erfgoed’, gebruikt om de goederen aan te duiden die van vader of moeder op kind werden doorgegeven als ‘erfenis’. In deze periode drong geleidelijk het besef door dat ook de natie een soort erfenis doorgeeft aan de volgende generaties: “the heritage of the nation” (Vecco, 2010, p. 321). Die erfenis bestond uit het vroegere bezit van de koning, dat genationaliseerd was en dus toebehoorde aan het publieke domein. Pas in de periode tussen 1930 en 1945 werd aan het concept ‘erfgoed³’ een culturele dimensie toegeschreven. De Engelse term *heritage* benadrukt voornamelijk het erfenisproces, terwijl het Franse *patrimoine* veel breder geïnterpreteerd kan worden.

In the concept of “heritage”, the vision is vertical but limited to what is being transmitted, while in that of *patrimoine*, which has a more social meaning, the vision is horizontal, in the sense that it can be of a much larger dimension, and able to encompass more than just the simple inheritance. (Vecco, 2010, p. 322)

---

² André Desvallées heeft het over de term ‘patrimoine’, die we kunnen vertalen als ‘erfgoed, patrimonium, erfenis of *heritage*’.

³ In deze periode werd de term in documenten van internationale organisaties naar het Engels vertaald als ‘heritage’ of ‘property’. Toch werd ‘heritage’ de internationale tegenhanger van de Franse term ‘patrimoine’.

Het derde stadium in de semantische evolutie van ‘erfgoed’ dateert uit 1959, toen de Franse uitdrukking *patrimoine culturel* (in het Engels aangeduid als *cultural heritage*) haar intrede deed dankzij André Malraux. Erfgoed omvat vanaf dan alles dat werd toegeschreven aan de kunstensector. De laatste stap in de evolutie vond plaats tussen 1978 en 1980. In deze periode was het concept reeds aanzienlijk uitgebreid. Terwijl men het vroeger had over ‘historische monumenten’, werden deze nu ondergebracht onder de universele term ‘erfgoed’ (Vecco, 2010, p. 322).

Wanneer we het hebben over cultureel erfgoed, is het belangrijk dit begrip goed te definiëren. Vlaams minister van Cultuur, Joke Schauvliege (2010, p. 7) omschrijft ‘cultureel erfgoed’ in haar visienota als volgt:

Erfgoed zijn die cultuuruitingen die groepen of (erfgoed)gemeenschappen benoemen als dingen die vandaag nog steeds waardevol zijn. “Nog steeds waardevol” betekent dat die dingen in het verleden een betekenis hadden en ook nu nog een rol – dat is vaak, en mag ook, een andere zijn dan in het verleden – kunnen spelen, ze vandaag nog een functie of betekenis hebben, en die men waardevol genoeg acht om door te geven aan toekomstige generaties.

Een gelijkaardige definitie is ook terug te vinden op de website van FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw (FARO, 2012). De definitie van FARO is een vereenvoudigde versie van de omschrijving van Joke Schauvliege: “Met de term erfgoed duiden we de sporen uit het verleden aan die ook vandaag nog betekenisdragend zijn voor groepen mensen en die we daarom koesteren en aan toekomstige generaties proberen door te geven.” (FARO, 2012).

De term ‘erfgoedgemeenschap’ werd reeds opgenomen in het Cultureel-erfgoeddecreet (Vlaamse regering, 2008, artikel 2, 5°), waarin deze term verder verduidelijkt wordt als

een gemeenschap die bestaat uit organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed of specifieke aspecten ervan, en die het cultureel erfgoed of aspecten ervan door publieke actie wil behouden en doorgeven aan toekomstige generaties.

Het beleid inzake cultureel erfgoed in Vlaanderen maakt een onderscheid tussen roerend erfgoed (o.a. kunstwerken en gebruiksvoorwerpen), onroerend erfgoed (o.a. gebouwen en landschappen) en immaterieel erfgoed (o.a. gewoontes, gebruiken en kennis). Tevens wordt een gedetailleerde definitie van immaterieel cultureel erfgoed opgenomen in de visienota van minister Schauvliege (2010, p. 9):

Immaterieel cultureel erfgoed is niet-tastbaar. Het zijn die gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken die een gemeenschap of groep overgeërfd heeft gekregen of in een historisch continuüm kunnen gevat worden en die de gemeenschap of groep in consensus voldoende belangrijk acht om door te geven aan toekomstige generaties. Het gaat steeds om immateriële en dus niet-tastbare

uitingen van een interactie tussen de mens en zijn omgeving. Immaterieel cultureel erfgoed is dynamisch; door evolutie in de tijd en door interactie met de omgeving krijg het nieuwe betekenissen en verandert het gebruik of de functie.

Barbara Kirschenblatt-Gimblett (2004, pp. 52-53) maakt eenzelfde onderscheid tussen *tangible heritage* (materieel erfgoed), *natural heritage* (natuurlijk erfgoed) en *intangible heritage* (immaterieel erfgoed). In dit onderscheid beschrijft Kirschenblatt-Gimblett materieel erfgoed als monumenten, gebouwen en sites met een historische, archeologische, wetenschappelijke, etnologische of antropologische waarde (Kirschenblatt-Gimblett, 2004, p. 52). Onder natuurlijk erfgoed plaatst zij sites als de Rode Zee, de *Grand Canyon* en *Mount Kenya National Park*. Dit erfgoed omvat plaatsen met een aantal speciale eigenschappen, een zekere schoonheid of een andere waarde, die door de mens onaangeroerd is gebleven. Tenslotte vermeldt Kirschenblatt-Gimblett de moeilijkheid om immaterieel cultureel erfgoed te definiëren. De meest recente omschrijving van het begrip impliceert de bescherming van een levende traditie die noodzakelijk is voor verdere culturele reproductie. Immaterieel erfgoed wordt ondergebracht onder de noemer ‘cultuur’, maar ‘leeft’ net zoals natuurlijk erfgoed (Kirschenblatt-Gimblett, 2004, p. 53).

1.2.2 Erfgoedbeleid in Vlaanderen

Inzake het beleid voor het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen, verdienen een aantal belangrijke referentiepunten een korte toelichting. In 2006 vond de ratificatie plaats van de UNESCO-conventie die in 2003 te Parijs werd goedgekeurd. Op het moment van ratificatie was het begrip ‘immaterieel cultureel erfgoed’ gloednieuw en koos men ervoor om de link te leggen met het reeds gevestigde begrip ‘volkscultuur’. Beide begrippen werden vervolgens opgenomen in het Cultureel-erfgoeddecreet (Vlaamse regering, 2008), dat als hoofddoel het verzamelen, beschermen, bestuderen, bekendmaken en demonstreren van de volkscultuur vooropstelde. In de toekomst wil de Vlaamse regering zich voornamelijk toeleggen op de actualiteitswaarde en de motivatie om het immaterieel cultureel erfgoed door te geven aan toekomstige generaties. Daarnaast wil Vlaanderen op lange termijn een netwerk uitbouwen van erfgoedorganisaties dat alle aspecten van de erfgoedzorg in acht dient te nemen. Sinds de ratificatie van de UNESCO-conventie in 2003 gaf de Vlaamse overheid de prioriteit aan het vergroten van de zichtbaarheid van immaterieel cultureel erfgoed. Hierbij was de deelname aan internationale instrumenten van de conventie – in het bijzonder de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid – een grote stap voorwaarts. In 2009

paste de Vlaamse overheid een reglement toe dat zorgde voor de oprichting van de “Inventaris van immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen” (alias de Inventaris Vlaanderen). Dit reglement bevat criteria en procedures om een element op deze inventaris te plaatsen, waarna het in aanmerking kan komen voor een nominatie voor de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. De beslissing tot kandidaatstelling van een bepaald element op zowel de Inventaris Vlaanderen als de Representatieve Lijst komt echter telkens van de erfgoedgemeenschap en niet van de Vlaamse overheid. Het is dus de erfgoedgemeenschap die zelf het initiatief moet nemen (Schauvliege, 2010, pp. 14-15).

De opname op de Representatieve Lijst van UNESCO houdt een hoge mate van prestige in en ook het symbolische kapitaal is zeer groot, aldus minister Schauvliege (2010, p. 16): “Een erkenning door de overheid of door een internationale organisatie wordt door vele organisatoren aanzien als een erkenning van hun jarenlange inzet.” Ook wordt een dergelijke erkenning vaak vanuit een economisch en toeristisch oogpunt nagestreefd, omdat er een grotere aantrekkingskracht wordt vermoed voor de plaats in kwestie. De kandidaat-landen hopen dat een UNESCO-erkenning een positieve bijdrage kan leveren op het vlak van inkomsten en terugverdieneffecten. Deze bijkomende positieve gevolgen zijn echter niet het hoofddoel van een opname op de Representatieve Lijst en mogen niet als dusdanig worden beschouwd (Schauvliege, 2010, pp. 16-18).

De rol van de Vlaamse Gemeenschap in het hele erfgoedgedeelte omvat drie specifieke taken: zij treedt op als facilitator, als internationaal makelaar en als moderator. Allereerst voert de Vlaamse gemeenschap een faciliterend beleid waarbij erfgoedgemeenschappen ondersteuning krijgen van de overheid, opdat zij voldoende kennis en informatie zouden kunnen verzamelen om immaterieel cultureel erfgoed te herkennen, benoemen en verspreiden⁴. Om deze doelstelling waar te maken, heeft de Vlaamse gemeenschap zich toegelegd op het uitbouwen van enkele instrumenten die het mogelijk moeten maken voldoende kennis en informatie te verschaffen aan de verschillende erfgoedgemeenschappen. Een eerste instrument bevat de oprichting van expertisenetwerken, die op basis van vijf thema’s verder zouden kunnen groeien. Deze vijf thema’s worden als volgt onderverdeeld: een landelijk expertisenetwerk voor verhalen, dialecten, mondelinge geschiedenis en vertelkunst; een landelijk expertisenetwerk voor cultureel erfgoed binnen het kunstenveld (*performing arts*); een landelijk expertisenetwerk voor stoeten, feesten, rituelen en sociale interactie; een netwerk rond kennis over de natuur en het universum; een landelijk

---

⁴ Het begrip ‘immaterieel cultureel erfgoed’ is niet voor iedereen even duidelijk, waardoor het voor de erfgoedgemeenschappen belangrijk is verduidelijking te kunnen bieden over het begrip *an sich*.

expertisenetwerk dat zich toelegt op technieken en ambachten (Schauvliege, 2010, p. 20). Voor de beleidsperiode 2009-2011 werden deze landelijke expertisenetwerken gesubsidieerd op basis van een thema of op basis van methodieken, verklaart Schauvliege (2010, p. 21) in haar visienota. Naast deze expertisenetwerken ontwikkelde de Vlaamse gemeenschap de Inventaris Vlaanderen om het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen te documenteren en te inventariseren. Het probleem dat bij deze inventaris opduikt, betreft het feit dat elementen niet in een cluster kunnen worden opgenomen. Dit houdt in dat elke stoet, elke individuele gewoonte, elke traditie, telkens een aparte aanvraag kan doen om in de inventaris te worden opgenomen. Daarom zoekt de Vlaamse regering momenteel naar een uitgebreider instrument (een soort databank) om dit probleem op te lossen. Op internationaal vlak is het de bedoeling het beleid in Vlaanderen kenbaar te maken en Vlaanderens positie op het internationale toneel te vergroten. Dit internationale meespelen wordt bewerkstelligd door een samenwerking met UNESCO en de verschillende nominaties door de Vlaamse gemeenschap om haar cultureel erfgoed op de Representatieve Lijst te krijgen, een label met zowel toeristisch als economisch potentieel. Ook al moet de aanvraag voor een nominatie op de Representatieve Lijst worden ingediend door de erfgoedgemeenschap zelf, het is wel de Vlaamse overheid die de start van het nominatieproces kan stimuleren. Daarenboven verwacht UNESCO een formele voordracht van de staten, na een vereiste kwaliteitscontrole. Die controle valt dus mede onder de verantwoordelijkheden van de Vlaamse gemeenschap. Omwille van de kwaliteitscontrole treedt de overheid op als moderator, waarmee ze de kwaliteit van het cultureel erfgoed in Vlaanderen bewaakt, opdat de erfgoedgemeenschappen hun erfgoed zouden blijven koesteren en actief inzetten op het doorgeven van dit erfgoed. (Schauvliege, 2010, pp. 18-27).

1.2.3 Cultureel erfgoed vandaag

Uit een onderzoek van Tapis Plein vzw (2006, p. 22) blijkt dat het immaterieel erfgoed vandaag sterk onder druk komt te staan door globalisering⁵, massatoerisme, milieuproblemen, oorlogen, enz. Eerder werd gewezen op de positieve gevolgen van o.a. toerisme in de erfgoedsector of hoe cultureel erfgoed een positieve bijdrage kan leveren aan de attractie van nieuwe toeristen (cfr. Supra 1.1). Hierbij dient opgemerkt dat toerisme cultureel erfgoed ook kan schaden. Thurlow & Jaworski (2010, p. 187) wijzen op de onvermijdelijke invloed van toerisme als opkomende internationale handelsvorm: “As the single largest international trade

---

⁵ Het gevaar van globalisering voor immaterieel cultureel erfgoed werd besproken in de internationale conferentie *Globalization and Intangible Cultural Heritage* in Tokyo (UNESCO, 2005).

in the world, there is no one whose life remains unaffected by tourism.” Volgens Tapis Plein (2006, p. 22) heeft het toerisme op verschillende plaatsen in de wereld locaties en culturen sterk aangetast, waarbij bijvoorbeeld traditionele muziek en dans behoren tot de favoriete bezienswaardigheden van reizigers en lokale *arts and crafts* ontaarden tot kitscherige souvenirs. De verkoop van cultuur mag misschien een zegen zijn voor de lokale economie, maar voor immaterieel cultureel erfgoed is het soms een vergiftigd geschenk. Ook in oorlogen wordt cultuur vaak gebruikt als wapen met de bedoeling de lokale bevolking haar houvast te doen verliezen. Omwille van de verschillende vormen van bedreiging dienen lokale gemeenschappen hun cultureel erfgoed te beschermen en vast te houden aan de eigen identiteit zonder hierbij duurzame ontwikkeling uit het oog te verliezen. Het UNESCO Platform Vlaanderen (2003, p. 4) ziet erfgoed als

een kanaal voor het tweerichtingsverkeer tussen verleden, heden en toekomst. Als drager van geheugen is het een symbolische belichaming van culturele identiteit en een fundamenteel referentiepunt voor het structureren van een samenleving.

Vandaag wordt ‘cultureel erfgoed’ zeer breed ingevuld en gezien als een dynamisch begrip. Terwijl het aanvankelijk sloeg op monumentale sporen van cultuur, krijgt het begrip nu een uiterst brede invulling, waarbij steeds nieuwe categorieën ontstaan, zoals industrieel erfgoed en onderwatererfgoed. Door het groeiende aanbod aan erfgoedelementen wordt de bescherming ervan steeds belangrijker. Erfgoed moet daarnaast gedeeld worden, zodat iedereen de kans krijgt op een onderdompeling in een andere cultuur. Meer en meer landen engageren zich in het cultureel erfgoedveld en formuleren een beleid ter bescherming van hun erfgoed en het behoud van de levende cultuur in al zijn vormen. Het is belangrijk dat iedereen zijn verantwoordelijkheid blijft opnemen en zich inzet om het gemeenschappelijk erfgoed te vrijwaren (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003, pp. 4-5).

De laatste jaren van de twintigste eeuw leerden ons om universaliteit en identiteit met elkaar te verzoenen in onze benadering van het gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid [...] Nu staan we voor een nieuwe uitdaging: de diversiteit tot een instrument maken voor dialoog en wederzijdse verstandhouding. (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003, p. 5)

Een belangrijke kanttekening handelt over het zorgwekkende gegeven dat immaterieel erfgoed vandaag gematerialiseerd wordt door de erfgoedgemeenschap, bij wie het element nauw aan het hart ligt. Bendix (2009, p. 263) geeft het Belgische voorbeeld van het carnaval in Binche, dat gedragen wordt door de inzet van de mensen die de traditie in stand houden. Het carnaval vertegenwoordigt hun immaterieel cultureel erfgoed, maar bevat daarnaast fotomateriaal, kostuums, maskers en praalwagens. Deze laatste opsomming geeft een

materiële dimensie aan iets dat oorspronkelijk immaterieel was. Aangezien het carnaval ook in de omliggende steden wordt gevierd, brengt dit voor Binche het bijkomende probleem met zich mee dat haar unieke karakter in het gedrang komt. De UNESCO-conventie komt dan goed van pas om deze uniciteit te benadrukken en wordt zo een materiële uitdrukking van de cultuur, die de waarde van de traditie verder verdringt. Bendix (2009, p. 263) stelt dan ook dat de verschillende erfgoedgemeenschappen worden geconfronteerd met het ‘bezitten’ van erfgoed en de creatie van concurrentie op vlak van cultuurspecifieke kenmerken. Het bezit van cultureel erfgoed wordt eveneens bekritiseerd door Kearney (2009). Een dergelijke opvatting over exclusief bezit van erfgoed impliceert immers een filosofische problematiek – wie behoort het erfgoed nu werkelijk toe? – en valt daarenboven moeilijk te bewijzen (Kearney, 2009, p. 216).

1.3 UNESCO

Om het bedreigde cultureel erfgoed te beschermen, werd reeds in 1972 de Conventie betreffende de Bescherming van Cultureel en Natuurlijk Erfgoed (*Convention concerning the Protection of the Cultural and Natural Heritage*, UNESCO, 1972) in Parijs goedgekeurd. Deze conventie resulteerde vervolgens in de Werelderfgoedlijst, waarop monumenten en locaties staan die beschermd worden, omdat ze een bijzondere waarde hebben voor de mensheid. Later werd het begrip ‘erfgoed’ verder uitgebreid naar “mondelijke en immateriële expressies” (UNESCO Platform Vlaanderen, 2005, p. 30). waaruit de *Conventie voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed* (2003) voortvloeide. Deze conventie kwam tot stand in Parijs dankzij de medewerking van verschillende lidstaten die de tekst van de conventie opstelden en uiterst voorzichtig de verschillende termen en de omschrijving van immaterieel cultureel erfgoed gewikt en gewogen hebben. De begrippen die ter discussie stonden, omvatten voornamelijk “problematische woorden als folklore, volkscultuur, uniciteit, etnische identiteit, authenticiteit, enz.” (Jacobs, 2010, p. 34). Volgens Marc Jacobs gaat de meeste interesse van betrokken partijen uit naar artikel 16 van de conventie. Hierin is sprake van de inschrijvingen om op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid te komen, “met als doel om de visibiliteit, het verhogen van bewustwording en dialoog rond dit type erfgoed te stimuleren.” (Jacobs, 2010, p. 34). Vandaag bestaat er echter binnen UNESCO nog steeds geen consensus over hoe deze lijst gehanteerd en beheerd moet worden. Het blijkt een zeer moeilijke opdracht om mensen ertoe te brengen verder te kijken dan artikel 16 en de algemene geest van de conventie voor ogen te houden (Jacobs, 2010).

Voor wat het cultuurbeleid van UNESCO betreft, probeert de organisatie mogelijke relaties tussen cultuur en andere maatschappelijke dimensies te onderzoeken. Daarnaast vormt de globalisering “een uitdaging voor culturele diversiteit door de toenemende commercialisering van de vraag naar cultuur” (UNESCO Platform Vlaanderen, 2005, p. 32). Ook toerisme – en dan voornamelijk massatoerisme – kan een gevaar betekenen voor zowel de natuur als de cultuur van een locatie, maar het kan tevens een instrument zijn voor duurzame ontwikkeling. Daarom heeft UNESCO ervoor gekozen verscheidene projecten te steunen om toerisme als probleem aan te pakken en tegelijkertijd de bescherming van cultureel erfgoed te vrijwaren. Een belangrijk UNESCO-netwerk hierbij is het UNESCO/UNITWIN-universiteitsnetwerk *Culture, tourism and development*, dat de educatie voor en over duurzame ontwikkeling behartigt (UNESCO Platform Vlaanderen, 2005, 30-33).

Eenzijds heeft UNESCO als taak normatieve acties te ondernemen onder de vorm van aanbevelingen⁶, conventies⁷ en verklaringen⁸. Anderzijds zet UNESCO zich in voor het behoud van het erfgoed door acties te ondernemen die de bewustwording van de waarden moet vergroten en de continuïteit van zowel het materiële als het immateriële erfgoed dient te verzekeren. De UNESCO-acties worden geïnspireerd door een ethische code die wordt omgezet in praktische uitvoeringen. Als overkoepelende organisatie houdt UNESCO zich zowel bezig met de bescherming van tastbaar erfgoed als de instandhouding van het immaterieel erfgoed. De mogelijke benaderingswijzen voor het behoud van immaterieel cultureel erfgoed bestaan uit de voorbereiding van documentatie en de samenstelling van archieven met als doel de continuïteit van het erfgoed veilig te stellen. Het opstellen van inventarissen, zoals een computerdatabank of audiovisuele opnames, kunnen veel informatie over het erfgoed bewaren. Aanvullend wordt ‘Het geheugen van de wereld programma’ (*Memory of the World Programme*) van UNESCO gebruikt om het collectief geheugen van de mensheid te verzekeren door middel van bibliotheek- en archiefmateriaal. Een tweede aanpak wil de immateriële culturele uitdrukkingen levendig houden en laten heropleven, maar ook de overdracht van het erfgoed verzekeren. De ‘Lijst van immaterieel cultureel erfgoed’ (*List of Intangible Cultural Heritage*) is een eerbetoon aan de initiatieven die genomen worden ter bevordering van deze heropleving en generatieoverdracht (UNESCO Platform Vlaanderen,

---

6 Aanbevelingen worden met gewone meerderheid van stemmen goedgekeurd en de lidstaten zijn verplicht om de aanbevelingen van UNESCO toe te passen in hun beleid. (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003)

7 Conventies worden goedgekeurd met twee-derde meerderheid op de Algemene Conferentie en scheppen wederzijdse verplichtingen tussen staten. Eens de conventies geratificeerd zijn, zijn de betrokken lidstaten verplicht de conventies in de praktijk te brengen. (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003)

8 Verklaringen van UNESCO zijn enkel principes en regels die de lidstaten moeten begeleiden, maar verder geen bijzondere impact hebben op het beleid van de staten. (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003)

2003, pp. 37-38). Met het oog op verdere zichtbaarheid van het erfgoed richt UNESCO conferenties en seminaries in over toerisme, omdat deze een middel vormen ter bevordering van de communicatie en dialoog tussen individuen en beschavingen (UNESCO Platform Vlaanderen, 2003, p. 41).

2 Onderzoeksvragen

Wanneer cultureel erfgoed gebruikt wordt als aantrekkingskracht voor toeristen, is het belangrijk te weten hoe dit erfgoed wordt voorgesteld en gepromoot. De informatie in een juridische tekst, zoals een UNESCO-conventie, verschilt sterk van wat een geïnteresseerde persoon te zien krijgt in de promotievideo die hiermee gepaard gaat. De vraag die zich stelt is welke informatie uit de conventies wordt verwerkt in de promotievideo's. Daarnaast beantwoorden we de vraag hoe informatie in de video wordt verwerkt en welke tekstuele verschillen de conventie en de voice-over bij de beelden vertonen.

3 Methodologie

Aan de hand van de metafuncties van Halliday (1973; 1978) zullen de UNESCO-conventies en de bijhorende promotievideo's geanalyseerd worden. Allereerst spitst het onderzoek zich toe op het interpersoonlijke aspect, omdat dit het minst relevant is voor de overdracht van de betekenis van erfgoed. Het interpersoonlijke aspect richt zich namelijk op de onderlinge relatie tussen participanten en heeft bijgevolg weinig invloed op de betekenisoverdracht. Vervolgens zal er gekeken worden naar het ideationele aspect, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de (geografische) locatie, de verschillende actoren, de objecten die in verband gebracht worden met de erfgoedelementen en de processen (statisch en dynamisch) die hiermee gepaard gaan. Bij de conventies zal telkens het onderdeel over de huidige en toekomstige maatregelen worden ingevoegd. Dit onderdeel omvat informatie die enkel in de conventies naar voor komt en niet wordt vermeld in de promotievideo's. Aan de hand van deze processen onderscheiden we bepaalde scripts die bij een erfgoedelement geactiveerd worden. Deze scripts geven het verloop in de tijd weer en vormen de aanleiding tot het analyseren van de tekstuele functie, waarbij duidelijke verschillen optreden tussen de conventies en de promotievideo's.

3.1 Corpusbeschrijving

Bij de samenstelling van het corpus werd ervoor gekozen om enkel de elementen uit België te analyseren die op de Representatieve Lijst van UNESCO zijn opgenomen. Via de website van UNESCO (www.unesco.org) werd onder het hoofdstuk "Culture" en vervolgens "Intangible Heritage Lists" de filter toegevoegd om enkel te zoeken naar immaterieel cultureel erfgoed in België. Het resultaat was een opsomming van elementen die sinds 2008 aan de Lijst waren toegevoegd. Het ging echter vaak om elementen waarvan geen conventie of promotievideo ter beschikking was. Dit zorgde voor een extra beperking, aangezien beide documenten nodig waren voor de analyse in dit onderzoek. Uiteindelijk bleken volgende elementen geschikt voor de analyse: Jaartallenleven in Leuven⁹; Aalst Carnaval; Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen¹⁰; en de Heilig Bloedprocessie in Brugge. Dit corpus lijkt ons representatief, ondanks de op het eerste gezicht beperkte omvang ervan, omdat het hier gaat om 45% van het totaal aantal erfgoedelementen die sinds 2008 voor België aan de Representatieve Lijst werden toegevoegd. De toevoeging van de Heilig Bloedprocessie

---

⁹ In de conventie luidt de titel voluit: *Leuven Age Set ritual repertoire* (UNESCO, 2011).

¹⁰ In de conventie luidt de titel voluit: *Krakelingen and Tonnekensbrand, end-of-winter bread and fire feast at Geraardsbergen* (UNESCO, 2012b).

gebeurde in 2009, daarna volgde Krakelingen en Tonnekensbrand en Aalst Carnaval in 2010, en in 2011 werd het Jaartallenleven in Leuven opgenomen in de Lijst.

Wanneer een erfgoedgemeenschap een aanvraag indient om op de Representatieve Lijst van UNESCO te komen, dient eerst aan een aantal voorwaarden te worden voldaan¹¹. Een daarvan is de opname in een inventaris. Voor Vlaanderen is dit de zogenaamde ‘Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed’. Door inventarisering gaat de kennis over tradities, gewoontes, bepaalde fenomenen of gebruiken niet verloren. Tevens neemt de zichtbaarheid van het element aanzienlijk toe, waardoor ook “de kansen [vergroten] voor die groepen en individuen die het immaterieel cultureel erfgoed koesteren, om het te blijven beoefenen, gebruiken en door te geven.” (Vlaamse Overheid, 2012a, p. 1). De procedure voor de Inventaris Vlaanderen verloopt via een open oproep. Elke erfgoedgemeenschap kan via een formulier¹² een aanvraag (Vlaamse overheid, 2012a) indienen voor de opname van een element op deze inventaris. Een belangrijke voorwaarde in dit verband is dat “[d]e organisatie die de eindverantwoordelijkheid draagt over de aanvraag moet zijn zetel en zijn werking hebben in het Nederlandse taalgebied van België of in het tweetalige gebied Brussel-hoofdstad” (Vlaamse Overheid, 2012a, p. 2). De kandidaturen worden ingeleverd bij het agentschap Kunsten en Erfgoed (op 15 mei). Dit agentschap legt vervolgens elke aanvraag voor aan een ad hoc-commissie, die op zijn beurt de minister van Cultuur een advies geeft¹³. De criteria waaraan het erfgoedelement moet voldoen, zijn nogal voor de hand liggend: het element moet beantwoorden aan de definitie van immaterieel cultureel erfgoed, zoals beschreven in de visienota van de minister van Cultuur; binnen de cultureel erfgoedgemeenschap dient een consensus te bestaan over de inventarisering van het erfgoed in kwestie; de erfgoedgemeenschap moet zich actief inzetten voor de transmissie van het erfgoed; en er moet bij de aanvraag een gesubsidieerde cultureel erfgoedorganisatie betrokken zijn, die de erfgoedgemeenschap in kwestie ondersteunt bij het borgen¹⁴ van het immaterieel cultureel erfgoed. Na opname in de Inventaris Vlaanderen zal de erfgoedgemeenschap jaarlijks een verplicht rapport indienen over de genomen maatregelen in verband met het borgen van dat erfgoed (Vlaamse Overheid, 2012a, pp. 4-5).

---

¹¹ Raf De Mey (2011, pp. 16-26) beschrijft de volledige procedure voor opname in zijn artikel *Aalst Carnaval: Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid*, met als voorbeeld het carnaval van Aalst.

¹² Deze aanvraag dient te gebeuren via het formulier dat op de website van het agentschap is gepubliceerd (Kunsten en Erfgoed, 2012).

¹³ Op 1 juli van het jaar van indiening van de kandidatuur beslist de minister over de al dan niet opname in de inventaris (Vlaamse Overheid, 2012a).

¹⁴ Omdat het begrip ‘beschermen’ in de context van immaterieel cultureel erfgoed problematisch is, heeft Schauvliege (2010, pp. 12-14) gekozen voor de tweede vertaling van het Engelse *safeguarding*: “(waar)borgen” in de betekenis van “vrijwaren en verzekeren”.

Als het element op de Inventaris Vlaanderen staat, kunnen erfgoedorganisaties een aanvraag indienen ter nominatie voor de Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid¹⁵. Indieners bij UNESCO zijn echter niet de erfgoedorganisaties, maar de bevoegde staten: in het geval van België zijn dat de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap of de Duitstalige Gemeenschap. De procedure begint bij de indiening van de aanvraag door de erfgoedgemeenschap bij het agentschap Kunsten en Erfgoed (uiterlijk op 1 september). Vervolgens brengt een ad hoc-commissie advies uit en beslist de minister (op 1 december) over het al dan niet indienen van de nominatie bij UNESCO. Deze beslissing wordt teruggekoppeld naar de erfgoedgemeenschap, het dossier wordt verder afgewerkt en de nodige bijlagen worden voorzien. In deze fase wordt dus het beeldmateriaal verzameld, de video gemaakt en de aanbevelingsbrieven samengevoegd. Het afgewerkte dossier wordt dan ingediend bij Kunsten en Erfgoed op 15 maart van het jaar volgend op het jaar van indiening. Op 31 maart wordt door het agentschap de aanvraag ingediend bij UNESCO, dit gebeurt via de Vlaamse UNESCO-commissie. Er wordt een analyse uitgevoerd door het UNESCO-secretariaat en de expertencommissie van de conventie. Het is pas in november van het tweede jaar na de indiening van de kandidatuur dat het intergouvernementeel comité van de UNESCO-conventie een beslissing neemt over de opname op de Representatieve Lijst (Vlaamse Overheid, 2012b, pp. 1-4).

In de fase van aanvraag bij UNESCO, maakt men gebruik van het ICH-02 formulier, beschikbaar via de website www.unesco.org/culture/ich/en/forms. Een originele handtekening van de Staat is vereist en het nominatieformulier dient te worden ingevuld in het Engels en/of het Frans. Het formulier mag enkel tekst bevatten en heeft als stijlvereiste Arial 11 font. De inhoudelijke vereisten die worden opgelegd, omvatten onder andere dat enkel de gevraagde informatie in het ICH-02 formulier wordt verschaft. Hierbij moeten de indieners zo duidelijk mogelijk elk onderdeel van het formulier omschrijven, uitleggen of aantonen. De instructies voor het invullen van formulier ICH-02 (UNESCO, 2012c) geven aan dat een verklaring of bewering niet zal worden getolereerd, tenzij de verklaring wordt gestaafd met bewijzen en verdere uitleg. Als bijlagen staat men enkel de foto's, video's en aanbevelingsbrieven toe zoals beschreven in punt 4.b en 5 van het formulier (UNESCO, 2012c, p. 2). De foto's en de video moeten verschillende aspecten van het erfgoedelement belichten. "The photos and video should represent different aspects of the element in its current state, focussing in particular on its role within its community, its transmission processes and any challenges it

---

15 Naast de Representatieve Lijst, kunnen zij zich ook laten nomineren voor de Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed in gevaar en voor het Register van Voorbeeldpraktijken. (Vlaamse Overheid, 2012b)

faces.” (UNESCO, 2012c, p. 2). De technische specificaties voor de video zijn de volgende: de video mag maximum 10 minuten in beslag nemen; moet voorzien zijn van Engelse of Franse voice-over en/of ondertitels; de video moet ingestuurd worden in verschillende talen (inclusief de originele taal van de Staat); de video moet ingeleverd worden op Blu-ray, HDV, DVD of DV. Alle rechten op deze video moeten worden afgestaan aan UNESCO, zodat zij dit materiaal kunnen en mogen gebruiken. Een document moet hiervoor worden opgesteld en bijgevoegd bij het nominatieformulier. “The video recording should be clearly and uniquely identified by its identifier, title and language.” (UNESCO, 2012c, p. 3). Als hulpmiddel voorziet UNESCO in haar reglement ter nominatie een speciale checklist waarin alle voorwaarden worden opgesomd, zodat het nominatieformulier hieraan kan worden getoetst voor het wordt ingediend (UNESCO, 2012c, p. 6).

4 Theoretisch kader

Na de voorgaande algemene situatieschets zal ik hier de theorieën toelichten die het theoretisch kader vormen bij de feitelijke analyse. Allereerst worden de verschillende metafuncties volgens Halliday uitgewerkt, die behoren tot de sociale semiotiek (4.1). Ten tweede worden enkele specificaties toegevoegd met betrekking tot het corpus. Hierbij worden de conventies en de promotievideo's bekeken vanuit het oogpunt van genreanalyse (4.2). En tenslotte wordt de scripttheorie van Schank en Abelson (1977) uitgewerkt (4.3).

4.1 Sociale semiotiek

Het theoretisch kader waarop onderstaande analyse is gebaseerd, steunt voornamelijk op de theorie rond sociale semiotiek van Halliday (1978). Die analyseerde taal vanuit een socio-cultureel standpunt en kwam hierbij tot de conclusie dat de verschillende onderdelen van 'taal' bijdragen tot een beter begrip van die taal. Hij ziet taal dan ook als het belangrijkste kanaal voor de mens om te leren functioneren in een maatschappij. Dankzij taal is de mens in staat de 'cultuur' van een bepaalde gemeenschap aan te leren, niet door bepaalde leermethoden, maar door de interactie met andere leden van de gemeenschap (Halliday, 1978, p. 9). Volgens Halliday (1978, p. 39) heeft elk systeem – hetzij semantiek, grammatica of fonologie – een bepaald potentieel en een hele reeks van mogelijkheden. Het grammaticale systeem zou bijvoorbeeld uitdrukken wat de spreker 'zegt'. Het volledige grammaticale systeem draagt dan bij tot de realisatie van het semantische systeem. Dit drukt uit wat de spreker 'bedoelt' en wordt door Halliday (1978, p. 39) het betekenispotentieel (*meaning potential*) genoemd. Semantiek is dan weer de realisatie van wat de spreker kan 'doen'; dit noemt Halliday (1978, p. 39) *behaviour potential*. Wanneer we deze opvatting in verband brengen met tekst kan de betekenis van een tekst op een semantische manier voorgesteld worden door middel van de verschillende metafuncties in de tekst. Deze metafuncties werden door Halliday (1978, pp. 46) omschreven als de ideationele functie, de interpersoonlijke functie en de tekstuele functie. Metafuncties zijn "areas of meaning potential which are inherently involved in all uses of language" (Halliday, 1978, p. 47). De functies zijn zo ingebouwd in de taal dat ze de basis vormen van de volledige organisatie van het linguïstische systeem. Ze kunnen dus niet worden gezien als "uses of language" (Halliday, 1978, p. 112), maar ze moeten worden beschouwd als functionele componenten van het semantische systeem. Een tekst is bijgevolg een product van drie functionele componenten: "it is a polyphonic composition in which different semantic melodies are interwoven, to be realized as integrated lexicogrammatical structures" (Halliday, 1978, p. 112).

De drie metafuncties – de ideationele, interpersoonlijke en tekstuele functie – worden hier verder beschreven. De ideationele functie verwijst naar het *meaning potential* waar de spreker enkel observeert. Door deze component wordt de culturele ervaring omgezet in taal: de spreker vertelt zijn persoonlijke ervaring als deelnemer aan deze cultuur. Bij de ideationele functie beschrijft de spreker wat hij ziet en beleeft in een bepaalde cultuur. Hij omschrijft de fenomenen van de omgeving, zoals objecten, acties, evenementen, kwaliteiten en relaties. Halliday (1973, p. 39) ziet de ideationele functie als een zeer belangrijke component in het overbrengen van betekenis in het taalsysteem:

[T]he whole of the transitivity system in language – the interpretation and expression in language of the different types of process of the external world, including material, mental and abstract processes of every kind – is part of the ideational component of the grammar.

De ideationele functie wordt dus sterk in verband gebracht met de beschrijving van processen die zich afspelen in de omgeving, zowel concrete als abstracte processen. Terwijl de ideationele functie voornamelijk handelt over de inhoud van taal en bijgevolg uitdrukking geeft aan zowel de externe als de interne wereld van de spreker, richt de interpersoonlijke functie zich eerder op de uitdrukking van onze persoonlijkheid enerzijds en sociale interactie met anderen anderzijds (Halliday, 1973, pp. 39-41). De interpersoonlijke functie verwijst naar het *meaning potential* waarbij de spreker wordt gezien als indringer in de contextuele situatie. Hij zal hierbij zijn eigen gedrag en meningen uitdrukken, maar hij zal verder ook proberen het gedrag van anderen te beïnvloeden. Deze functie beschrijft de verschillende rollen die meespelen in de contextuele situatie, zo zullen onderlinge relaties beschreven worden. De tekstuele component beschrijft de relatie tussen taal en de omgeving, zowel de verbale omgeving (geschreven en gesproken) als de non-verbale omgeving (contextuele situatie) worden in acht genomen. De tekstuele component zorgt tevens voor een coherente voorstelling van de omgeving en de gebeurtenissen (Halliday, 1978, pp. 111-113). Het tekstuele aspect resulteert in de creatie van tekst, die door Halliday (1973, p. 66) omschreven wordt als “language in operation as distinct from strings of words or isolated sentences and clauses.” Dankzij de creatie van tekst is de spreker in staat een rode draad door zijn verhaal te weven en het geheel op een coherente manier te organiseren (Halliday, 1973, p. 66).

Veronika Koller (2008) heeft de metafuncties van Halliday toegepast op het bedrijfsleven. In het kader van een analyse over de identiteit, het imago en de indruk van bepaalde bedrijven, werden deze metafuncties gebruikt als referentiekader voor haar discoursanalyse. Koller (2008, p. 163) komt hierbij tot de conclusie dat op tekstueel niveau het distributiekanaal bepaalde beperkingen oplegt aan de tekst, bijvoorbeeld een bepaalde

beperking in lengte en klemtoon wat betreft het visuele aspect, omdat dit meer aanvaardbaar is voor een dergelijk medium. Op interpersoonlijk niveau wordt in bedrijven meestal een topdown-proces gevolgd voor wat de productie en distributie betreft. De rollen moeten opnieuw worden gedefinieerd tussen onderlinge deelnemers aan het proces en dit heeft dan weer gevolgen voor de interactie met de tekst. Koller (2008, p. 163) geeft het voorbeeld van een hiërarchische organisatie, waar het top-down-principe wordt toegepast. In een dergelijke organisatie zijn de werknemers niet betrokken bij het beleidsplan en worden zij verplicht de regels op een passieve manier te ondergaan. Zij hebben geen macht en krijgen geen inbreng bij het opstellen van beleidsdocumenten. Dit voorbeeld laat zien hoe interpersoonlijke rollen ontstaan met betrekking tot de tekst. Op ideationeel niveau vermeldt Koller (2008, p. 163) de versterking of invraagstelling van de scripts voor organisationele interactie en de impact op de socio-cognitieve voorstelling van een *corporate brand*. Dit inzicht geeft de aanleiding tot de casestudy van erfgoed in Vlaanderen en de manier waarop het erfgoed wordt gepromoot en voor marketing doeleinden gebruikt kan worden.

De drie metafuncties van Halliday zijn van groot belang bij het overbrengen van betekenis, zowel mondeling als schriftelijk. Overdracht van betekenis is een belangrijk gegeven bij de verduidelijking van culturele aspecten, zoals erfgoed. Aan het doelpubliek moet men de relevantie van erfgoed verduidelijken voor de cultuur waarin het erfgoed plaatsvindt. Deze relevantie kan aangetoond worden door aandacht te schenken aan de manier waarop informatie wordt overgedragen. De drie metafuncties – ideationeel, interpersoonlijk en tekstueel – vormen een goede basis voor de analyse van onderstaand corpus, omwille van het hoge betekenisgehalte van zowel de UNESCO-conventies als de bijhorende promotievideo's. De toepassing van de Hallidayaanse metafuncties op beeldmateriaal werd reeds door Kress & Van Leeuwen (1996, pp. 13-14) aangehaald. De verschillende metafuncties fungeren dan ook als parameters voor onze analyse.

4.2 Genreanalyse

Aangezien het corpus uit twee soorten teksten bestaat, is het nodig de kenmerken van beide tekstsoorten nader te bepalen. De conventies behoren namelijk tot een ander genre dan de promotievideo's. Genres worden gedefinieerd als een herkenbare tekstsoort met een bepaald communicatief doel. Dit doel wordt door de leden van de discoursgemeenschap herkend en begrepen. Dit wederzijds begrip heeft echter als consequentie dat personen die niet tot de gemeenschap behoren, uitgesloten worden en niet aan het discours kunnen deelnemen.

[I]t is a recognizable communicative event characterized by a set of communicative purpose(s) identified and mutually understood by the members of the professional or academic community in which it regularly occurs. Most often it is highly structured and conventionalized with constraints on allowable contributions in terms of their intent, positioning, form and functional value. These constraints, however, are often exploited by the expert members of the discourse community to achieve private intentions within the framework of socially recognized purpose(s). (Bhatia, 1993, p.13).

Hieronder wordt het genre van beide tekstsoorten – de conventies en de promotievideo's – bepaald. De specifieke kenmerken van elk genre worden aangehaald en verduidelijkt met voorbeelden.

4.2.1 Conventies

Voor een deel sluiten de conventies aan bij het juridisch taalgebruik dat door Bhatia (1993, p. 102) wordt omschreven als "highly impersonal and decontextualized, in the sense that its illocutionary force holds independently of whoever is the 'speaker' (originator) or the 'hearer' (reader) of the document." Verder wordt het juridische genre gekenmerkt door de extensieve zinslengte (271 woorden in plaats van de gebruikelijke 27,6 in het Engels), het nominale karakter van de zinnen, het gebruik van *complex prepositional phrases*¹⁶, het gebruik van binominale of multinominale uitdrukkingen¹⁷, lange inleidende beschrijvingen, bepaalde kwalificaties en syntactische discontinuïteit. Hoewel de UNESCO-conventies niet aan al deze kenmerken voldoen, zijn er toch een aantal elementen die erop wijzen dat de conventies sterk aanleunen bij het juridische genre, beschreven door Bhatia (1993, pp. 101-118).

Allereerst moet men een duidelijk onderscheid maken tussen de template (cfr. Bijlage 1) die voorzien wordt door UNESCO – en die de erfgoedgemeenschappen invullen om zich kandidaat te stellen voor de Representatieve Lijst – en de tekst die werd ingevuld door deze erfgoedgemeenschappen. Het is voornamelijk de template die juridische eigenschappen vertoont en niet zozeer de ingevulde informatie. In deze template zijn de zinsconstructies beduidend langer dan in een gewone tekst, maar ze zijn niet zo uitgebreid dat ze 271 woorden bevatten in één zin. Enkele voorbeelden van dergelijke langere constructies zijn:

---

16 In het Engels hebben deze 'complex prepositional phrases' volgende structuur: voorzetsel + substantief + voorzetsel. Enkele voorbeelden van dergelijke constructies zijn 'for the purpose of', 'in respect of', 'in accordance of', 'by virtue of', enz.

17 Binominale of multinominale uitdrukkingen bestaan uit twee of meer opeenvolgende woorden of zinnen die tot dezelfde grammaticale categorie behoren en met elkaar worden verbonden door een verbindingswoord zoals 'and' of 'or'.

(a) The information provided should allow the Committee to identify the communities, groups or individuals concerned with an element, and should be mutually coherent with the information in sections 1 to 5 below. (Bijlage 8.1).

(b) The brief description of the element will be particularly helpful in allowing the Committee to know at a glance what element is being proposed for inscription, and, in the event of inscription, will be used for purposes of visibility. (Bijlage 8.1).

(c) The nomination should demonstrate (Criterion R.2) that “Inscription of the element will contribute to ensuring visibility and awareness of the significance of the intangible cultural heritage and to encouraging dialogue, thus reflecting cultural diversity worldwide and testifying to human creativity”. (Bijlage 8.1).

(d) For the Representative List, the safeguarding measures are those that may help to solidify the element’s current viability and to ensure that its viability is not jeopardized in the future, especially as an unintended result of inscription and the resulting visibility and public attention. (Bijlage 8.1).

Enkele voorbeelden van het nominale karakter van de zinnen:

(e) This section should address all the significant features of the element as it exists at present, and should include:

- a. an explanation of its social and cultural functions and meanings today, within and for its community,
- b. the characteristics of the bearers and practitioners of the element,
- c. any specific roles or categories of persons with special responsibilities towards the element,
- d. the current modes of transmission of the knowledge and skills related to the element.

(Bijlage 8.1).

(f) This section need not address how inscription will bring greater visibility to the element, but how its inscription will contribute to the visibility of intangible cultural heritage more broadly. (Bijlage 8.1).

(g) The best evidence will often be an explanation of their involvement in past and ongoing safeguarding measures and of their participation in the formulation and implementation of

future safeguarding measures, rather than simple pledges or affirmations of their support or commitment. (Bijlage 8.1).

Voor wat het gebruik van *complex prepositional phrases* betreft, vallen er slechts enkele voorbeelden te vinden in de conventies:

(b) The brief description of the element will be particularly helpful in allowing the Committee to know at a glance what element is being proposed for inscription, and, *in the event of* inscription, will be used *for purposes of* visibility. (Bijlage 8.1).

(h) The Committee should receive sufficient information to determine: [...]

c. that it is being “transmitted from generation to generation, [and] is constantly recreated by communities and groups *in response of* their environment, their interaction with nature and their history”; [...]

e. that it is not incompatible with “existing international human rights instruments as well as *with the requirements of* mutual respect among communities, groups and individuals, and of sustainable development”. (Bijlage 8.1).

(i) Demonstrate that the inventory has been drawn up *in conformity with* Articles 11 and 12, in particular Article 11(b) that stipulates that intangible cultural heritage shall be identified and defined “*with the participation of* communities, groups and relevant non-governmental organizations” and Article 12 requiring that inventories be regularly updated. (Bijlage 8.1).

Ook het gebruik van binominale en multinominale constructies komt in beperkte mate voor in de UNESCO-conventies. Bij dergelijke uitdrukkingen volgen twee of meer woorden of zinnen elkaar op en worden ze met elkaar verbonden door middel van ‘and’ of ‘or’. Net zoals de zinslengte van het juridische genre, is ook het gebruik van binominale en multinominale constructies beperkter in de conventies:

(a) The information provided should allow the Committee to identify the communities, groups *or* individuals concerned with an element, *and* should be mutually coherent with the information in sections 1 to 5 below. (Bijlage 8.1).

(b) The brief description of the element will be particularly helpful in allowing the Committee to know at a glance what element is being proposed for inscription, *and*, in the event of inscription, will be used for purposes of visibility. (Bijlage 8.1).

(j) The Committee should receive sufficient information to determine:

a. that the element is among the “practices, representations, expressions, knowledge, skills – as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith –”;

b. “that the communities, groups *and*, in some cases, individuals recognize [it] as part of their cultural heritage”;

c. that it is being “transmitted from generation to generation, [*and*] is constantly recreated by communities and groups in response of their environment, their interaction with nature and their history”;

d. that it provides communities and groups involved with “a sense of identity and continuity”; *and*

e. that it is not incompatible with “existing international human rights instruments as well as with the requirements of mutual respect among communities, groups and individuals, *and* of sustainable development”. (Bijlage 8.1).

De lange inleidende beschrijvingen, die typisch zijn voor juridische documenten, zijn niet van toepassing op de template van de conventies. De uitleg die bij de in te vullen onderdelen wordt gegeven, probeert men zo kort en duidelijk mogelijk te houden zonder afbreuk te doen aan het bureaucratische register dat wordt gehanteerd. Daarnaast zijn de kwalificaties, door Bhatia (1993, 113-118) vermeld als het meest essentiële element van juridische bepalingen, niet terug te vinden in de UNESCO-conventies. Hieruit kan men bijgevolg concluderen dat de conventies slechts gedeeltelijk tot het juridische genre behoren en dat er misschien verder onderzoek nodig is om het exacte genre van deze documenten vast te stellen. Een dergelijk onderzoek valt echter buiten het bereik van de huidige analyse en zal dus helaas niet kunnen worden behandeld.

4.2.2 Promotievideo's

De promotievideo's behoren tot een heel ander genre, zij zijn namelijk een voorbeeld van een multimodale tekst. Hoewel de templates in zekere zin ook multimodaal zijn door de lay-out, de tabellenstructuur en de nummering, heeft het een uiterst kleine invloed op de tekst. Het minimalistische karakter van multimodaliteit in de templates wordt bijgevolg niet in acht genomen. De promotievideo's daarentegen zijn sterk multimodaal door de combinatie van

woord (voice-over en achtergrondmuziek) en beeld. Multimodaliteit maakt gebruik van verschillende semiotische bronnen om de communicatieve functie van een tekst over te brengen (O'Halloran & Smith, 2012, p. 2).

Texts which contain the interaction and integration of two or more semiotic resources – or ‘modes’ of communication – in order to achieve the communicative functions of the text. Such resources include aspects of speech such as intonation and other vocal characteristics, the semiotic action of other bodily resources such as gesture (face, hand and body) and proxemics, as well as products of human technology such as carving, painting, writing, architecture, image and sound recording, and in more contemporary times, interactive computing resources (digital media hardwares and softwares). (O'Halloran & Smith, 2012, p. 2).

In een multimodale tekst geeft het ritme een coherente en betekenisvolle structuur aan de acties die zich voordoen doorheen de tijd. Volgens Van Leeuwen (2005, p. 181) worden multimodale teksten een coherent geheel door middel van ritme en lay-out. Ritme wordt gebruikt voor composities in de tijd, zoals conversaties, verhalen, muziek en film. Daarnaast wordt lay-out gebruikt in teksten die ruimtelijk geordend zijn, zoals gebouwen, schilderijen, pagina's en steden (Van Leeuwen, 2005, p. 181). Verder is de compositie belangrijk voor de ordening van elementen zoals personen, dingen en abstracte vormen, in een bepaalde semiotische ruimte, bijvoorbeeld een pagina, een scherm, een plein (Van Leeuwen, 2005, p. 198). Een belangrijk element in multimodale teksten is de manier waarop informatie aan elkaar gekoppeld wordt. Zo kunnen bijvoorbeeld temporele of causale links gelegd worden tussen woorden en beelden in multimodale teksten (Van Leeuwen, 2005, p. 219). Tenslotte zorgen de dialogen voor het begrip van de onderlinge relaties die zich voordoen binnen de communicatieve acties (Van Leeuwen, 2005, p. 248).

Volgens Jewitt & Oyama (2001, p. 140) is het mogelijk dat een visuele analyse ook de bijbehorende tekst in acht neemt of dat woord en beeld als één geheel moeten worden gezien in de analyse. Dit brengt ons terug bij de theorie van Halliday en zijn onderverdeling in drie metafuncties:

[T]he ideational metafunction, the function of creating representations; the interpersonal metafunction, the part language plays in creating interactions between writers and readers or speakers and listeners; and the textual metafunction, which brings together the individual bits of representation-and-interaction into the kind of wholes we recognize as specific kinds of texts or communicative event. (Jewitt & Oyama, 2001, p. 140).

Wanneer deze metafuncties in verband worden gebracht met visuele sociale semiotiek, wordt er een andere benaming aan gegeven. De terminologie die dan gehanteerd wordt, is de volgende: men gebruikt ‘representatieve betekenis’ voor de ideationele metafunctie;

‘interactieve betekenis’ voor de interpersoonlijke metafunctie; en ‘compositorische betekenis’ voor de tekstuele metafunctie (Jewitt & Oyama, 2001, p. 140). De representatieve betekenis wordt in de visuele sociale semiotiek onder andere overgebracht door de deelnemers die worden afgebeeld (actoren). Deze actoren kunnen zowel abstract als concreet zijn (plaatsen, mensen of dingen). De interactieve betekenis komt tot uiting in de relaties die worden gecreëerd tussen de kijker en de wereld die zich afspeelt op het scherm. De belangrijkste elementen hierbij zijn contact, afstand en standpunt. De compositorische betekenis, tenslotte, omvat drie onderdelen: informatiewaarde, *framing* en *saliency*¹⁸ (Jewitt & Oyama, 2001, pp. 141-153).

4.3 Scripttheorie

Aangezien het immaterieel cultureel erfgoed dat in het corpus wordt voorgesteld een bepaald tijdsverloop volgt, moet dit in de analyse ook worden aangegeven. Dit is mogelijk door het gebruik van de scripttheorie van Schank & Abelson (1977). Deze auteurs waren van mening dat de voorstelling van kennis niet te ver gescheiden mag worden van de inhoud van deze kennis. Daarom ontwikkelden zij de *Conceptual Dependency Theory (CD)* om de betekenis van zinnen voor te stellen. Deze theorie gaf de aanleiding tot het ontwikkelen van scripts, omdat zij de basis vormen voor de representatie van complexe substantieven (Schank & Abelson, 1977, pp. 3-16). Dit is interessant wanneer het gaat over de voorstelling van ‘immaterieel cultureel erfgoed’, omdat er nog lang geen consensus bestaat over de manier waarop men dit aan de buitenwereld moet uitleggen. Scripts kunnen hierbij een eerste stap zijn in de richting van een betere erfgoedrepresentatie.

De achterliggende gedachte rond scripts is dat mensen weten hoe ze in een bepaalde situatie moeten reageren, omdat ze een zekere kennis hebben over de wereld waarin ze leven. “People know how to act appropriately because they have knowledge about the world they live in.” (Schank & Abelson, 1977, p. 36). Die kennis wordt onderverdeeld in twee categorieën: algemene kennis en specifieke kennis. Iedereen gebruikt zijn/haar algemene kennis om het gedrag van een andere persoon te begrijpen en te interpreteren, omdat deze persoon ook een mens is met bepaalde behoeften die vervuld moeten worden. De specifieke kennis hebben we nodig om bepaalde evenementen te interpreteren en eraan deel te nemen. Dit betekent dat we dankzij deze specifieke kennis minder informatie moeten verwerken en

---

18 *Saliency* wordt door Kress & Van Leeuwen gebruikt om elementen aan te duiden die meer in het oog springen dan anderen en dus meer naar de voorgrond worden geschoven. Dit kan door middel van grootte, kleurcontrast, tooncontrast, enz. Alles wat een bepaald element duidelijk onderscheidt van zijn omgeving, kan gebruikt worden om *saliency* te bereiken (Jewitt & Oyama, 2001, pp. 149-150).

ons minder de vraag stellen wat er nu precies gebeurt, omdat we het al vaker hebben doorgemaakt. Het is dan ook deze specifieke kennis die het mogelijk maakt om voor bepaalde gebeurtenissen een script op te stellen (Schank & Abelson, 1977, pp. 37-42).

Schank & Abelson (1977, p. 38) leggen uit dat er twee mechanismen nodig zijn bij het creëren van een script:

First, we must be able to refer to a frequent event sequence in a sketchy manner. [...] Second, we need a mechanism for recovering steps that have been left out of a causal chain. Some of these steps may be needed to understand a given event sequence.

Schank & Abelson leggen uit dat een script een bepaalde structuur is, die de juiste opeenvolging van gebeurtenissen beschrijft in een bepaalde context. Daaruit volgt dat een script uit een vooraf vastgelegde en stereotiepe opeenvolging van acties bestaat, die typerend zijn voor een gekende situatie. Elk script wordt dan ook geassocieerd met een aantal rollen¹⁹ die door de deelnemers aan de gebeurtenis/actie worden waargenomen (Schank & Abelson, 1977, p. 41).

Er kunnen verschillende soorten scripts worden onderscheiden. Allereerst zijn er de zogenaamde “situational scripts” (Schank & Abelson, 1977, p. 61), waarin de situatie gespecificeerd is, de verschillende deelnemers een vaste rol vervullen en de deelnemers de juiste kennis bezitten en dus weten wat er van hen verwacht wordt. Ten tweede bestaan er ook “personal scripts” (Schank & Abelson, 1977, p. 62). In een dergelijk script zijn de deelnemers niet altijd op de hoogte van de acties van de andere deelnemers. Het persoonlijke script bestaat enkel en alleen in de gedachten van de hoofdrolspeler. Het script bestaat in dit geval uit een aantal mogelijke acties, die op hun beurt zullen leiden tot een gewenst doel. Wanneer een persoonlijk script geen specifiek doel nastreeft, kan het gezien worden als een soort ritueel of als een emotionele reactie op een bepaalde situatie. Een derde soort script is het “instrumental script” (Schank & Abelson, 1977, p. 65). Dit script is vergelijkbaar met het *situational script* op het vlak van structuur, aangezien het ook een vooraf vastgelegde opeenvolging van acties beschrijft. Het onderscheidt zich echter van het *situational script* op het vlak van de volgorde van de gebeurtenissen. “The order of events is very rigid, and each and every one of the events in the script must be done.” (Schank & Abelson, 1977, p. 65). Ook het aantal actoren verschilt ten opzichte van een *situational script*: situationele scripts omvatten meerdere actoren, terwijl instrumentele scripts slechts één actor hebben. Hoewel

---

¹⁹ Het begrip ‘rol’ verwijst hier naar de doelstellingen van de actoren. Die doelstellingen worden namelijk bepaald door de rol die de actor in kwestie vervult in de gebeurtenis (Schank & Abelson, 1977, p. 132).

situationele scripts vaak handelen over onverwachte gebeurtenissen, zijn de acties in een instrumenteel script voorspelbaar en oninteressant (Schank & Abelson, 1977, pp. 61-66).

5 Analyse

De corpusanalyse bestaat erin de metafuncties van Halliday toe te passen op elk cultureel erfgoedelement, voorbeelden uit de conventie en de transcriptie van de video zullen de analyse verder staven. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de analyse van de UNESCO-conventie en de promotievideo. Op deze manier kunnen de verschillen worden aangetoond die beide genres met zich meebrengen. Daarnaast zal ook het soort script worden bepaald en de gevolgen die een dergelijk script inhouden voor de erfgoedelementen.

5.1 Jaartallenleven in Leuven

Het erfgoedelement ‘Jaartallenleven in Leuven’ (Engels: *Leuven Age Set Society*), opgenomen op de Representatieve Lijst van UNESCO in 2011, wordt hieronder geanalyseerd op basis van de metafuncties van Halliday. Allereerst behandel ik de interpersoonlijke functie (5.1.1), vervolgens de ideationele functie (5.1.2) en tenslotte de tekstuele functie (5.1.3).

5.1.1 Interpersoonlijke metafunctie

De interpersoonlijke metafunctie geeft uitdrukking aan de onderlinge relaties tussen de verschillende actoren in de contextuele situatie (Halliday, 1978). In de UNESCO-conventie van de *Leuven Age Set Society* (UNESCO, 2011) komt voornamelijk de interactie tussen de overheid en de erfgoedgemeenschap tot uiting, die ontstaat gedurende het nominatieproces voor de UNESCO-erkenning. Deze interactie wordt duidelijk gemaakt door de opsomming van de verschillende partijen die betrokken zijn bij het nominatieproces. In de conventie wordt melding gemaakt van de staten (*state parties*, in dit geval België), de betrokken personen en de erfgoedgemeenschappen, de rollen van personen met een bepaalde verantwoordelijkheid in het hele gebeuren. Tot de eigenlijke erfgoedgemeenschap van de *Age Sets* behoren de bevolking van Leuven, de *Alliance of Age Sets* (deze worden allemaal afzonderlijk opgesomd), stedelijke departementen (cultuur, communicatie, toerisme), de ‘Joorzangers’ (*Age Set Chorus*), en de Erfgoedcel Leuven (UNESCO, 2011, p. 2). Verder wordt ook de toewijding en het engagement van de betrokken gemeenschappen, groepen en individuen uitgelegd, waarbij een uitgebreide verantwoording wordt gegeven van hun betrokkenheid bij vroegere en huidige maatregelen voor het borgen (*safeguarding*) van het erfgoed. Tevens wordt de deelname van de gemeenschappen, groepen en individuen in het nominatieproces verduidelijkt. Hieruit blijkt de interactie tussen onder andere de *Alliance of Age Sets*, de individuele leden van de *Age Sets*, de Erfgoedcel Leuven en FARO. Daarnaast

zijn ook de aanbevelingsbrieven²⁰ een teken van de interpersoonlijke relatie tussen de verschillende betrokken partijen (UNESCO, 2011).

In de promotievideo (Heritage Cell Leuven, 2009) wordt meer de nadruk gelegd op de onderlinge relatie tussen de mannen van de *Age Sets*. Hun relatie wordt gekenmerkt door de hechte vriendschap die zij in dit tien jaar durende overgangsritueel zullen opbouwen. Er worden mannen aan het woord gelaten van verschillende *Age Sets*, die omschrijven wat het voor hen betekent om bij een bepaalde *Age Set* te horen (Bijlage 8.2):

- (a) “Vriendschap”;
- (b) “De vriendschap”;
- (c) “De basis is vriendschap”;
- (d) “Ja, de vriendschap, samenzijn”;
- (e) “Solidariteit en vriendschap”;
- (f) “Friendship is important, but I think what’s more important for us is that everybody stays himself”;
- (g) “Met een zeer ongedwongen sfeer”;
- (h) “Die tien jaar samen”;
- (i) “Het wij-gevoel van ergens thuis te horen”;
- (j) “Culturele, sociale zaken”;
- (k) “De weg er naartoe en alles daarrond”;
- (l) “Dat wij de voorloper zijn van wat ze nu ‘Facebook’ noemen”;
- (m) “Vriendschap is een kernwoord, maar het is eigenlijk wel en wee, wat er allemaal in die 10 jaar gebeurt is ongelooflijk”.

Deze band van vriendschap wordt nog versterkt doordat de jaartallen mensen samenbrengen van verschillende rangen en standen. “The age set society unites people from all walks of life in complete equality, with no social, political or philosophical boundaries” (Bijlage 8.2). Dit wijst op een sterk sociaal engagement van de leden van het Jaartallenleven. Het sociale engagement komt tot uiting door de begeleiding die elk nieuw lid krijgt van een ‘peter’ (Bijlage 8.2):

- (n) “Ik ben Dietrich Casselman, sales engineer en geboren in het jaar 1969.”
- (o) “Ik ben peter van de Mannen van ‘69 en ik ben peter van Dietrich.”
- (p) “Ik ben de peter van Emiel.”
- (q) “Ik ben peter van Albert.”
- (r) “Ik ben de peter van Andre.”

Naast het peterschap zijn de leden ook actief in liefdadigheidswerk, zoals de organisatie van sinterklaasfeestjes voor kinderen met een handicap, fietstochten voor invaliden, inzamelacties

---

20 De aanbevelingsbrieven werden ondertekend door de stad Leuven, de Abraham organisatie uit Oosterhout (NL), de provincie Vlaams-Brabant, de actieve *Age Sets*, de *Alliance of Age Sets*, de Erfgoedcel van de stad, K.U. Leuven, KHLeuven Hogeschool, InBev/Ambev, en Danny Justens (voorzitter van Horeca Leuven) (UNESCO, 2011, pp. 12-13).

voor kankerfondsen, enzovoort. Het belangrijkste element, dat meteen ook een belangrijk voorbeeld is van het sociale engagement van de *Age Sets*, is de jaarlijkse organisatie van Kinderdag. Op deze dag mogen gehandicapte kinderen gratis naar Leuven Kermis, dankzij de *Age Sets*.

De relatie tussen de mannen en vrouwen van de *Age Sets* is enigszins voorbijgestreefd, maar blijkt nog steeds een centraal aspect in het Jaartallenleven. Aangezien het Jaartallenleven een zeer mannelijk domein is, vindt men de vrouwen enkel achter de schermen en bij de voorbereidingen van sociale activiteiten, zoals Kinderdag. Sinds 1906 wordt elk jaar een vrouw tot ‘marraine’ gekozen, zij mag dan een centrale plaats innemen naast de mannen en is dan de ‘meter/peettante’ van de groep. Enkele vrouwen worden in de video aan het woord gelaten en uit hun beschrijvingen kan men opmaken dat de man-vrouwrelatie inderdaad anders is dan in onze huidige maatschappij. De vrouw neemt in het Jaartallenleven vaak een achtergrondpositie in (Bijlage 8.2):

- (s) “Wij hebben dus echt vriendschappen gekweekt en een solidariteit onder elkaar en echt hulp.”
- (t) “Dat was ook een vriendschap eigenlijk.”
- (u) “Als er iets is dat de vrouwen mogen meekomen, worden de weduwen altijd mee uitgenodigd.”
- (v) “De vrouwen deden daar ook heel veel in mee.”
- (w) “We mochten ons mee amuseren, maar we mochten ook mee werken.”
- (x) “De Kinderdag, Marrainenbal, Marrainen diner, de verkoop voor Kom Op Tegen Kanker.”
- (y) “Als de stoet is van de Jaartallen, dat is altijd heel plezant. Dat is ook onze vrouwendag.”
- (z) “En dan werden die ook natuurlijk gekeurd, he.”
- (aa) “Maar wij schouwen onze mannen vanop de pui van het stadhuis. Ze hebben wel heel veel eerbied voor hun Marraine, vind ik.”

5.1.2 Ideationele metafunctie

De ideationele metafunctie, die uitdrukking geeft aan onze ervaringen met de omgeving, wordt onderverdeeld in volgende categorieën: de plaats van het gebeuren, de actoren, de objecten en de processen die van tel zijn. Wat betreft de actoren en objecten, deze worden beperkt tot de elementen die van belang zijn om het cultureel erfgoed te kunnen voorstellen. Het ideationele gedeelte zal zich telkens toeleggen op het feitelijke erfgoedelement en niet zozeer op de bureaucratische structuren.

A. Plaats

In de conventie wordt een exacte geografische locatie vermeld en er wordt een beetje uitgewijd over de omvang en het aantal inwoners van de stad Leuven:

Leuven (50°52'N, 4°42'E) is a city of 94,500 inhabitants, located some 30 kms East of Brussels, which is the capital of Flanders, of Belgium and of Europe. Leuven is also the capital of the province of Vlaams-Brabant, which encircles Brussels. (UNESCO, 2011, p. 3).

In de promotievideo wordt slechts een korte vermelding gemaakt van de plaats waar het erfgoedelement haar oorsprong vindt: “This is Leuven in Belgium, Europe.” (Bijlage 8.2).

B. Actoren

Een van de eerste punten van de conventie bestaat uit de officiële benaming van het element en eventuele alternatieve benamingen. Het is enkel hier dat men het Nederlandse equivalent voor het erfgoed vindt: “Het Jaartallenleven van Leuven”, “De Mannen van het Jaar” en “De Jaartallen” (UNESCO, 2011, p. 1-2). Verder in de tekst heeft men het steeds over de *Age Sets*. In de video (Heritage Cell Leuven, 2009) is dit anders, daar heeft men het over “The Age Set Society”, “The Men of the Year”, “The Age Set system”. Dankzij de integratie van Nederlandstalige fragmenten, worden in de video ook de benamingen “Jaartallen”, “Mannen van het Jaar” en “de Mannen van 1918” gebruikt. Deze laatste uitdrukking is nergens terug te vinden in de UNESCO-conventie, omdat dit een meer gangbare term is binnen de Nederlandstalige erfgoedgemeenschap (Koninklijk Verbond der Jaartallen vzw, 2012).

Bij een vergelijking van de UNESCO-conventie met de promotievideo op vlak van actoren die deelnemen aan het erfgoedelement, wordt aan de ene kant een statistische opsomming van de diversiteit van de deelnemers opgemerkt en aan de andere kant een meer volkse representatie van de mannen die zich bij de Jaartallen aansluiten. De conventie geeft de diverse samenstelling weer van de leden:

Members of the age sets mainly come from Leuven (69%: 26% Leuven – 18% Kessel-Lo – 17% Heverlee – 6% Wilsele – 2% Wijgmaal). 16% lives in the surrounding communes and 15% comes from cities and communes farther away. [...] Today 54 Age Sets exist: the total number of members is 663, of which 180 are members of the active Age Sets and 483 members of the non-active Age Sets. (UNESCO, 2011, p. 3).

Daarnaast wordt ook melding gemaakt van de zoektocht naar gelijkaardige overgangsrutuelen in de wereld, waarbij de samenwerking met Oosterhout in Nederland en Villefranche-sur-Saône (Frankrijk) wordt verduidelijkt.

In de promotievideo ziet men een heel andere benadering om de actoren voor te stellen die bij het erfgoed betrokken zijn. De Jaartallen krijgen in de video een gezicht en men krijgt een veel beter beeld van hoe de deelnemers eruit zien. Zo worden de politieagent, de grafdelver, de kaderfunctie in de bank, de postbediende, de beroepsartiest en de burgemeester voorgesteld als leden van de *Age Sets*.

Figuur 1 Diversiteit van de Jaartallen.

Op deze manier wordt de diversiteit heel anders weergegeven dan enkel met cijfers. Daarna krijgen de verschillende actoren ook een naam wanneer het gaat over het peterschap. Wanneer het vervolgens gaat over de rol van de vrouwen in het Jaartallenleven, komen verscheidene vrouwen in beeld, die hun rol in het gehele gebeuren verduidelijken. Naar het einde van de video toe, worden ook nieuwe actoren geïntroduceerd, namelijk de drie mannen die op de bank zitten en vertellen hoe zij de toekomstige generatie ‘Mannen van het Jaar’ zijn (Heritage Cell Leuven, 2009).

C. Objecten

In de UNESCO-conventie worden de *Town Council Cellars* bestempeld als een fundamentele trekpleister voor toeristen. Verder worden de permanente symbolen opgesomd die her en der in de stad te vinden zijn en verwijzen naar het Jaartallenleven in Leuven. Het standbeeld van Abraham, de Vriendschapsballon, het standbeeld van ‘Kamerood Sestig’ en de Boom van de Vriendschap bevinden zich alle in het centrum van Leuven. Naast de standbeelden werden er ook twee straten vernoemd naar het Jaartallenfenomeen: het Jaartallenpad en het Marrainenplein. Daarenboven kiest elke *Age Set* zijn eigen embleem, vlag en uniform. Al deze vermeldingen vind je terug in de promotievideo.

D. Processen

De processen die met de cultureel erfgoedelementen gepaard gaan, kunnen zowel statisch als dynamisch zijn. Statische processen zijn processen waarbij de situatie niet wijzigt naarmate de tijd verstrijkt, terwijl dynamische processen juist wel als kenmerk hebben dat ze veranderlijk zijn (De Ruijter, 2007, p. 57-58). Sommige erfgoedelementen vertonen beide soorten, hoewel

er een aantal elementen slechts één proces inhouden. Voor de informatie uit de conventies worden ook steeds de processen beschreven die te maken hebben met de maatregelen die genomen worden voor het borgen van het cultureel erfgoed. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen de huidige en toekomstige maatregelen.

i. Statisch

Het statische aspect bij het Jaartallenleven van Leuven ligt in het feit dat het erfgoedelement al 132 jaar bestaat en een tienjarig overgangsritueel voorstelt voor mannen van veertig jaar in en rond Leuven. Het ritueel behelst verscheidene socio-culturele activiteiten en ceremonies.

Since about 132 years the concept of this specific extended life cycle ritual is – and remains – that, starting at the age of 40, for all men living in and around Leuven, a ten-year-journey of special socio-cultural and philanthropic activities and ceremonies opens up. It constitutes a transition period culminating in the year they turn 50. An age set is formed at the year they become 40 and named after their year of birth. (UNESCO, 2011, p. 4).

Verder geven ook de standbeelden in de stad en de straatnamen een statische uitdrukking van de *Age Sets*. Door de jaren heen blijft het overgangsritueel fundamenteel onveranderd: mannen van veertig verzamelen in een hechte groep voor een vriendschap van meer dan tien jaar. Zij organiseren verschillende evenementen in de transitie naar hun vijftigste verjaardag en engageren zich voor socio-culturele activiteiten. In de promotievideo wordt deze lange traditie van 132 jaar weergegeven door een afwisselende reeks foto's te laten zien, enerzijds zwart-wit en sepia voor de oude generaties en kleurenfoto's voor de recentere *Age Sets*. De foto's worden achter elkaar getoond, wat eveneens een statische indruk geeft (Heritage Cell Leuven, 2009).

Figuur 3 *Age Set*: oudere generatie

Figuur 2 Recentere *Age Set*

ii. *Dynamisch*

Het dynamische aspect ligt in de verschillende activiteiten die de *Age Sets* organiseren. Het overgangsrитуeel dat wordt doorlopen is niet op voorhand vastgelegd, hoewel sommige rituelen en activiteiten dat wel zijn. Twee evenementen liggen vast tijdens het jaar: Abrahamdag²¹ en *Festival of the Age Sets*²². Daarnaast zijn er de spontane activiteiten, zoals de organisatie van bals, concerten, parades, theatervoorstellingen, Kinderdag, sportactiviteiten, gastronomische evenementen en zelfs *practical jokes* (UNESCO, 2011, p. 5). Aangezien er elk jaar een nieuwe *Age Set* wordt opgericht, verandert ook de inhoud van de activiteitenagenda. Elke *Age Set* organiseert naast de twee gezamenlijke evenementen – Abrahamdag en het *Festival of the Age Sets* – een hele reeks besloten en publieke

21 Abrahamdag is de viering van degenen die 50 worden en de festiviteiten spelen zich dan af rond het standbeeld van Abraham in het park van de stad.

22 *Festival of the Age Sets* is het moment wanneer alle Jaartallen naar buiten komen en in het publiek verschijnen. Op deze dag willen zij hun gezamenlijke tocht door middel van een parade aan de buitenwereld kenbaar maken.

activiteiten²³. Dit houdt in dat dergelijke evenementen behoren tot het dynamische proces van de *Age Sets*, omdat deze steeds veranderen. Zonder de inzet van de Mannen van het Jaar, die hun tijd, energie en creativiteit steken in de organisatie van vele socio-culturele activiteiten, zou dit immaterieel erfgoed al lang verdwenen zijn. Het Jaartallenleven in Leuven wordt steeds verder en verder uitgedragen – zowel op lokaal, nationaal als internationaal vlak –, wat mede te danken is aan de dynamiek van de Jaartallen. In de video moet de dynamiek voornamelijk blijken uit de vermelding van de verschillende activiteiten die de *Age Sets* organiseren. De vermelding blijft echter oppervlakkig door het gebruik van “a variety of socio-cultural activities” (Bijlage 8.2). De video toont wel de typische (en jaarlijks terugkerende) activiteiten als Kinderdag en de sinterklaasfeestjes, maar van de spontane activiteiten is geen sprake (Heritage Cell Leuven, 2009).

E. Beschermingsmaatregelen

De processen die gepaard gaan met de maatregelen ter behoud en het borgen van het cultureel erfgoedelement, komen enkel ter sprake in de UNESCO-conventie. In de promotievideo worden noch de huidige, noch de toekomstige behoudsmaatregelen vermeld, wat de conventie uitgebreider en meer gedetailleerd maakt. De maatregelen die worden opgesomd, kan men steeds vinden onder het criterium R.3: “Safeguarding measures are elaborated that may protect and promote the element” (UNESCO, 2011, p. 8). De huidige maatregelen voor het Jaartallenleven in Leuven omvatten onder andere de verdere uitbouw van de *Leuven Age Set Alliance*, die de officiële beschermer is van het *Leuven Age Set Ritual Repertoire*. De leden van deze *Alliance* houden zich bezig met en zetten zich in voor de overdracht van dit ritueel van generatie op generatie. Daarnaast ontfermen zij zich over de opvolging en de documentatie van de verschillende leden en zijn ze elk jaar verantwoordelijk voor de activering van een nieuwe *Age Set*. Een andere maatregel is het onderhoud van de twee websites: www.leuven.be/verbondderjaartallen (Stad Leuven, 2011) en www.raadskelders.net (Koninklijk Verbond der Jaartallen vzw, 2012). Het gebruik van deze websites en de opening van de *Council Cellars* dragen bij tot het stimuleren van toerisme in de stad. Een andere maatregel, die men zeker niet mag vergeten, is het werk van de Erfgoedcel Leuven. Deze cel werkt momenteel aan een geïntegreerd erfgoedbeleid voor de stad Leuven, waarbij ze dit erfgoedelement bij de lokale bevolking zichtbaarder wil maken en er meer aandacht aan wil besteden, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Erfgoeddag (UNESCO, 2011).

---

23 Dit kan gaan van een barbecue tot de wijding van een vlag, bijvoorbeeld van de Mannen van het Jaar 1972 (Koninklijk Verbond der Jaartallen vzw, 2012).

De toekomstige maatregelen bestaan erin de huidige maatregelen zo goed mogelijk verder toe te passen en enkele nieuwe te introduceren. Zo wil men een professionele promotiecampagne starten en acties ondernemen om de collecties te bewaren, die geassocieerd worden met de *Age Sets*. Voor het behoud van deze collecties is men van plan een inventaris op te maken van de collecties op de website van Erfgoedplus.be²⁴; de verschillende archieven van de *Age Sets* op te lijsten; en de Raadskelders vaker open te stellen om een beter verband uit te bouwen tussen toerisme en erfgoed. Dit staat ook in teken van de ontwikkeling van duurzaam erfgoed, zoals gevraagd wordt door UNESCO. Bijkomende projecten zullen werken rond educatieve activiteiten, waarbij men wil proberen de overdracht van het ritueel te promoten en kenbaarder te maken bij jongeren, zij zijn namelijk de toekomstige leden van de *Age Sets*. Ook een theoretische reflectie en een wetenschappelijk onderzoek behoren tot de toekomstmaatregelen van de erfgoedgemeenschap van de Jaartallen. Dit onderzoek zal worden gevoerd in samenwerking met de Katholieke Universiteit Leuven, waarbij masterstudenten de mogelijkheid krijgen hun masterproef rond dit onderwerp te schrijven. Hiermee verbonden is een internationaal colloquium dat zal worden georganiseerd in samenwerking met FARO en het netwerk van Vlaamse Expertisecentra aangaande sociabiliteit, cultureel erfgoed en overgangsrituelen. Een laatste punt waar men in de toekomst aan wil werken, is de verdere uitbreiding van internationale netwerken, zoals de contacten met Oosterhout en Villefranche-sur-Saône (UNESCO, 2011, pp. 8-10)

5.1.3 Tekstuele metafunctie

De tekstuele component zorgt voor een coherente voorstelling van de omgeving en de gebeurtenissen (Halliday, 1978). Het resultaat van deze coherentie wordt meestal weergegeven in de vorm van ‘tekst’. In dit geval bestaat de tekst uit een conventie, volledig opgesteld als ‘te lezen document’, en een promotievideo, waarbij de tekst oraal wordt verwerkt (met enkele uitzonderingen onder de vorm van ondertitels). Uit de tekstuele component kan men een script opmaken, dat het verloop van het erfgoedelement in de tijd weergeeft.

Het script dat wordt geactiveerd, zou men kunnen classificeren als een situationeel script, omdat het hier de typische kenmerken voor bevat. Het gaat om een specifieke situatie, waar meerdere actoren aan deelnemen. De deelnemers weten precies wat er van hen verwacht

---

²⁴ Erfgoedplus.be is een databank, die gebruikt wordt voor de registratie en beschrijving van erfgoedelementen. (Erfgoedplus.be, 2012)

wordt, namelijk sociaal engagement. En de acties die worden ondernomen, zijn eerder onverwacht (Schank & Abelson, 1977, p. 61).

A. Specifieke situatie

De specifieke situatie bestaat in het feit dat alle mannen in Leuven hun veertigste verjaardag meteen associëren met de aansluiting bij een Age Set. In de conventie wordt het ritueel omschreven als “a constitutive part of the urban repertoire” (UNESCO, 2011, p. 5). Voor Leuvenaars die de kaap van veertig jaar bereiken, is lidmaatschap bij een *Age Set* een logische stap: zo kunnen zij een levenslange vriendschap starten met andere leeftijdsgenoten. Zij hebben de kennis van het belang van een *Age Set* en wat hen de komende tien jaar te wachten staat. Wanneer ze zich aansluiten bij de *Age Set* van hun geboortjaar worden zij sowieso de ‘Mannen van het Jaar X’ genoemd en kiezen zij een eigen vlag, embleem en kostuum.

B. Meerdere actoren

Naast de mannen, wordt ook voor de vrouwen een bepaald script uitgelokt. Zij weten dat wanneer hun man zich aansluit bij een *Age Set*, zij een hele nieuwe vriendenkring zullen ontwikkelen en dat zij eigenlijk op de achtergrond blijven, omdat deze transitie een typisch mannenfenomeen is. Hun mannen staan de komende tien jaar in de spotlight en de vrouwen zullen wel aanwezig zijn bij de activiteiten, maar zijn voornamelijk bijkomstige figuren. In de loop der jaren is de positie van de vrouw bij de *Age Sets* lichtelijk veranderd en spelen zij een iets grotere rol ten opzichte van vroeger.

Wives and female family members have come closer to the ritual in the course of time and participate in a great deal of activities. Some women even play a significant role as ‘godmothers’ of the Age Sets. Wives and their partners come to know each other better over the years and form a close circle of friends of their own. (UNESCO, 2011, p. 5).

C. Kennis van zaken

Dit script telt enkel voor Leuvenaars (en mannen van buiten Leuven die bekend zijn met het Jaartallenleven en zich daarbij wensen aan te sluiten). Voor de mensen die dit systeem niet kennen, zal een veertigste verjaardag zeker anders verlopen en de jaren die erop volgen ook. Voor Leuvenaars is het echter het begin van een 10-jaar lange vriendschap (die meestal ook nog langer blijft voortduren) en de organisatie van allerlei activiteiten in en rond Leuven. In de loop van het jaar wordt van de Jaartallen inzet verwacht voor sociale en maatschappelijke activiteiten, zoals het inrichten van acties voor ‘Kom op tegen Kanker’, fietstochten voor kinderen met een handicap, enz. Daarnaast kunnen ze zich ook voorbereiden op de jaarlijkse

Kinderdag en het Marrainenbal. Deze activiteiten worden automatisch in verband gebracht met hun aansluiting bij een *Age Set*.

Nu het script is vastgesteld, kunnen de tekstuele verschillen tussen de conventie en de promotievideo worden geanalyseerd. In de video komen de verschillende actoren van de erfgoedgemeenschap veel sterker naar voor. Zo schept de video een beter beeld van de samenstelling van de *Age Sets* dankzij de foto's die getoond worden en de mannen die zelf aan het woord worden gelaten (Heritage Cell Leuven, 2009). De rol van de vrouwen blijkt zowel uit de conventie als de video. De conventie refereert aan het Marrainenfenomeen: "Some women even play a significant role as 'godmothers' of the Age Sets" (UNESCO, 2011, p. 5). In de video wordt hier eveneens melding van gemaakt en een aantal vrouwen worden geïnterviewd (Heritage Cell Leuven, 2009). De geografische locatie wordt uitvoeriger beschreven in de conventie dan in de promotievideo (UNESCO, 2011, p. 3). De conventie bevat verder veel meer informatie over de maatregelen voor het borgen van het erfgoed; deze informatie wordt niet in de promotievideo opgenomen. Dit hangt voor een groot stuk samen met het genre, want het document is opgesteld om UNESCO te overtuigen het element tot werelderfgoed uit te roepen. De video daarentegen is bedoeld voor het grotere publiek, ter bewustwording van het bestaan van dit erfgoed. Tenslotte, wordt enkel de informatie uit de identificatie en de beschrijving van het element gebruikt in de voice-over van de promotievideo. In tegenstelling tot de andere erfgoedelementen, die hierna in deze scriptie aan bod komen, komt hier geen letterlijke overname van tekst voor uit de conventie. De informatie uit de identificatie en beschrijving van het erfgoed wordt in de video geparafraseerd. De conventie wijdt bijvoorbeeld een paragraaf aan het fenomeen van de Jaartallen en legt uit wat het ritueel precies inhoudt (UNESCO, 2011, p. 5):

The Age Set ritual values openness and friendship, solidarity and commitment. It is a rather unique phenomenon stimulating personal and urban identity and continuity. It has become a constitutive part of the urban repertoire. Each Age Set carries this ritual process. A circle of friends – an Age Set – is formed at the age of 39. There are only two conditions to join: to be a man and to be born in the same year. So actually every man born in that particular year can become a member of that Age Set. [...]

Voorgaande paragraaf wordt kort samengevat in de eerste 43 seconden van de promotievideo (Bijlage 8.2):

Meet the Age Set Society and the Men of the Year. This is Leuven in Belgium, Europe. Here, since 1890 they have safeguarded a rare phenomenon, called the Age Set System. Men, all aged 40, joined together in a tight net group to make the 10 year transition to their 50th birthday. The

activities they organise during this decade create a strong sense of community and social and cultural continuity.

Ook de integratie van korte interviews is nieuw en komt enkel voor bij de promotievideo van het Jaartallenleven in Leuven (Heritage Cell Leuven, 2009).

5.2 Krakelingen en Tonnekensbrand

In 2010 werd Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen opgenomen op de Representatieve Lijst van UNESCO. Net zoals in hoofdstuk 5.1 zal ik voor dit cultureel erfgoedelement de interpersoonlijke (5.2.1), ideationele (5.2.2) en tekstuele metafunctie (5.2.3) bepalen.

5.2.1 Interpersoonlijke metafunctie

In de conventie van Krakelingen en Tonnekensbrand (Geraardsbergen) staat opnieuw de interactie tussen de overheid en de erfgoedgemeenschap centraal via de interpersoonlijke metafunctie. Net als in de conventie van Leuven worden volgende betrokken partijen genoemd: de staten (België), de betrokken personen en erfgoedgemeenschappen, de rollen van personen met een bepaalde verantwoordelijkheid in het hele gebeuren. Hiertoe behoren de populatie van de stad Geraardsbergen, burgerlijke verantwoordelijken voor de praktische organisatie, pedagogische bijstand voor basisscholen, het Krakelingen-comité, een aantal sport- en jeugdorganisaties, gelijkaardige verenigingen met speciale vaardigheden uit andere, naburige steden die deelnemen aan de parade, bakkers uit Geraardsbergen, die de krakelingen gratis bakken voor het evenement. Deze lijst wordt nog verder aangevuld door de lokale juwelier, die de Gouden Krakeling ontwerpt en natuurlijk het publiek, dat bestaat uit de inwoners van Geraardsbergen en de omliggende dorpen en steden in Vlaanderen en Wallonië. Dit deel van de bevolking wordt bereikt door middel van het televisienieuws op Vlaamse kanalen, zoals VRT, VTM en TVOost. Het onderdeel over de toewijding en inzet van de betrokken gemeenschappen, groepen en individuen is in deze conventie een stuk korter dan in de conventie van Leuven. In dit deel wordt enkele taken opgesomd en het uitvoerende orgaan in kwestie toegelicht. De stadsraad beslist over het toekomstige engagement van de stad; de stad voorziet een budget ter compensatie voor de deelnemers aan de parade voor de huur van kostuums en praalwagens; een schriftelijke verklaring wordt opgesteld van de verschillende deelnemers; een lokale juwelier ontwerpt elk jaar de Gouden Krakeling, de keuze van de juwelier in kwestie gebeurt via een beurtrol. De actieve deelname van Volkskunde Vlaanderen vzw en FARO. Vlaams steunpunt voor Cultureel Erfgoed vzw wordt ook hier in de verf gezet (UNESCO, 2010b).

Een bijzondere vermelding, die tevens verband houdt met de interpersoonlijke metafunctie, is een klacht van een dierenrechtenorganisatie met betrekking tot het inslikken van een kleine vis tijdens het ritueel.

A formal complaint by an animal rights organisation in 1997 resulted in an interesting debate with international reverberations. Several trials before different courts [...] upheld on the condition the traditional ritual were restricted to the 32 representatives of the local religious and profane authorities. (UNESCO, 2010b, p. 6).

De gerechtelijke procedure werd dan ook bijgevoegd als aanbeveling, naast een aantal schriftelijke verklaringen van individuen, scholen en verenigingen ter bevestiging van hun inzet en verscheidene persartikelen.

In de promotievideo (Stad Geraardsbergen, 2009) wordt geen enkele melding gemaakt van interpersoonlijke kenmerken. Er wordt in kleine mate verwezen naar de participanten aan de parade en de rol van de deken in het gebeuren, maar er wordt niet echt gesproken over onderlinge sociale relaties: “In the chapel the dean of the local church says a prayer and blesses the Krakelingen in the presence of the town authorities.” (Bijlage 8.3). Verdere interpersoonlijke relaties moeten blijken uit de visuele representatie. Zo ziet men een aantal deelnemers in de straat staan wachten tot de parade van start gaat. Ze staan te keuvelen en krijgen hier en daar nog wat instructies (Stad Geraardsbergen, 2009).

Figuur 4 Wachtende deelnemers aan Krakelingenparade

Figuur 5 Laatste instructies voor de start van de Krakelingenparade

5.2.2 Ideationele metafunctie

A. Plaats

De beschrijving van de geografische locatie in de UNESCO-conventie (UNESCO, 2010b) omvat enkel de naam van de locatie en bijbehorende bolcoördinaten: “The celebration takes place in Geraardsbergen (50°50'N, 3°45'E) and is widely known in Belgium and neighbouring countries.” (UNESCO, 2010b, p. 3). De video daarentegen vermeldt onmiddellijk in de eerste zin van de voice-over een schets van de context waarin het gebeuren zich afspeelt. Zowel de datum als de locatie worden in hun context omschreven (Bijlage 8.3):

Sunday, February 22nd 2009 (exacte datum), or to put it another way: the last but one Sunday before the first Monday of March. Today Geraardsbergen is once again reliving its history and there is plenty of work to be done. The technical services are busy throughout the town. On top of the Oudenberg hill they have to install the Tonnekensbrand barrel. The city its highest spot – some 112 metres – will once again be the main location for the event, as it has been for centuries.

Niet enkel de stad Geraardsbergen is belangrijk, maar ook de Priorij van Hunnegem en de Onze-Lieve-Vrouwkapel op de Oudenberg. Die worden in de conventie enkel vernoemd in de beschrijving van het element, onder criterium R.1. De Priorij van Hunnegem wordt eveneens in de video vermeld en de kapel wordt zowel in woord als beeld duidelijk weergegeven in de video.

B. Actoren

De actoren die deel uitmaken van het erfgoedgebouwen worden in de conventie omschreven als het organisatiecomité (Krakelingencomité), de 900 deelnemers aan de parade met elk hun

eigen historische rol, de deken van de lokale parochie, de burgemeester en de gemeenteraadsleden. Die drie laatsten hebben een enorm belangrijke functie met betrekking tot het erfgoedelement (cfr. infra p. 52). Voor Tonnekensbrand wordt beroep gedaan op een klein team dat door de jaren heen de juiste vaardigheden heeft verworven om de houten ton te vervaardigen. In de promotievideo krijgt men het Krakelingencomité te zien dat een winkel binnengaat, waar de voorbereidingen voor het evenement plaatsvinden. Later worden ook de deelnemers vermeld in de video, dit gaat gepaard met een beeld van een grote groep mensen in de school waar de kledij en make-up wordt verzorgd. Ook tijdens de parade wordt een impressie gegeven van de deelnemers. Af en toe wordt ook het omstaande publiek gefilmd. Aangezien de deken een belangrijke rol speelt in het gebeuren, verschijnt hij in een close-up wanneer hij zijn zegen over de krakelingen uitspreekt. De aanwezigheid van de burgemeester en de gemeenteraad in het publiek wordt vervolgens in beeld gebracht door het camerastandpunt te veranderen: je ziet de mensen die in de kerk aanwezig zijn tijdens de zegening (Stad Geraardsbergen, 2009).

Figuur 6 Close-up van de lokale deken tijdens de zegening van de krakelingen

C. Objecten

De objecten die gepaard gaan met dit erfgoedelement worden zowel in de conventie als in de promotievideo duidelijk naar voor gebracht. De vier basiselementen (brood, wijn, vis en vuur) hebben allemaal een bepaalde betekenis in het ritueel. Het vuur staat voor de terugkeer van het licht; het brood symboliseert de rijkdom van Moeder Aarde, waarbij de vorm van de Krakeling de cyclische beweging voorstelt van de seizoenen; de wijn is dan op zijn beurt een feestdrink; en de kleine vis staat symbool voor het leven zelf. Deze elementen worden in de

conventie vermeld – hoewel zeer kort – en in de video visueel weergegeven (Stad Geraardsbergen, 2009).

Figuur 10 Het vuur

Figuur 7 Mand met krakelingen

Figuur 8 De wijn

Figuur 9 De kleine visjes symboliseren het leven zelf

Tijdens de verschillende fasen van het ritueel is ook de zilveren beker uit de 16e eeuw een belangrijk symbool, hieruit wordt de wijn met het visje opgedronken door de deken en de gemeenteraad van Geraardsbergen. De Gouden Krakeling maakt tevens deel uit van een fundamentele fase in het krakelingenritueel: dit is het gouden juweel dat door een lokale juwelier wordt ontworpen, speciaal voor deze gelegenheid. Als laatste element is er nog de houten ton, die 's avonds tijdens Tonnekensbrand wordt aangestoken en een groot vuur doet ontstaan. Deze symbolische objecten worden allemaal vermeld in de tekst van de conventie en visueel gerepresenteerd in de video (UNESCO, 2010b, pp. 3-5; Stad Geraardsbergen, 2009).

D. Processen

Krakelingen en Tonnekensbrand omvat slechts één soort proces en wordt ondergebracht bij de statische processen. De gebeurtenissen zijn grotendeels onveranderlijk, waardoor er geen sprake kan zijn van enige dynamiek.

i. Statisch

In tegenstelling tot voorgaande analyse (Jaartallenleven van Leuven), kan men hier enkel spreken van een statisch proces. Elk jaar wordt dezelfde procedure uitgevoerd, telkens op “the last but one Sunday before the first Monday of March” (UNESCO, 2012b, p. 4). In de namiddag vindt de Krakelingenworp plaats, die vooraf gegaan wordt door een historische parade, en ‘s avonds volgt dan de Tonnekensbrand. In de conventie staat vermeld dat het evenement reeds georganiseerd wordt sinds 1393, met uitzondering van drie korte oorlogsperiodes. Dit betekent dat nagenoeg elk jaar sinds de 14e eeuw het fenomeen van Krakelingen en Tonnekensbrand heeft plaatsgevonden, een bewijs van een statisch verloop van het ritueel. Elk jaar worden de verschillende fasen van het ritueel doorlopen: de start van de voorbereidende activiteiten door het Krakelingencomité, de parade naar de Priorij van Hunnegem, die geleid wordt door de deken en de gemeenteraadsleden, de zegening van de krakelingen door de deken in de Onze-Lieve-Vrouwkapel van Geraardsbergen, waarna de deken en de gemeenteraadsleden van op de Oudenberg de wijn met het visje drinken uit de zilveren beker. Na deze dronk worden de krakelingen in het publiek gegooid. Wie het winnende ticket heeft, krijgt de Gouden Krakeling, die wordt uitgereikt tijdens de receptie in het stadhuis. ‘s Avonds is het dan tijd voor Tonnekensbrand, waarbij een houten ton in brand wordt gestoken op de top van de Oudenberg, terwijl er folkloristische dansen worden uitgevoerd. De beschrijving van de opeenvolgende fasen van het ritueel wordt in de conventie uitgewerkt onder volgende subtitels in het onderdeel ‘identificatie en beschrijving van het element’. De subtitels luiden: “Parade”, “Krakelingen”, “Tonnekensbrand” en “Folk tale” (UNESCO, 2010b, p. 5).

Ook uit de video blijkt dat dit een statisch proces is, aangezien men sterk de indruk geeft dat de dag waarop Krakelingen en Tonnekensbrand gevierd wordt, elk jaar op dezelfde manier verloopt. Door middel van het woord ‘again’, geeft men aan dat dit een herhaaldelijke gebeurtenis is voor Geraardsbergen.

Today Geraardsbergen is once *again* reliving its history and there is plenty of work to be done.” en “The city its highest spot – some 112 metres – will *once again* be the main location for the event, as it has been *for centuries*.” (Bijlage 8.3)

De hiërarchische volgorde waarin de vis gedronken moet worden, vormt tevens een indicatie voor een traditie uit het verleden. Vroeger was het de adel en de clerus die het meeste aanzien hadden, omwille van de toenmalige standenmaatschappij. Wanneer dit wordt geprojecteerd op de gebeurtenissen van Krakelingen en Tonnekensbrand, zijn dat de burgemeester, de gemeenteraadsleden en de druïden, die de geestelijkheid vertegenwoordigen. Deze hiërarchische structuur wijst op een statisch proces, omdat nog steeds wordt vastgehouden aan het historische belang van de figuren (Witte, 2006, p. 8). Deze strikte hiërarchie wordt door de voice-over duidelijk vermeld in de video (Bijlage 8.3):

Respecting a strict hierarchy the dean, the mayor and the town counsellors drink some wine from a 16th century silver goblet, at the same time swallowing a tiny living fish. In this way they demonstrate their fellowship and solidarity. The dean also has the privilege of throwing the first Krakeling, followed by the mayor, the oldermen and the other town counsellors.

Daarnaast is de receptie op het gemeentehuis evengoed een verwijzing naar het verleden, omdat deze receptie doet denken aan “a scaled-down version of the ancient magistrate’s banquet, an elaborate and expensive dinner celebrating the beginning of the christian fasting period” (Bijlage 8.3).

Besluit hierbij is dat dit erfgoedelement bestaat uit statische processen, omdat er geen echte verandering opgetreden is sinds de veertiende eeuw. De verschillende fasen van de viering liggen vast en er wordt haast niet van afgeweken. Er is ook geen echte evolutie zichtbaar die wijst op vernieuwing. De representatie zelf van deze opeenvolgende gebeurtenissen neemt de vorm aan van een soort statisch *tableau vivant*.

E. Beschermingsmaatregelen

De reden die wordt gegeven voor het borgen van dit cultureel erfgoed is dat het jaarlijkse ritueel, uitgevoerd ter aankondiging van de lente, de culturele ruggengraat vormt van de stad Geraardsbergen. Een opname op de Representatieve Lijst vormt voor de oudere bevolking van Geraardsbergen een bevestiging van de waarde van dit evenement. Het moet hen verder stimuleren om de jongere generaties warm te maken om Krakelingen en Tonnekensbrand als cultureel erfgoed voort te zetten en te bewaren voor toekomstige generaties. De huidige maatregelen om het erfgoed te bewaren vinden we onder het Criterium R.3 in de conventie (UNESCO, 2010b, pp. 7-8). Hierin staat dat het Krakelingencomité werd opgericht en jaarlijks het evenement controleert en evalueert. Verder werden persmededelingen, opnames, posters, folders, persartikelen en video’s gepubliceerd. Tevens werd er gezocht naar

gelijkaardige evenementen buiten Vlaanderen²⁵. De overgang van analoge naar digitale omzetting van iconografisch materiaal is ondertussen ook een feit. Deze maatregelen worden nog aangevuld met lezingen, educatieve projecten voor scholen, de publicatie van een historisch en etnografisch onderzoek naar Krakelingen en Tonnekensbrand en een aanpassing van het cultuurbeleid voor 2008-2013 (UNESCO, 2010b, pp. 7-8).

Wat betreft de toekomstige maatregelen richt men zich voornamelijk op het oprichten van comités die zich in de toekomst zullen bezighouden met onder andere de beoordeling van het evenement, de combinatie van duurzaam toerisme en het behoud van het evenement en de analyse van de effecten voor het element. Daarenboven zal er een script worden ontwikkeld om de duurzaamheid van het element te verzekeren. Er zal een multimediapublicatie volgen op DVD en verder wetenschappelijk onderzoek zal worden verricht naar brood- en vuurfeesten, de impact van immaterieel cultureel erfgoed op toerisme (en vice versa) en de impact van onderwijs op de bewustwording rond immaterieel cultureel erfgoed (UNESCO, 2010b, p. 8).

5.2.3 Tekstuele metafunctie

Dit script kan – in tegenstelling tot het script van het Jaartallenleven – beter worden ondergebracht bij de instrumentele scripts. De situatie is erg specifiek en vooraf vastgelegd, ook de volgorde van de acties ligt op voorhand vast. Elk onderdeel moet worden volbracht, anders wordt niet aan het ritueel voldaan. Hoewel een instrumenteel script meestal slechts één actor bevat, gaat het hier wel om een volledige gemeenschap en zijn er dus meerdere actoren bij betrokken. Dit neemt niet weg dat de acties voorspelbaar zijn en voor buitenstaanders misschien als oninteressant worden bestempeld. De meerderheid van de kenmerken wijst bijgevolg op een instrumenteel script (Schank & Abelson, 1977, pp. 65-66).

A. Strakke, vooraf vastgelegde volgorde van gebeurtenissen

Naar het voorbeeld van het Jaartallenleven in Leuven, is dit script opnieuw enkel geldig voor de mensen die het fenomeen Krakelingen en Tonnekensbrand kennen, met name de inwoners van Geraardsbergen. Elk jaar wordt dit evenement georganiseerd op de voorlaatste zondag voor de eerste maandag van de maand maart. Enkele vaste fasen worden in de loop van die dag uitgevoerd. Zo gaat iedereen na de voorbereiding van de kledij en make-up naar de verzamelplaats (Priorij van Hunnegem), vanwaar de historische parade zal vertrekken. Na de parade worden de krakelingen gezegend in de Onze-Lieve-Vrouwkapel en gaat het gezelschap

---

²⁵ Het resultaat hiervan zijn het Krombroodjesrapen in Sittard (Nederland), Grand Feu in Bouge (België) en Fiesta de San Sebastian in Lubrin (Spanje) (UNESCO, 2010b, p. 7).

verder naar de Oudenberg. Vanaf een platform kan het publiek de burgemeester en gemeenteraadsleden zien wanneer zij de wijn met de vis drinken, dan volgt de eigenlijke Krakelingenworp. Later op de dag komt iedereen weer bij elkaar voor de receptie in het gemeentehuis en vervolgens keert iedereen terug naar de Oudenberg voor Tonnekensbrand, het in brand steken van de houten ton.

B. Meerdere actoren

De deelnemers, een grote groep inwoners van Geraardsbergen, zijn goed op de hoogte van de achterliggende symboliek van het hele evenement en weten waar de verschillende elementen voor staan. Ook tijdens de Tonnekensbrand kijken de toeschouwers uit naar het antwoord van omliggende dorpen en zoeken zij in de verte naar de vuren die achtereenvolgens worden aangestoken. De dorpen in de buurt, die een antwoord geven op de Tonnekensbrand door zelf een vuur aan te steken, maken onrechtstreeks mee deel uit van dit evenement.

C. Voorspelbare, (vaak) oninteressante acties

Bij dit erfgoed gaat het voornamelijk om de symboliek van het ritueel, dat gericht is op het terugkeren van het licht: “In the evening the Tonnekensbrand fire announces spring, the return of light.” (UNESCO, 2010b, p. 4). Uit de video blijkt dat het vooral de inwoners van Geraardsbergen zelf zijn die het publiek vormen dat naar de parade komt kijken. Onderstaand screenshot (Stad Geraardsbergen, 2009) geeft een beeld van het aantal mensen dat aanwezig is bij de Krakelingenworp. Hieruit kan men afleiden dat de gemeente Geraardsbergen het nauwst betrokken is bij het hele gebeuren, terwijl er weinig buitenstaanders aanwezig zijn. Dit kan wijzen op het minder interessante aspect van het evenement voor mensen die niet in de Geraardsbergen wonen of het ritueel niet kennen.

Figuur 11 Toeschouwers bij de Krakelingenworp

De tekstuele verschillen kunnen als volgt worden omschreven: de informatie uit de conventie die naar voor komt in de video is gebaseerd op de korte samenvatting van het element en het criterium R.1, de identificatie en definitie van het erfgoedelement (UNESCO, 2010b, pp. 3-5). Hierin worden de verschillende fasen van het gebeuren uitgelegd. Deze fasen komen in de video visueel aan bod met bijhorende uitleg door de voice-over. De camera volgt eigenlijk het verloop van de dag waarop Krakelingen en Tonnekensbrand plaatsvindt. De eerste beelden tonen de voorbereidingen door de stadsdiensten: “The technical services are busy throughout the town. On top of the Oudenberg hill they have to install the Tonnekensbrand barrel.” (Bijlage 8.3). Daarna volgen verschillende taferelen uit de parade en de inzegening van de krakelingen, met als toppunt de Krakelingenworp (cfr. supra Figuur 11). Het laatste deel van de video brengt de Tonnekensbrand in beeld, waarmee de dag wordt afgesloten (Stad Geraardsbergen, 2009, 8' 37”).

Figuur 12 Tonnekensbrand

Verder biedt de video meer uitleg over de achterliggende symboliek van de verschillende elementen van Krakelingen en Tonnekensbrand, terwijl er in de conventie meer informatie wordt gegeven over de verschillende fasen en gebeurtenissen die plaatsvinden. De conventie geeft een beter overzicht van de opeenvolgende activiteiten, maar de video heeft meer oog voor het symbolische aspect van dit immaterieel cultureel erfgoed. Een voorbeeld hiervan is de onderverdeling in de conventie in volgende subtitels (UNESCO, 2010b, p. 5):

(bb) “Parade”

(cc) “Krakelingen”

(dd) “Tonnekensbrand”

(ee) “Folk tale”

In de paragraaf die bij de verschillende subtitels hoort, wordt elk onderdeel kort toegelicht. De subtitel (bb) heeft het over de samenstelling van de parade: “the parade always depicts both the core of the city’s history [...] and highlights one particular aspect every year.” (UNESCO, 2010b, p. 5). Ook de paragraaf over de krakelingen richt zich op de opeenvolgende gebeurtenissen die plaatsvinden (UNESCO, 2010b, p. 5):

First the dean blesses the ‘krakelingen’ in the Holy Mary chapel. He then proceeds to a stage where he and the town councillors drink some wine to swallow a tiny fish [...]. During the final phase of the ceremony some 10.000 ‘krakelingen’ [...] are thrown into the public.

In de video daarentegen legt men de symboliek uit van onder andere de naam ‘Geraardsbergen’: “In 1068 a certain Gerald (Geraard) sold a piece of property to the count of Flanders and so gave his name to the young city of Geraardsbergen, which literally means Gerald’s Hill.” (Bijlage 8.3). Daarnaast wordt uitgelegd waarvoor de basiselementen van het ritueel staan (Bijlage 8.3):

Fire is a symbol of the returning light. Spring has come and the earth regains its fertility. The bread, which will later be thrown off the Oudenberg Hill, is a symbol of the abundance of Mother Earth. The ring-shaped Krakeling symbolised the cyclical movement of the seasons, and above all the return of Spring. The wine is a celebration drink. And the tiny living fish symbolize life itself.

De achterliggende symboliek van de Tonnekensbrand en de agrarische herkomst ervan wordt enkel in de video verklaard en niet in de UNESCO-conventie: “By performing a stick dance, a folk group awakens the earth from it’s winter sleep. This dance, as well as the fire and the words of the ancient text Walmkebrand, confirm the agrarian origin of Tonnekensbrand.” (Bijlage 8.3).

5.3 Aalst Carnaval

Het carnaval van Aalst werd gelijktijdig met Krakelingen en Tonnekensbrand opgenomen op de Representatieve Lijst in 2010. In hoofdstuk 5.3.1 bespreek ik de interpersoonlijke metafunctie van dit erfgoedelement. Hoofdstuk 5.3.2 behandelt de ideationele functie en het laatste hoofdstuk 5.3.3 in dit onderdeel bespreekt de tekstuele metafunctie.

5.3.1 Interpersoonlijke metafunctie

Ook in de conventie van Aalst Carnaval ligt de nadruk op de relatie tussen de overheid en de desbetreffende erfgoedgemeenschap. Bij de identificatie van de betrokken partijen vindt men een onderscheid tussen enerzijds de gemeenschap: “Community: inhabitants of the city and of the wider region of Aalst, in Belgium” (UNESCO, 2010a, p. 2) en anderzijds verscheidene carnavalsgroepen, organisaties en individuele carnavalisten, waaronder het

Documentatiecentrum voor Aalst Karnaval, de Prinsengarde, Carnavalist tot in de kist vzw, het festivalcomité, het stadsarchief en het stadsbestuur (UNESCO, 2010a, p. 2). Bij het in acht nemen van het onderdeel over de toewijding en inzet van de betrokken gemeenschappen, groepen en individuen, luidt de conclusie dat het tijdens het erfgoedelement zelf voornamelijk gaat om de interactie tussen de carnavalsverenigingen, de inwoners van Aalst en de gemeentelijke diensten. De promotievideo legt voornamelijk de nadruk op het aspect van spot en ironie. Het zijn deze aspecten van het carnaval die de onderlinge relatie beklemtonen tussen enerzijds de burgers en anderzijds de politici.

The individual non-registered carnivalists and so-called loose groups, which are small and temporary groups of carnivalists, spice up the parade as they are able to their mocking interpretations of and comments on very recent local and national or international events. (Bijlage 8.4).

Uit de video blijkt duidelijk dat vooral de losse groepen en individuele carnavalisten de spot drijven met gebeurtenissen die dat jaar hebben plaatsgevonden. Wanneer op dinsdagavond het einde van het carnaval wordt aangekondigd met het verbranden van de *carnival effigy* (carnavalspop), blijkt dit voor velen een zeer emotioneel moment. Dit is een bewijs van de nauwe verbintenis die de bevolking van Aalst voelt met hun carnaval. “The burning does not mean the end: the die-hard carnivalists of Aalst shout in their native dialect that they will continue the feast for yet another night. For many a carnivalist this is a very emotional moment.” (Bijlage 8.4). Dit emotionele moment wordt visueel niet duidelijk weergegeven. Tijdens de verbranding van de carnavalspop krijgt men enkel een bovenaanzicht van het publiek te zien, maar geen geëmotioneerde gezichten (Herssens, 2008).

Figuur 13 Verbranding van de carnavalspop betekent het einde van de afgelopen carnavalsperiode

5.3.2 Ideationele metafunctie

A. Plaats

Naast de geografische locatie “Aalst. (50°56'N 04°02'E)” (UNESCO, 2010a, p. 3) wordt in de conventie ook het bereik van het element duidelijk gemaakt. Dit werd in de voorgaande conventies niet uitgewerkt door de betrokken partijen. Het bereik van Aalst carnaval wordt als volgt omschreven (UNESCO, 2010a, p. 3):

[T]he parade on Carnival Sunday has both national and international fame. The main themes and the most surprising floats, carts or costumes make the national news [...] in Belgium [...]. The Carnival is considered as a humorous diagnosis of and comments on what is going on in society, both, locally, nationally and internationally.

In de promotievideo (Herssens, 2008) wordt de geografische locatie verder uitgebreid, omdat het carnaval meer beduidt dan enkel de stad Aalst in het algemeen. De verschillende locaties in de stad die belangrijk zijn voor het erfgoedelement worden uitgediept. Zo specificeert men dat de parade door de straten loopt van de oude stadskern, en dat de Gilles d’Aalst een speciale bezemdans uitvoeren op het centrale marktplein. Deze informatie wordt expliciet via de voice-over kenbaar gemaakt: “Since this reorganisation a colourful carnival procession parades annually through the streets of the *old city centre*.” (Bijlage 8.4); “On Monday, the Gilles d’Aalst supposedly chase the ghosts of winter with a special broom dance *on the central market place*.” (Bijlage 8.4). Visueel concentreert de video zich echter alleen op beelden van de Grote Markt in Aalst, waar de stoet passeert langs de hoofdtribune. Verschillende sfeerbeelden geven een indruk van de praalwagens, de carnavalsgroepen en de Gilles d’Aalst, tijdens het uitvoeren van hun bezemdans. De Gilles d’Aalst zijn ze herkennen aan hun typische bolvormige kostuum en de grote hoed met struisvogelveren (cfr. Figuur 14). Hoewel de tekst het idee geeft dat heel de stad in de ban is van carnaval, waarbij de stad wordt gezien als geheel, vinden de meeste activiteiten toch plaats in het historische gedeelte van de stad (Bijlage 8.4).

Figuur 14 Bezemdans van de Gilles d'Aalst op de Grote Markt

B. Actoren

De rollen die vervuld worden door de deelnemende actoren, hangen nauw samen met het spottende aspect van carnaval. Alle carnavalsverenigingen bereiden zich gedurende een heel jaar voor op de drie dagen van Aalst Carnaval. Het gaat hier zowel om geregistreerde, als niet-geregistreerde verenigingen en losse groepen, die werken aan de opbouw van hun praalwagens, kostuums, carnavalsliederen, enzovoort. Die groepen leveren tijdens het carnaval een spottende interpretatie van de gebeurtenissen van het voorbije jaar. Die metalinguïstische verwijzing naar wat daarbij wordt gezegd en gedaan, wordt letterlijk aangegeven in de UNESCO-conventie: “The individual non-registered Carnivalists and so-called loose groups spice up the parade as they are able to give their mocking interpretation of and comments on very recent local and (inter)national events.” (UNESCO, 2010a, pp. 5-6). Ook de Prins Carnaval speelt een belangrijke rol in het hele gebeuren, want op zondag (voor de parade) krijgt hij de sleutel tot de stad en wordt voor de periode van het carnaval de symbolische burgemeester van Aalst. De Prins Carnaval leidt samen met de reuzen, het Ros Ballatum en de Gilles d’Aalst de kilometerslange carnavalsparade. De Gilles d’Aalst spelen een symbolische rol, die op maandag wordt duidelijk gemaakt door hun bezemdans op de Grote Markt. Deze bezemdans wordt uitgevoerd om de zogenaamde ‘wintergeesten’ te verdrijven en plaats te maken voor de lente (UNESCO, 2010a, pp. 5-6).

Een laatste – enigszins aparte – rol in het carnaval zijn de ‘Voil Jeanetten’²⁶, zij komen op vastenavond op straat en verwijzen naar de fabriekswerkers uit de twintigste eeuw, die

---

²⁶ ‘Voil Jeanetten’ zijn mannen die zich in de carnavalsstoel van Aalst verkleden als vrouw. Ze mogen echter niet vergeleken worden met ordinaire travestieten, omdat het niet de bedoeling is dat zij opgemaakt en op hoge

geen geld hadden om een carnavalskostuum te kopen en als alternatief oude kleren van hun vrouwen gebruikten om toch aan het carnaval te kunnen deelnemen. Deze rollen worden allemaal zeer duidelijk omschreven in de UNESCO-conventie (2010a, pp. 5-6) en in de promotievideo visueel gerepresenteerd. De video geeft een goed beeld van de actoren, omdat er gekozen werd verschillende onderdelen van de carnavalsparade weer te geven. Helemaal in het begin van de video worden foto's getoond in sepia en zwart-wit van vroegere individuele carnavalisten en carnavalsverenigingen. Zwart-wit foto's – duidelijk uit een verder verleden – dienen als voorbeeld van hoe de stoet er in die tijd uit zag (Herssens, 2008).

Figuur 15 Zwart-wit foto van de carnavalsstoet van Aalst

Figuur 16 Zwart-wit foto van een individuele carnavalist

Figuur 17 Carnavalsvereniging uit het verleden

---

hakken in de stoet meelopen. Een echte 'voil jeanet' draagt oude, vieze kleren, een lampenkap, een kinderwagen en een oude bontmantel. Deze kwestie ligt bij Aalstenaars zeer gevoelig, omdat ze willen vasthouden aan de traditie van vroeger (Biesemans, 2011).

Daarna gaat men over naar recentere beelden, die aan de hand van videomateriaal worden getoond. Zo worden de Gilles d'Aalst voorgesteld terwijl zij op de Grote Markt muziek maken en dansen (cfr. supra Figuur 14). Wanneer vervolgens de rol van de Prins Carnaval wordt uitgelegd, wordt dit gedemonstreerd door een man op een praalwagen die met een scepter zwaait (Herssens, 2008). Het volgende onderdeel in de video laat het Ros Ballatum zien en enkele reuzen (Herssens, 2008).

Figuur 18 Prins Carnaval

Figuur 19 Voorbeeld van de reuzen op Aalst Carnaval

Een verdere uiteenzetting van de deelnemende groepen gebeurt visueel door fragmenten te tonen van zowel recente carnavalsbeelden als zwart-wit beelden van de carnavalsstoet. Bij de vermelding van de 'Voil Jeanetten', krijgt men gelijktijdig een beeld van mannen in vrouwenkleren met de typische objecten die bij dit kostuum horen (cfr. infra C) (UNESCO, 2010a; Bijlage 8.4).

C. Objecten

Onder de objecten van het carnaval vinden we allereerst de reuzen en het Ros Ballatum (Bayard) – dit is het paard uit de legendes van Keizer Karel –, die tijdens de stoet door de straten paraderen. Ook de zelfgemaakte kostuums behoren tot de traditionele objecten van het carnaval, naast de praalwagens die eveneens met de hand worden gebouwd in de speciaal voorziene carnavalshallen, die verspreid liggen over de stad (UNESCO, 2010a, p. 5). Verder is er natuurlijk de symbolische sleutel tot de stad, die wordt overhandigd aan de Prins Carnaval en de Gouden Ajuin, die tijdens de Ajuinworp in het publiek wordt gegooid. Hierbij komen dan nog de typische attributen van de ‘Voil Jeanetten’, die ook een vaste waarde zijn in het carnaval. Zij dragen telkens een korset, een vogelkooi met een gedroogde haring erin, een kinderwagen, een lampenkap en een gebroken paraplu bij zich. Deze attributen zorgen ervoor dat zij als ‘Voil Jeanetten’ in de parade herkend worden (UNESCO, 2010a; Bijlage 8.4).

Figuur 20 Voil Jeanetten met hun typische attributen

D. Processen

Het carnaval van Aalst is zowel statisch als dynamisch. Beide processen worden hieronder verduidelijkt en aan de hand van enkele voorbeelden aangetoond.

i. Statisch

Het statische aspect is de jaarlijkse herhaling van het evenement. In de conventie wordt vermeld dat er geschreven bronnen dateren uit 1432, die het carnaval van Aalst beschrijven. Ook het gebruik van het lokale dialect tijdens het carnaval en in de carnavalsliederen behoort tot het statische proces. Tussen 1960 en 2008 werden meer dan 3 000 liederen geschreven en geregistreerd, zoals vermeld in de UNESCO-conventie (2010a, p. 5). Deze liederen

veranderen niet en zijn dus redelijk statisch, en ze weerklinken elk jaar tijdens het carnaval overal in de straten. Soms komen er wel liederen bij, maar er wordt vaak teruggegrepen naar het bestaande repertoire dat doorheen de jaren werd opgebouwd. De meeste van deze liederen zijn geschreven in het lokale dialect van Aalst, wat wijst op het vasthouden aan traditie. Het belang van dit dialect wordt ook in de video aangegeven: “Other typical elements are the use of the local dialect and the proliferation of carnival songs.” (Bijlage 8.4). Flarden van dergelijke carnavalsliederen komen in de promotievideo terug en dienen als achtergrondmuziek (Herssens, 2008). Het terugkerende karakter van de verschillende typische elementen van het carnaval – zoals de parade op zondag, het kiezen van Prins Carnaval, de bezemdans door de Gilles d’Aalst, de ‘Voil Jeanetten’ op zondag – zijn indicaties van het statische proces dat zich voltrekt. Deze elementen moeten aanwezig zijn; zo niet is het erfgoedelement onvolledig.

ii. Dynamisch

De dynamiek van het hele gebeuren komt tot uiting dankzij de steeds vernieuwende praalwagens en kostuums die ontworpen worden. Met deze creaties wordt sterk gepronkt bij het publiek tijdens de parade. De nieuwe kostuums staan in het teken van actuele gebeurtenissen en vormen dan ook telkens originele creaties. “The individual non-registered carnivalists and so-called loose groups, which are small and temporary groups of carnivalists, spice up the parade as they are able to their mocking interpretations of and comments on *very recent local and national or international events*.” (Bijlage 8.4). De dynamiek komt in de video naar voor dankzij de afwisselende zwart-wit foto’s en de recente beelden van de carnavalsstoet. Deze afwisseling zorgt ervoor dat de kijker zowel een beeld krijgt van vroeger als van de huidige staat van het carnaval. Elk jaar wordt er een nieuwe Prins Carnaval gekozen en soms worden ook nieuwe carnavalsliederen geschreven. Dit stimuleert de dynamiek rond het evenement. Aalst carnaval is dus een combinatie van statische en dynamische processen. Het statische aspect wordt voornamelijk geuit door traditionele elementen, die op papier worden verduidelijkt in de conventie. De dynamische processen handelen eerder over wat zich in de actualiteit afspeelt en komen visueel sterk aan bod in de promotievideo.

E. *Beschermingsmaatregelen*

De bijdrage die de opname in de Representatieve Lijst zou leveren, bestaat voornamelijk uit een illustratie van de diversiteit van de functies en vormen die carnaval kan aannemen in de wereld, met speciale aandacht voor het repertoire van de verschillende soorten parades. “Aalst

Carnival is a very vibrant form, rough at the edges and not sterile at all, characterised by a participation of very diverse groups in urban society.” (UNESCO, 2010a, p. 6). De maatregelen die reeds werden genomen om het element te beschermen en te promoten, zijn terug te vinden onder de vorm van opname van het element in het huidige cultuurbeleid van de stad voor 2008-2013. Vele aspecten van het carnaval werden reeds gearhiveerd, wat bijdraagt tot de bescherming, maar ook tot verdere studie. Hiermee hangt de opening samen van het stadsmuseum *'t Gasthuys* in 2002, met als resultaat een permanente tentoonstelling van de geschiedenis van het carnaval in Aalst. Verscheidene publicaties vergroten dan weer de zichtbaarheid van het erfgoedelement, waaronder een volledige vervolgverhaal over de geschiedenis van Aalst met een speciale editie volledig gewijd aan het carnaval in het magazine *Waar is de tijd, 1000 jaar Aalst* (Beelaert, 2005). De jaarlijkse wedstrijd om de officiële carnivalsposter te ontwerpen, is een van de maatregelen om het carnaval actief te houden onder het publiek en de bevolking van Aalst. In 2007 stond het jaarlijkse congres van Heemkunde Vlaanderen vzw in het teken van carnaval met de titel “De wereld op zijn kop. Van vastenavond tot carnaval”. Daarnaast is de publicatie van dialectwoordenboeken over het lokale dialect van Aalst een belangrijke maatregel voor de behoud van het dialect als voertaal van het carnaval (UNESCO, 2010a, pp. 7-8).

In de toekomst is men van plan een SWOT-analyse uit te voeren van het element. Verder zal men onder andere de tentoonstelling in het museum *'t Gasthuys* vernieuwen, speciaal educatiemateriaal rond de ontwikkeling van erfgoed samenstellen en een brochure in vier talen publiceren over de geschiedenis en de structuur van Aalst carnaval. Men zal zich ook voor dit erfgoedelement gaan bezighouden met de impact van toerisme, wat in een later stadium zal resulteren in een workshop en een publicatie over het borgen van carnaval (UNESCO, 2010a, pp. 8-9).

5.3.3 Tekstuele metafunctie

Dit script kan best worden ondergebracht bij de situationele scripts, omdat het gaat om een zeer specifieke situatie, namelijk carnaval, waarbij de deelnemers zeer goed weten wat er van hen verwacht wordt. De rol van Prins Carnaval of de Gilles d'Aalst is gekend en men weet wat er zal gebeuren als zij deze personen zien binnen de context van de carnivalsstoet. Verder bevat het carnaval een aantal onverwachte elementen, omdat de praalwagens een goed bewaard geheim blijven tot de stoet zal vertrekken. Ook de kostuums zijn elk jaar anders en de onderwerpen waarmee gespot worden zijn telkens zeer origineel.

A. Specifieke situatie

De situatie die plaatsvindt is een periode van drie dagen waarin carnaval wordt gevierd en de vastenperiode wordt ingeleid. “Aalst Carnival, which lasts 3 days, is an inextricable part of the identity of the city and its inhabitants. All social classes find each other in a humouristic, mocking and exuberant feast,” zegt de UNESCO-conventie (2010a, pp. 3-4). In Vlaanderen is het carnaval van Aalst het meest gekende en het meest bruisende voorbeeld van een carnavalsfeest. Dit maakt de situatie zo speciaal en geeft de stad een specifieke identiteit (UNESCO, 2010a, p. 4).

B. Meerdere actoren

Aan het carnaval nemen vele personen en groepen deel, zowel individuele carnavalisten als grotere carnavalsverenigingen maken deel uit van de stoet. “For a whole year thousands of volunteers and dozens of carnival associations prepare for the 3 days of Carnival.” (UNESCO, 2010a, p. 5). Hun werk kunnen ze tijdens het carnaval naar buiten brengen en elk jaar worden er prijzen uitgereikt voor originaliteit en de mooiste creatie: “The different groups compete with the beauty and originality of their creations and selections of prize-winners are made.” (UNESCO, 2010a, p. 5). Daarnaast zijn het vooral de losse groepen en de individuele, niet-geregistreerde carnavalisten die een sterk spottende interpretatie kunnen geven op lokale, nationale en internationale gebeurtenissen.

The individual non-registered carnivalists and so-called loose groups, which are small and temporary groups of carnivalists, spice up the parade as they are able to their mocking interpretations of and comments on very recent local and national or international events. (Bijlage 8.4).

C. Kennis van zaken

Het carnaval van Aalst wordt geassocieerd met een langdurige parade van vele praalwagens die gedurende het jaar worden vervaardigd. Het publiek weet zeer goed wat hen te wachten staat als ze naar Aalst afzakken om deze parade te kunnen bekijken: schitterende praalwagens, de reuzen en het Ros Ballatum. De traditie van deze optocht dateert uit 1432:

Effigies of giants and Bayard, the horse from the Charlemagne legends, were and still are paraded through the streets together with a procession of locals parodying or giving hilarious comments on last year’s local and (inter)national events. (UNESCO, 2010a, p. 5).

De verkiezing van Prins Carnaval is eveneens een element dat het publiek verwacht te zien. Deze verkiezing wordt reeds georganiseerd sinds 1953 en de Prins krijgt symbolisch de sleutel tot de stad voor de periode van carnaval. Het zingen van carnavalsliederen hoort er natuurlijk ook bij, hoewel niet iedereen deze zal kunnen meezingen (omdat ze de tekst niet

kennen of het dialect niet machtig zijn). In de video worden verschillende carnavalsliederen als achtergrondmuziek bij de beelden afgespeeld, waaronder *Het Peerd* van Guy Walgraef (2012): “La, la, la... In Oilsjt emmen e peerd, ‘t es de moeite weerd / Het eit ne fiere kop en ne sjikke steert / Mascot van aal d’ajoinen, den trots van onze stei / ...”.

Het publiek verheugt zich ook op de spot die gedreven wordt met de gebeurtenissen van het voorbije jaar en het belachelijk maken van politici. Verder zullen de meeste mensen zich verkleed naar het carnaval begeven, aangezien ook dit script wordt geactiveerd: tijdens carnaval loopt iedereen verkleed door de straten. De Ajuinworp is een laatste – minder voor de hand liggende – reactie die in verband staat met Aalst carnaval. Hierbij wordt een Gouden Ajuin in het publiek gegooid en iedereen wil deze graag bemachtigen (UNESCO, 2010a, p. 6). De Ajuin is tevens een van de weinige dingen waar Vlamingen de stad Aalst mee associëren (Smeyers, 2012).

Een kritische kanttekening die bij dit script gemaakt moet worden, heeft te maken met de negatieve kant van het carnaval. Volgens Smeyers (2012) kennen de meeste Vlamingen de stad Aalst niet, maar bij het horen van de naam denken ze onmiddellijk aan carnaval. Het script dat automatisch wordt opgeroepen bij het publiek buiten Aalst is echter negatief, omdat het carnaval vaak geassocieerd wordt met dronkenschap en incidenten. Dit is mede te wijten aan de media, die vooral rapporteren over de negatieve kant van carnaval. Zo zegt een kop van *Het Nieuwsblad* (2012) “Weinig incidenten op carnavalszondag” en verder in het artikel wordt vermeld dat “[z]even personen werden naar de spoeddienst van de Aalsterse ziekenhuizen overgebracht. Bij de meesten van hen was overdreven drankgebruik de oorzaak”. Ook Knack meldde in 2011 minder incidenten dan het jaar voordien en zei: “Er is ook nog het ontbijt bij de burgemeester, hier wordt de balans opgemaakt: 30 aanhoudingen en 130 mensen naar het ziekenhuis. Al bij al een rustig carnaval.” Dit aspect van dronkenschap wordt uiteraard niet vermeld in de conventie, noch in het promotiefilmpje. De ironie die gepaard gaat met carnaval – en die bij velen gekend is – wel, dat is een belangrijk fenomeen en typisch kenmerk van carnaval in het algemeen.

Bij de analyse van de tekstuele verschillen tussen de conventie en de promotievideo, valt op dat de tekst van de voice-over (Bijlage 8.4) een uiterst sterke gelijkenis vertoont met de informatie uit criterium R.1 van de UNESCO-conventie (UNESCO, 2010a, p. 5):

Carnival is the most important example of intangible cultural heritage of Aalst. It provides the city and its inhabitants with a strong sense of identity and continuity and annually builds a very distinctive image in the wider region and beyond. [...] The oldest written evidence of carnival in

Aalst dates from 1432. Effigies of giants and Bayard – the horse from the Charlemagne legends – were and still are paraded through the streets together with a procession of locals, parodying or giving hilarious comments on last year's local and national or international events. These yearly public masquerades evolved into a firm tradition of this street festival. At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century carnival seemed to decline rapidly in Flanders, not so in Aalst where the street festival not only survived, but flourished. It has been organised by a festival committee since 1923. Since this reorganisation a colourful carnival procession parades annually through the streets of the old city centre. Other typical elements are the use of the local dialect and the proliferation of carnival songs. Between 1960 and 2008 more than 3000 songs have been written and many of them recorded.

Deze informatie is exact dezelfde als paragraaf twee en drie uit de conventie en ook de daaropvolgende paragrafen worden integraal overgenomen uit de UNESCO-conventie. Hieruit leidt men af dat de tekst van de voice-over een exacte kopie is van criterium R.1.

5.4 Heilig Bloedprocessie Brugge

De Heilig Bloedprocessie in Brugge werd reeds in 2008 opgenomen op de Representatieve Lijst van UNESCO. In onderstaande analyse zal ik eveneens de interpersoonlijke (5.4.1), ideationele (5.4.2) en tekstuele metafunctie (5.4.3) bespreken.

5.4.1 Interpersoonlijke metafunctie

Zoals bij voorgaande gevallen wordt in deze conventie opnieuw de relatie uitgelegd tussen de overheid en de erfgoedgemeenschap in het nominatieproces van de UNESCO-erkenning. De betrokken partijen worden benoemd en er wordt telkens een contactpersoon met de nodige contactgegevens voorzien. Zo nemen onder andere de bevolking van Brugge²⁷, de Edele Confrerie van het Heilig Bloed, de Heilig Bloedprocessie vzw en zo'n 1700 lokale participanten deel aan de Heilig Bloedprocessie in Brugge (UNESCO, 2009, p. 2). Daarnaast hebben ook de stedelijke diensten een groot aandeel in zowel het bewaren als het herstellen van de historische kostuums, het plaatsen van de tribunes en het schoonmaken van de straten. In de video gaat men dieper in op de samenstelling van de groep inwoners die deelnemen aan de historische parade (Bijlage 8.5):

More than seventeen hundred citizens of all ages participate in the procession of the Holy Blood. The participants are a representative cross-section of the population of Bruges with ages varying between a few months and 90 years old. Remarkable is the stability of this group. About 80% of the seventeen hundred costumed participants of the parade participate every year. A significant portion hands down the membership and even specific roles in the procession from generation to

---

27 De bevolking wordt vertegenwoordigd door de stadsdiensten en omvat 120.000 inwoners (in 2008). De contactgegevens verwijzen naar "The City Council of Bruges, Burg 12, BE 8000 Bruges, Belgium" met bijhorend e-mailadres (UNESCO, 2009, p. 2).

generation. Dozens of local groups and communities take great pride in participating and all sending a delegation.

Het gevoel van de Bruggelingen ten opzichte van het evenement is trots, ze vinden het een hele eer om te mogen meelopen in de parade en daarom willen de ouders de traditie graag van kindsbeen af op hun kinderen overdragen, zodat zij zelf later aan de parade zullen deelnemen. Dit sterke engagement wordt zeker in de video duidelijk naar voren gebracht door de tekst van de voice-over: “A significant portion hands down the membership and even specific roles in the procession from generation to generation. Dozens of local groups and communities take great pride in participating and all sending a delegation.” (Bijlage 8.5). Naast de gewone inwoners van Brugge zorgen de burgemeester en de provinciale gouverneur voor de ontvangst van ambassadeurs, diplomaten en personeelsleden van internationale organisaties. De bisschop van Brugge ontvangt op zijn beurt andere bisschoppen, kardinalen en geestelijken van over de hele wereld. Deze politieke en spirituele verwelkoming door hooggeplaatsten wijst erop dat zij de stad Brugge vertegenwoordigen. Het is hun verantwoordelijkheid om deze belangrijke bezoekers welkom te heten wanneer ze de parade komen bijwonen. Deze ontvangst van belangrijke personen wordt enkel in het videofragment weergegeven, en dit zowel visueel (Stad Brugge, 2009) als door de voice-over (Bijlage 8.5):

It was and still remains a unique occasion for encounters with people from outside the city, a day of official and unofficial meetings. The Burgomaster of Bruges and the provincial governour tend to welcome guests like ambassadors, diplomats and employees of international organisations.

The bishop of Bruges welcome bishops, cardinals and other clergymen from all over the world.

Figuur 22 De burgemeester van Brugge ontvangt ambassadeurs, diplomaten en personeelsleden van internationale organisaties

Figuur 21 De bisschop van Brugge ontvangt bisschoppen, kardinalen en andere geestelijken van over de hele wereld

5.4.2 Ideationele metafunctie

A. Plaats

De Heilig Bloedprocessie vindt plaats in het hartje van de stad Brugge, zoals in de conventie wordt omschreven. Deze conventie vermeldt dat het historische stadscentrum van Brugge “[was] recognized by Unesco as a World Heritage site in 2000” (UNESCO, 2009, p. 3). Na een korte beschrijving van de geografische locatie, gaat de beschrijving over tot een nadere verantwoording van de dag waarop de parade plaatsvindt. Voor 1969 werd de Processie namelijk gehouden op de eerste maandagvoormiddag na 2 mei. In 1970 werd geopteerd om de parade te laten samenvallen met Hemelvaartsdag, omdat dit een officiële feestdag is in België, hierbij werd de parade ook verplaatst naar de namiddag. De omschrijving van de geografische locatie in de conventie eindigt met een opsomming van de verschillende punten in de stad waar de parade langskomt (UNESCO, 2009, p. 3):

From the Beurshal, through Smedenstraat, ‘t land square, luidzandstraat alongside the Saint Saviour’s Cathedral [...], Simon Stevin square, Mariastraat, Church of Our Lady, Dijver, Wollestraat, the Market Square, Vlamingstraat, Kuipersstraat, Geldmundstraat, ‘t land square, Smedenstraat to the Beurshal (starting point and end).

De video geeft geen verdere informatie over de locatie, er wordt enkel vermeld dat de processie door het hart van Brugge loopt en de UNESCO-erkenning voor het historische stadsgedeelte wordt ook aangehaald. “The procession of the Holy Blood takes place in the heart of the city of Bruges, located in Belgium. The historic city centre of Bruges was recognized by UNESCO as a world heritage site in 2000.” (Bijlage 8.5). Visueel wordt de stad Brugge in beeld gebracht door een snel overzicht te geven van enkele hoogtepunten uit de stad, zoals de Halletoren of het belfort (Stad Brugge, 2009).

Figuur 23 De Halletoren (het belfort) in Brugge

B. Actoren

In de conventie worden de actoren vermeld in de korte samenvatting van de beschrijving van het element. Het gaat onder andere over de zeventienhonderd inwoners die jaarlijks deelnemen aan de historische parade. Zij vervullen een belangrijke rol in het gegeven erfgoedelement, omdat zij een representatief aandeel vormen van de lokale bevolking in Brugge, waarbij de leeftijd van de deelnemers varieert van een paar maanden oud tot 90 jaar (UNESCO, 2009, p. 5). De meerderheid van de deelnemers loopt elk jaar mee in de parade en geeft de historische rol die zij vervullen door van generatie op generatie. Daarnaast is ook de ‘Edele Confrerie van het Heilig Bloed’ een niet te vergeten actor in het gebeuren, aangezien zij de officiële bewakers zijn van het Heilig Bloed relikwie en organiseren tevens jaarlijks de Heilig Bloedprocessie. Naast de inwoners van Brugge en de Edele Confrerie wordt ook aandacht geschonken aan de vele toeschouwers die voor deze processie naar de stad komen. Volgens de cijfers uit de conventie zouden ondertussen 30 000 tot 34 000 mensen Brugge bezoeken om de processie bij te wonen. Het gaat dan over een internationale samenstelling van toeschouwers uit België, Nederland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Spanje, Zuid-Amerika, Noord-Amerika, Japan en Rusland (UNESCO, 2009, p. 3).

In de promotievideo worden dezelfde actoren naar voor gebracht: de zeventienhonderd deelnemers aan de parade, de Edele Confrerie en de toeschouwers. De voice-over bevestigt eveneens de stabiele samenstelling van de groep deelnemers en het eergevoel dat gepaard gaat met deze deelname (Bijlage 8.5):

Remarkable is the stability of this group. About 80% of the seventeen hundred costumed participants of the parade participate every year. A significant portion hands down the membership and even specific roles in the procession from generation to generation. Dozens of local groups and communities take great pride in participating and all sending a delegation.

Wanneer het gaat over de stabiliteit van de groep deelnemers, krijgt men beelden te zien van de voorbereidingen van de parade: volwassenen, jongeren en kinderen die zich aankleden en klaarmaken om in de parade mee te lopen. Op deze manier wordt de verscheidenheid van de deelnemers aangetoond, maar in zekere zin ook de overdracht naar jongere generaties (Stad Brugge, 2009).

Figuur 26 Oudere man wordt klaargemaakt voor zijn rol

Figuur 24 Kindje wordt aangekleed voor de parade

Figuur 25 Ook jongeren nemen deel aan de historische optocht

C. Objecten

Het belangrijkste object van dit erfgoedelement is uiteraard de relikwie van het Heilig Bloed, dat wordt bewaard in de Heilig-Bloedbasiliek in Brugge. De eerste schriftelijke verklaring dat dit relikwie aanwezig zou zijn in de stad dateert uit 1256. De relikwie zou volgens een legende door Diederik van den Elzas, Graaf van Vlaanderen, zijn overgebracht naar Brugge na de tweede kruistocht. Sindsdien wordt de relikwie in Brugge bewaard en één keer per jaar publiekelijk vertoond tijdens de Heilig Bloedprocessie (UNESCO, 2009, p. 3).

Een ander object dat deel uitmaakt van de Heilig Bloedprocessie, is het gewaad van de Edele Confrerie dat de leden dragen in de parade: “a black ceremonial toga on which a pelican feeding a young with her own blood is embroidered” (UNESCO, 2009, p. 4). Naast hun ceremoniële klederdracht, behoort ook de kledij van de deelnemers tot de objecten van het erfgoedelement. De kledij wordt bewaard door een beschermingscomité, dat werd aangesteld om de kledij – en de praalwagens – in goede staat te houden en te herstellen indien

nodig. Dit betekent dat de deelnemers elk jaar dezelfde kledij aantrekken tijdens de parade, omdat de meesten elk jaar dezelfde historische rol op zich nemen (UNESCO, 2009, p. 6).

In de video draait het voornamelijk om de relikwie en niet zozeer om de historische klederdracht van de deelnemers, hoewel de ceremoniële toga van de Edele Confrerie wel wordt vermeld in woord en beeld.

The procession culminates around a relic: the blood of Christ. This blood, that according to a legend was brought to Bruges in the 13th century, is kept in a special church in the heart of the city: the Holy Blood Basilica on the Burg Square.

On ceremonial occasions the members of the brotherhood wear a black toga on which a pelican feeding her young with her own blood is embroidered. (Bijlage 8.5)

Figuur 27 De Heilig Bloedrelikwie

Figuur 28 De ceremoniële toga van de Confrerie van het Heilig Bloed

D. Processen

De Heilig Bloedprocessie van Brugge vertoont zowel een statisch als een dynamisch proces. De dynamiek is echter lichtelijk afgezwakt en minder duidelijk te formuleren dan het statische proces.

i. Statisch

De Heilig Bloedprocessie is een zeer statisch proces, omdat de processie elk jaar op hetzelfde moment plaatsvindt, namelijk op Hemelvaartsdag. Deze dag wordt ook wel eens Brugges Mooiste Dag genoemd (Erfgoedcel Brugge, 2012). Het publiekelijk maken van de relikwie van het Heilig Bloed door middel van de processie dateert uit de middeleeuwen. Er werden dan ook sporen gevonden die aantonen dat reeds sinds 1303 een soortgelijke processie jaarlijks plaatsgrijpt in de stad Brugge. Dit betekent dat er sindsdien nog niet veel veranderingen zijn opgetreden, aangezien de processie nog steeds wordt uitgevoerd en een vaste opstelling voorziet in de processie. “The procession evokes the golden 15th century in Bruges and presents scenes in four parts: the Old Testament; the New Testament; a historical section and a section concentrating on the Veneration of the Holy Blood.” (UNESCO, 2009, p. 4). In de conventie wordt elk onderdeel van de processie verder uitgelegd. Elk jaar opnieuw wordt de processie ingeleid door de Politie van Brugge, gevolgd door de leden van de Edele Confrerie en een fanfarekorps, dat de processie voorziet van muziek. Daarna volgen een aantal mannen te paard, die de vlaggen van de stad en van het Heilig Bloed dragen. Dit gedeelte vormt de introductie tot de processie, waarna de verschillende onderdelen aan bod komen zoals beschreven in de conventie. In het Oude Testamentgedeelte worden verscheidene mythes uitgebeeld, die op hun beurt onderverdeeld worden in vijf scènes. Die scènes illustreren onder andere de verbanning van Adam en Eva uit het paradijs en een opsomming van de profeten (Moses, Elijah, Jeremiah, Isaiah,...). Het volgende gedeelte behandelt het Nieuwe Testament, waarbij het leven van Jezus Christus centraal staat. Het derde deel van de processie focust zich op de geschiedenis van de stad Brugge, waarbij scènes worden nagespeeld van de intrede van Diederik van den Elzas bij zijn terugkeer na de tweede kruistocht. In deze scène wordt getoond hoe het Heilig Bloed naar de stad werd gebracht en overhandigd werd aan de toenmalige burgemeester van de stad. Het laatste deel van de processie laat de verering zien van het Heilig Bloed door de leden van de Edele Confrerie. De processie wordt afgesloten door een vertegenwoordiging van de geestelijkheid en de publieke autoriteiten, zoals de gemeenteraad en de gouverneur. De Heilig Bloedprocessie wordt beëindigd met een ceremonie voor het stadhuis, waarbij de bisschop na een kort gebed een zegening geeft met de Heilig Bloedrelikwie (UNESCO, 2009, p. 4).

De stabiliteit van de deelnemersgroep is eveneens een indicatie voor een statisch proces, omdat het merendeel van de deelnemers elk jaar in de processie meeloopt en dus geen echte veranderingen optreden bij de samenstelling van de groep.

[A]bout 80% of the 1700 costumed participants of the parade participate every year. A significant portion passes over the membership and even specific roles in the procession from generation to

generation. Even the joint participation of two or three generations of a family is often noted. (UNESCO, 2009, p. 5).

Daarnaast probeert men de kostuums van de deelnemers zo origineel mogelijk te houden: “The oldest costumes that are used at present were made in the 1970s, but they are gradually replaced when necessary.” (UNESCO, 2009, p. 6). Hetzelfde geldt voor de praalwagens die in de processie gebruikt worden. Deze worden bewaard in een speciale opslagplaats, waarin ze beter worden beschermd tegen vochtigheid, insecten en andere beschadigingen (UNESCO, 2009, p. 6).

In de promotievideo komt dit statische aspect ook sterk naar voor, bijvoorbeeld door de vermelding van de typische kenmerken van de processie, die voor minstens zeven eeuwen zouden meegaan: “The unique mixture of historical scenes and biblical stories, religious and civil features would be characteristic for the procession for the next seven centuries.” (Bijlage 8.5). De nadruk die nadien gelegd wordt op het aantal eeuwen dat de processie belangrijk is voor de stad, wijst op het niet-veranderende karakter van de traditie en de Heilig Bloedprocessie.

For centuries the procession has had an important function for the identity of the city and its inhabitants. It was and still remains a unique occasion for encounters with people from outside the city, a day of official and unofficial meetings. (Bijlage 8.5).

ii. Afgezwakt dynamisch

De uitbreidende groep internationale toeschouwers uit landen als Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Spanje en Rusland vormt een indicatie voor een licht dynamisch proces. Dankzij het toenemende aantal toeristen, heeft men ervoor gekozen om tijdens de Heilig Bloedprocessie informatie toegankelijk te maken in verschillende talen. Hoewel de dialogen tijdens de processie volledig in het Nederlands worden gebracht, beschikken de internationale gasten over gedrukte informatie in het Nederlands, Frans, Engels en Duits. Dit is de enige verandering die als voorbeeld kan dienen voor een dynamisch aspect in de Heilig Bloedprocessie (Bijlage 8.5). De manier waarop deze – zij het ietwat impliciete vorm van dynamiek – wordt weergegeven in de video gebeurt door een beeld te tonen van het publiek. Hieruit moet de kijker afleiden dat het publiek bestaat uit een aantal buitenlandse toeschouwers, die nood hebben aan vertaalde informatie. Dit beeld gaat samen met de tekst van de voice-over, die op dit taalprobleem wijst (Bijlage 8.5):

The increasingly large group of international spectators mainly come from France, the United Kingdom, the Netherlands, Spain, South-America, North-America, Japan and Russia. Although the

dialogues in the procession are in Dutch, printed information is made available in Dutch, French, English and German.

Deze taalkwestie werd eveneens opgenomen in de UNESCO-conventie, waarbij onder andere het voorbeeld wordt gegeven van de volgelingen van Jezus Christus, die in zes verschillende talen de toeschouwers de hand gaan schudden: “the disciples shake hands and salute the spectators in at least 6 different languages (Dutch, English, French, German, Italian and Spanish)” (UNESCO, 2009, p. 5).

E. Beschermingsmaatregelen

De Heilig Bloedprocessie heeft ten opzicht van voorgaande erfgoedelementen een bijzonder kenmerk. De processie bezit namelijk al een zeer precieze referentie naar UNESCO, aangezien ze plaatsvindt in een door UNESCO erkende historische site, de stad Brugge. De processie zelf wordt gezien als een belangrijk, collectief ritueel in de moderne westerse maatschappij (UNESCO, 2009, p. 5). Om dit immaterieel cultureel erfgoed te borgen, werden reeds inspanningen geleverd om het element te beschermen. Er werd een algemene coördinator aangesteld binnen de Edele Confrerie, zodat de samenwerking met de stedelijke departementen vlotter verloopt. Deze coördinator organiseert tevens de vergaderingen met de leiders van de verschillende groepen die deelnemen aan de processie. Hij legt daarnaast contacten met andere geestelijke autoriteiten, die interesse tonen in de Heilig Bloedprocessie. Verder worden er reeds moderne technieken toegepast voor het bewaren en beschermen van de objecten, de kledij en de praalwagens die in de processie gebruikt worden. De kostuums en accessoires worden bijvoorbeeld opgeslagen onder betere omstandigheden en de dozen met de kledij worden gelabeld. Indien nodig zorgen de naaisters van de stad ervoor dat de kostuums hersteld worden voor de processie van start gaat. Hetzelfde gebeurt met de praalwagens, die worden gestockeerd in een speciale opslagplaats, waar ze beter beschermd zijn tegen vochtigheid, insecten en andere gevaren. In het jaar 2000 werd de processie geüpdatet, zodat ook een deel van de 21ste eeuw in de parade werd opgenomen. Dit zal men blijven doen door in de toekomst verouderde dialogen, scripts en scènes aan te passen en een adaptatie van deze verhalen te brengen (UNESCO, 2009, p. 6).

In de toekomst blijven voorgaande maatregelen uiteraard gelden, wat zal resulteren in een beleidsplan om de samenwerking tussen erfgoedcellen en erfgoedorganisaties te verfijnen, zowel binnen als buiten Brugge. Daarnaast wil de erfgoedgemeenschap internationale contacten tussen organisaties stimuleren, die zich richten op historische parades en processies. Aangezien die zeldzaam zijn, zeker op het vlak van erfgoedbescherming, probeert de

erfgoedgemeenschap contact te zoeken met soortgelijke organisaties via een internationaal colloquium om de mogelijkheden te onderzoeken voor een Europees platform met betrekking tot historische parades in de 21ste eeuw. Evenals voorgaande erfgoedelementen, blijkt ook hier de impact van toerisme op het erfgoed een punt ter discussie, dat verder onderzoek vereist. De deelname van de jongere populatie mag daarbij niet uit het oog worden verloren, omdat 30% van de deelnemers jonger is dan twintig, is het noodzakelijk dit engagement verder te stimuleren. Om dit toekomstige engagement te bewerkstelligen wordt speciaal educatiemateriaal ontwikkeld, dat gebruikt kan worden door scholen in en rond Brugge (UNESCO, 2009, p. 7).

Verder startte de Erfgoedcel Brugge reeds een programma voor het behoud van erfgoed, dit zal in de volgende jaren worden uitgebreid. Het gaat over een project dat zal worden gestart waarbij sleutelfiguren uit de processie zullen worden geïnterviewd. Dit materiaal zal bijgevolg beschikbaar worden gemaakt in de database *Beeldbank Brugge* (Erfgoedcel Brugge, 2012), waarin allerlei foto's over het leven in Brugge zijn opgenomen, maar ook van de Heilig Bloedprocessie van de periode 1900 tot 1950. Deze collectie zal in de toekomst worden aangevuld met nieuw fotomateriaal, waarbij de kwaliteit van de foto's tevens zal worden verhoogd (UNESCO, 2009, pp. 7-8).

5.4.3 Tekstuele metafunctie

Men zou dit script best kunnen onderbrengen bij de instrumentele scripts, omdat de volgorde van de acties vooraf werd vastgelegd: de route van de processie wordt op voorhand kenbaar gemaakt, de verschillende fasen die worden uitgebeeld in de processie liggen vast, en ook de zegening met het Heilig Bloed is een vast onderdeel van het element. Elk onderdeel van de acties moet worden voltooid, anders is de Heilig Bloedprocessie niet compleet. Vooral de opvoering van de toneelstukjes die punten uit de geschiedenis laten zien, is hierbij van groot belang. Hoewel het bij instrumentele scripts vaak gaat om slechts één actor, zijn hier veel meer actoren bij betrokken. De acties van de actoren zijn voorspelbaar en relatief oninteressant, waardoor het erfgoedelement toch onder de instrumentele scripts kan worden ondergebracht.

A. Strakke, vooraf vastgelegde volgorde van gebeurtenissen

Het script dat wordt geactiveerd, heeft voornamelijk betrekking op de inwoners van Brugge. Aangezien het engagement van de Brugse inwoners zo sterk is, zal voor hen Hemelvaartsdag het beeld oproepen van de Heilig Bloedprocessie. Zij zullen die dag associëren met de

jaarlijkse parade waarin de verschillende scènes uit onder andere het Oude en Nieuwe Testament worden nagespeeld in de straten van Brugge. Wat er op die dag gebeurt, wordt allemaal vooraf vastgelegd en bepaald door de Edele Confrerie, die de processie organiseert. De rigide volgorde van de historische scènes die in de parade worden opgevoerd bewijst de vaste gang van zaken. “The procession evokes the golden 15th century in Bruges and presents scenes in four parts: the Old Testament; the New Testament, a historical section and a section concentrating on the Veneration of the Holy Blood.” (UNESCO, 2009, p. 4). De jaarlijkse deelnemers aan de Heilig Bloedprocessie zullen reeds hun rol in gedachten hebben en weten perfect wat zij in de parade zullen doen, welke rol zij zullen opvoeren. De historische rol die vele inwoners zullen spelen, wordt reeds jaren van generatie op generatie overgeleverd en zal ook in de toekomst aan hun kinderen worden doorgegeven (UNESCO, 2009, p. 5).

B. Meerdere actoren

Zeer veel actoren werken mee aan dit evenement: een groot aantal inwoners van Brugge lopen mee in de parade, de Edele Confrerie zorgt voor de jaarlijkse organisatie, de burgemeester en bisschop van Brugge hebben een ambtelijke functie te vervullen en moeten (inter)nationale gasten verwelkomen, en het publiek kent een zeer diverse samenstelling (UNESCO, 2009, pp. 3-6). Toeristen kennen dit fenomeen overduidelijk, aangezien er elk jaar meer mensen komen kijken. Dit betekent dat ook voor hen Hemelvaartsdag een bepaalde associatie oproept en hen doet denken aan de Heilig Bloedprocessie, waardoor ze het de moeite waard vinden op die dag een bezoekje te brengen aan de stad Brugge.

C. Voorspelbare, (vaak) oninteressante acties

Dit kenmerk komt in zekere zin minder duidelijk naar voor en wordt gedeeltelijk tegengesproken door de sterke aanwezigheid van buitenlandse bezoekers. De acties die worden getoond in de parade zijn echter zeer voorspelbaar, omdat de volgorde van de scènes vooraf wordt vastgelegd en bekend wordt gemaakt aan het publiek. “A leaflet with short information about the history and the function of the procession is distributed for free in four languages (Dutch, French, German and English).” (UNESCO, 2009, p. 5). Of deze gebeurtenissen kunnen worden geclassificeerd als oninteressant, valt niet duidelijk op te maken uit de informatie van de UNESCO-conventie, noch uit de promotievideo. De talrijke aanwezigheid van toeschouwers doet het tegenovergestelde vermoeden (UNESCO, 2009, p. 3).

Een van de tekstuele verschillen die bij dit erfgoedelement optreedt, omvat de uitgebreide informatie in de UNESCO-conventie ten opzichte van de beperktere informatie in de video. Deze laatste bevat voornamelijk visuele beelden van de processie. De conventie daarentegen heeft meer oog voor de achtergrond van de traditie en geeft meer historische informatie, die niet aan bod komt in de video. Een voorbeeld hiervan is de openvolging van de historische fasen die duidelijk gescheiden worden in de conventie, maar waar in de video geen aandacht aan wordt besteed. Er wordt wel een stukje toneel opgevoerd, dat in de promotievideo wordt ondertiteld, waardoor de kijker wel een idee krijgt waar het over gaat (Bijlage 8.5):

Maak je klaar voor de Heer! Wie twee kleren heeft, moet delen met wie niets heeft. En wie voedsel heeft, moet hetzelfde doen. En jij, Herodes, het is niet geoorloofd de vrouw van uw broer te hebben! – Soldaten, neem die man gevangen! Heren, ik nodig u uit op een feestmaal ter ere van mijn verjaardag. Dans Salome, dans voor uw koning!

Figuur 29 Voorbeeld van een historische fase in de Heilig Bloedprocessie (Stad Brugge, 2009)

De video geeft vooral een impressie van de parade, maar toont niet hoe deze duidelijk onderverdeeld is in verschillende onderdelen. In de video wordt wel sterk de nadruk gelegd op de participatie van de deelnemers, omdat die uitzonderlijk stabiel blijft. Algemeen genomen kan men stellen dat de video grotendeels gebaseerd is op de korte beschrijving van het element, met hier en daar een specificatie uit criterium R.1 en R.2 (UNESCO, 2009, pp. 3-6).

6 Conclusie

Uit onze analyse, die zich baseert op de Hallidayaanse metafuncties, kan men concluderen dat de in de promotievideo's verstrekte informatie erg divers wordt ingevuld. Onderstaande tabel geeft een kort overzicht van de manier waarop de verschillende onderdelen worden voorgesteld.

Tabel 1 Overzicht analyse volgens Hallidayaanse metafuncties

Erfgoedelement	Metafunctie	Talige representatie	Visuele representatie
Leuven Age Set Society	<i>Interpersoonlijk</i>	Relatie met overheid in nominatieproces.	Relatie: vriendschap + functie van vrouwen.
	<i>Ideationeel</i> - plaats - actoren - objecten - processen	Uitgebreid Cijfermateriaal Conventie = video Dynamisch: conventie + voice-over	Kort Actoren krijgen een gezicht door korte interviews. Video = conventie Statisch: zwart-wit en kleurenfoto's
	<i>Tekstueel</i> : situationeel script	Identificatie en beschrijving van het element (criterium R.1)	Niet duidelijk
Krakelingen en Tonnekensbrand	<i>Interpersoonlijk</i>	Relatie met overheid in nominatieproces. Aanklacht dierenrechtenorganisatie.	Niet duidelijk. Enkel beelden van deelnemers.
	<i>Ideationeel</i> - plaats - actoren - objecten - processen	Kort Conventie = video Kort Statisch: subtittels geven vaste volgorde weer.	Uitgebreid Video = conventie Uitgebreid: symboliek + close-ups Statisch: camera volgt gebeurtenissen van die dag.
	<i>Tekstueel</i> : instrumenteel script	Identificatie en beschrijving van het element (criterium R.1)	Verloop van de dag. Deelname omringende dorpen aan Tonnekensbrand. Beperkt publiek.
Aalst Carnaval	<i>Interpersoonlijk</i>	Relatie met overheid in nominatieproces.	Spot en ironie.
	<i>Ideationeel</i> - plaats	Kort + bereik	Uitgebreid:

	<ul style="list-style-type: none"> - actoren - objecten - processen 	Conventie = video Conventie = video Statisch: historische informatie. Belang van dialect: Carnavalsliederen in lokaal dialect als achtergrondmuziek.	specificatie locaties Video = conventie Video = conventie Dynamisch: afwisseling zwart-wit foto's en recenter videomateriaal. Elk jaar andere gebeurtenissen in actualiteit.
	<i>Tekstueel:</i> situationeel script	Conventie = video Identificatie en beschrijving van het element (criterium R.1)	Video (voice-over) = conventie Identificatie en beschrijving van het element (criterium R.1)
Heilig Bloedprocessie Brugge	<i>Interpersoonlijk</i>	Relatie met overheid in nominatieproces.	Trots van de deelnemers.
	<i>Ideationeel</i> <ul style="list-style-type: none"> - plaats - actoren - objecten - processen 	Uitgebreid: gedetailleerde route Conventie = video Conventie = video Statisch: uitleg van verschillende scènes + voice-over	Kort: snel overzicht van de stad Video = conventie Video = conventie Niet duidelijk.
	<i>Tekstueel:</i> instrumenteel script	Identificatie en beschrijving van het element (criterium R.1)	Niet duidelijk.

Welke zijn nu de belangrijkste punten van overeenkomst en verschil? Als antwoord op deze vraag dringen de volgende conclusies zich op. De interpersoonlijke metafunctie van Halliday wordt op een talige manier weergegeven in de UNESCO-conventies wanneer het gaat over de rol van de overheid in het nominatieproces. In de promotievideo's wordt de interpersoonlijke functie voornamelijk visueel weergegeven, waarbij men zich meer richt op de erfgoedgemeenschappen in kwestie. Opmerkelijk is de aanklacht van de dierenrechtenorganisatie bij het erfgoedelement Krakelingen en Tonnekensbrand, die wel in de conventie wordt vermeld, maar waar in de video geen sprake van is.

De ideationele metafunctie werd steeds onderverdeeld in de categorieën 'plaats', 'actoren', 'objecten' en 'processen'. In de subcategorie 'plaats' wordt gebruik gemaakt van

enerzijds talige en anderzijds visuele middelen. De ene keer is de talige representatie uitgebreider, de andere keer is de visuele representatie uitgebreider. Dit is steeds verschillend voor de erfgoedelementen die werden geanalyseerd. De onderdelen ‘actoren’ en ‘objecten’ werden in quasi alle gevallen hetzelfde voorgesteld in de conventie en de promotievideo. Enkele uitzonderingen waren de voorstelling van de actoren bij de *Leuven Age Set Society*, die in de conventie aan de hand van cijfermateriaal werden voorgesteld en in de video een gezicht kregen door de korte interviews; en de voorstelling van de objecten van Krakelingen en Tonnekensbrand, die in de video telkens in close-up werden getoond wanneer men de achterliggende symboliek van de vier basiselementen uitlegde.

De processen worden zeer uiteenlopend weergegeven, zeker wanneer er een duidelijk onderscheid optreedt tussen het statische en het dynamische aspect van het element. Bij de *Leuven Age Set Society* wordt het dynamische aspect vooral via taal geuit, terwijl het statische aspect visueel door middel van oude en nieuwe foto’s wordt gedemonstreerd. Bij Krakelingen en Tonnekensbrand zorgen de subtitels in de conventie ervoor dat de vaste, statische volgorde van de opeenvolgende gebeurtenissen op een talige manier wordt verwoord. De beelden die met het statische proces gepaard gaan, komen tot uiting dankzij het camerastandpunt dat de gebeurtenissen van een hele dag in kaart brengt. In het geval van Aalst Carnaval wordt taal gebruikt om het statische weer te geven, dit gebeurt door middel van carnavalsliederen en de historische informatie. Beide uitingen worden in de UNESCO-conventie en door voice-over kenbaar gemaakt. Het dynamische aspect wordt geïllustreerd door de beelden, die de wisselende actualiteit weergeven in de vernieuwde praalwagens en in de foto’s van vroeger en nu. Voor de Heilig Bloedprocessie werd gekozen om het statische proces uit te drukken via talige middelen. Deze worden tot uiting gebracht door een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scènes in de conventie en de informatie die door de voice-over wordt verteld.

De tekstuele metafunctie van Halliday kon steeds ondergebracht worden in situationele en instrumentele scripts. De informatie die hiervoor werd gehanteerd, was telkens gebaseerd op het criterium R.1 van de UNESCO-conventie: de identificatie en beschrijving van het erfgoedelement. Het carnaval van Aalst was hierin een buitenbeentje, omdat de tekstuele informatie die gebruikt werd in de conventie en de promotievideo letterlijk werden herhaald.

Voor toekomstige erfgoedgemeenschappen die een aanvraag willen indienen bij UNESCO om op de Representatieve Lijst te komen, is het nuttig om bovenstaande analyse in

acht te nemen. De erfgoedgemeenschappen dienen goed af te wegen welke informatie ze visueel willen voorstellen en welke informatie belangrijk genoeg is om ook via een talige representatie weer te geven. Deze keuze is voor de erfgoedgemeenschap in kwestie volledig vrij, maar zal een invloed hebben op de manier waarop het erfgoed wordt gepercipieerd bij de ad hoc-commissie van UNESCO, die het erfgoedelement zal evalueren.

7 Bibliografie

- Anholt, S. (2007). *Competitive identity: the new brand management for nations, cities and regions*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Beelaert, W. (2005). Carnaval. In *Waar is de tijd, 1000 jaar Aalst*. Zwolle: Waanders Uitgevers i.s.m. de Stad Aalst, pp. 105-128.
- Bendix, R. (2009). Heritage between economy and politics: an assessment from the perspective of cultural anthropology. *Intangible Heritage*, pp. 253-269. London: Routledge.
- Bhatia, V. (1993). *Analysing genre*. Essex: Pearson.
- Biesemans, B. (2011). "Een voil jeanet is geen travestiet." In *Het Nieuwsblad*, 17/02/2011. Geraadpleegd op 19/05/2012 via <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=6H36FAOA>.
- De Mey, R. (2011). Aalst carnaval: immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid. In *Tijd-Schrift*, 1, nr. 1, pp. 16-26.
- De Ruijter, L. (2007). *Intranet werkt: over de veranderende rol van intranet en communicatie*. Amsterdam: Dutch University Press.
- Erfgoedcel Brugge (2012). *Beeldbank Brugge*. Geraadpleegd op 19/05/2012 via www.beeldbankbrugge.be.
- Erfgoedcel Brugge. (2012). *Projecten: Heilig Bloedprocessie Brugge*. Geraadpleegd op 04/05/2012 via <http://www.erfgoedcelbrugge.be/product.php?prodid=637&&catid=41&lang=NL>.
- Erfgoedplus.be (2012). *Over Erfgoedplus.be*. Geraadpleegd op 18/05/2012 via <http://www.erfgoedplus.be/erfgoedplus/index.jsp#sm=&page=homePage>.
- FARO (2012). *Immaterieel cultureel erfgoed*. Geraadpleegd op 09/05/2012 via <http://www.faronet.be/erfgoedveld/cultureel-erfgoed/immaterieel-erfgoed>.
- Fillmore, C. (2006). Frame semantics. In D. Geeraerts (ed.), *Cognitive Linguistics: basic readings*, Berlin and New York: Mouton de Gruyter pp. 373-400.
- Govers, R. & Go, F. (2009). *Place branding: glocal, virtual and physical identities, constructed, imagined and experienced*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Halliday, M. (1973). *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. (1978). *Language as social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Heritage Cell Leuven (2009). *Leuven age set ritual repertoire*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00404>.

- Herssens, F. (2008). *Aalst carnival*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00402>.
- HLS. (2012). Weinig incidenten op carnavalszondag. In *Het Nieuwsblad*, 20/02/2012. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=7P3MDC0T>.
- Jacobs, M. (2010). De geest van de UNESCO-conventie van 2003: het geheim ontsluitend... In *FARO | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 3, nr. 4, pp. 30 – 35. Brussel: FARO.
- Jaworski, A. & Thurlow, C. (2010). *Semiotic landscapes: language, image, space*. London: Continuum International Publishing Group.
- Jewitt, C. & Oyama, R. (2001). Visual meaning: a social semiotic approach. In *Handbook of visual analysis*, pp. 134-156. London: SAGE Publications.
- Kearney, A. (2009). Intangible cultural heritage: global awareness and local interest. In *Intangible Heritage*, pp. 209-225. London: Routledge.
- Kirschenblatt-Gimblett, B. (2004). Intangible heritage as metacultural production. In *Museum International*, vol. 56, nr. 1-2, pp. 52-65.
- Knack.be. (2011). *Popverbranding op Aalst Carnaval*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via http://www.knack.be/video/popverbranding-op-aalst-carnaval/video-1194965395584.htm?page=1184708035057_614:12.
- Koller, V. (2007). “The world’s local bank”: glocalisation as a strategy in corporate branding discourse. *Social semiotics*, vol. 17, nr. 1, pp. 111-130.
- Koller, V. (2008). Identity, image, impression: corporate self-promotion and public reactions. In R. Wodak en V. Koller (eds.), *Handbook of communication in the public sphere*, Berlin and New York: Mouton de Gruyter pp. 155-180.
- Koninklijk Verbond der Jaartallen vzw (2012). *Het Jaartallenleven van Leuven*. Geraadpleegd op 18/05/2012 via www.jaartallen.be.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (1996). *Reading images: the grammar of visual design*. London: Routledge.
- Kunsten en Erfgoed (2012). *Aanvraag van de opname in de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed*. Geraadpleegd op 19/05/2012 via <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/1529222-Formulieren.html>.
- NMI (2012). Carnaval Blankenberge als Unesco Werelderfgoed. *Het Nieuwsblad*, 02/02/2012. Geraadpleegd op 09/05/2012 via <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=3K3LLKCR>.

O'Halloran, K. & Smith, B. (2012). *Multimodal text analysis*. Singapore: National University of Singapore. Geraadpleegd op 07/05/2012 via http://multimodal-analysis-lab.org/_docs/encyclopedia/01-Multimodal_Text_Analysis-O'Halloran_and_Smith.pdf.

Pratt, A. (2010). Creative cities: tensions within and between social, cultural and economic development. *City, Culture and Society*, vol. 1, pp. 13-20.

Pratt, A. (2011). The cultural contradictions of the creative city. *City, Culture and Society*, vol. 2, pp. 123-130.

Schank, R. & Abelson, R. (1977). *Scripts, plans, goals and understanding*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Schauvliege, J. (2010). Een beleid voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen – Visienota. In *FARO / tijdschrift over cultureel erfgoed*, 3, nr. 4, pp. 4-29. Brussel: FARO.

Smeyers, S. (2012). *Helpt Vlamingen weet niets van Aalst*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.sarahsmeyers.be/citaten/helpt-vlamingen-weet-niets-van-aalst>.

Stad Brugge (2009). *Procession of the Holy Blood in Bruges*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00263>.

Stad Geraardsbergen (2009). *Krakelingen and Tonnekensbrand, end-of-winter bread and fire feast at Geraardsbergen*. Geraadpleegd op 06/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00401>.

Stad Leuven (2011). *Het jaartallenleven van Leuven*. Geraadpleegd op 18/05/2012 via <http://www.leuven.be/verbondderjaartallen>.

Tapis plein (2006). *Un-touchable: alles over de UNESCO-conventie voor immaterieel cultureel erfgoed*. S.l: Tapis plein.

Toerisme Vlaanderen (2011). *Toerisme in kerncijfers 2011*. Geraadpleegd op 08/05/2012 via http://www.toerismevlaanderen.be/sites/toerismevlaanderen.be/files/assets/documents_KENNIS/cijfers/Voorlopige%20cijfers/Toerisme%20in%20Cijfers%202011-%20voorlopige%20kerncijfers%2010%20maanden.pdf.

UNESCO (2003). *Conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed*. Geraadpleegd op 07/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00022>.

UNESCO (2009). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage: Procession of the Holy Blood Bruges*. Abu Dhabi: UNESCO.

UNESCO (2010a). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage: Aalst carnival*. Nairobi: UNESCO.

UNESCO (2010b). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage: Krakelingen and Tonnekensbrand*. Nairobi: UNESCO.

UNESCO (2011). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage: Leuven Age set society*. Bali: UNESCO.

UNESCO (2012a). *Intangible heritage lists*. Geraadpleegd op 08/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011>.

UNESCO (2012b). *Introducing UNESCO: what we are*. Geraadpleegd op 08/05/2012 via <http://www.unesco.org/new/en/unesco/about-us/who-we-are/introducing-unesco/>.

UNESCO (2012c). *Representative list of the intangible cultural heritage of humanity: instructions for completing form ICH-02*. Geraadpleegd op 07/05/2012 via <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?pg=00184>.

UNESCO Platform Vlaanderen (2003). *Cultureel erfgoed: het verleden van de toekomst*. Koksijde: UNESCO@Vlaanderen.

UNESCO Platform Vlaanderen (2005). *UNESCO duurzame ontwikkeling*. Koksijde: UNESCO@Vlaanderen.

UNESCO. (2005). *International conference: Globalization and intangible cultural heritage*. Tokyo: UNESCO.

Van Leeuwen, T. & Jewitt, C. (2001). *Handbook of visual analysis*. London: Sage.

Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing social semiotics*. London and New York: Routledge.

Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: from the tangible to the intangible. *Journal of Cultural Heritage*, vol. 11, pp. 321-324.

Vlaamse overheid (2012a). *Reglement 2012: "Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed"*. Geraadpleegd op 07/05/2012 via <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/1529244-Registratie+en+voortgangsrapportering.html>.

Vlaamse overheid (2012b). *Reglement 2012: "Nominatie voor de lijsten en het register van de UNESCO-conventie 2003"*. Geraadpleegd op 07/05/2012 via <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/1529244-Registratie+en+voortgangsrapportering.html>.

Vlaamse regering (2008). *Geconsolideerde versie van het Cultureel-Erfgoeddecreet*. Geraadpleegd op 09/05/2012 via <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl/1386549-Decreet.html>.

Walgraef, G. (2012). *Het Peerd*. Geraadpleegd op 19/05/2012 via <http://users.telenet.be/kebieken/lyrics/hetpeerd.htm>.

Witte, E. (2006). *De constructie van België: 1828-1847*. Rotterdam: Uitgeverij Lannoo.

8 Bijlagen

8.1 Template Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage

CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

INTERGOVERNMENTAL COMMITTEE FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

NOMINATION FILE NO. FOR INSCRIPTION ON THE REPRESENTATIVE LIST OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF HUMANITY IN 2011

A. State(s) Party(ies)
<i>For multi-national nominations, States Parties should be listed in the order on which they have mutually agreed.</i>
B. Name of the element
(i) Name of the element in English or French
<i>This is the official name of the element that will appear in published material about the Representative List. It should be concise. Please do not exceed 200 characters, including spaces and punctuation. The name should be transcribed in Latin Unicode characters (Basic Latin, Latin-1 Supplement, Latin Extended-A or Latin Extended Additional).</i>
(ii) Name of the element in the language and script of the community concerned, if applicable
<i>This is the official name of the element in the vernacular language corresponding to the official name in English or French (point B.i). It should be concise. Please do not exceed 200 characters in Unicode (Latin or others), including spaces and punctuation.</i>
(iii) Other name(s) of the element, if any
<i>In addition to the official name(s) of the element (B.i) please mention alternate name(s), if any, by which the element is known, in Unicode characters (Latin or others).</i>

C. Characteristics of the element
(i) Identification of the communities, groups or, if applicable, individuals concerned
<i>According to the 2003 Convention, intangible heritage can only be identified with reference to communities, groups or individuals that recognize it as part of their cultural heritage. Thus it is important to identify clearly one or several communities, groups or, if applicable, individuals concerned with the nominated element. The information provided should allow the Committee to identify the communities, groups or individuals concerned with an element, and should be mutually coherent with the information in sections 1 to 5 below.</i>
(ii) Geographic location and range of the element and location of the communities, groups or, if applicable, individuals concerned
<i>This section should identify the range of distribution of the element, indicating if possible the geographic locations in which it is centred. If related elements are practiced in neighbouring areas, please so indicate.</i>
(iii) Domain(s) represented by the element
<i>Identify concisely the domain(s) of intangible cultural heritage manifested by the element, which might include one or more of the domains identified in Article 2.2 of the Convention. (This information will be used primarily for visibility, if the element is inscribed.)</i> <i>Not to exceed 100 words.</i>
D. Brief summary of the element
<i>The brief description of the element will be particularly helpful in allowing the Committee to know at a glance what element is being proposed for inscription, and, in the event of inscription, will be used for purposes of visibility. It should be a summary of the description provided in point 1 below but is not an introduction to that longer description.</i> <i>Not to exceed 200 words.</i>

1. Identification and definition of the element (cf. Criterion R.1)

This is the key section of the nomination to satisfy criterion R.1: “The element constitutes intangible cultural heritage as defined in Article 2 of the Convention”. A clear and complete explanation is essential to demonstrate that the nominated element meets the Convention’s definition of intangible heritage. This section should address all the significant features of the element as it exists at present, and should include:

- an explanation of its social and cultural functions and meanings today, within and for its community,*
- the characteristics of the bearers and practitioners of the element,*
- any specific roles or categories of persons with special responsibilities towards the element,*
- the current modes of transmission of the knowledge and skills related to the element.*

The Committee should receive sufficient information to determine:

that the element is among the “practices, representations, expressions, knowledge, skills — as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith —”;

“that communities, groups and, in some cases, individuals recognize [it] as part of their cultural heritage”;

that it is being “transmitted from generation to generation, [and] is constantly recreated by communities and groups in response to their environment, their interaction with nature and their history”;

that it provides communities and groups involved with “a sense of identity and continuity”; and

that it is not incompatible with “existing international human rights instruments as well as with the requirements of mutual respect among communities, groups and individuals, and of sustainable development”.

Overly technical descriptions should be avoided and submitting States should keep in mind that this section must explain the element to readers who have no prior knowledge or direct experience of it. Nomination files need not address in detail the history of the element, or its origin or antiquity.

Not to exceed 1,000 words.

2. Contribution to ensuring visibility and awareness and to encouraging dialogue (cf. Criterion R.2)

The nomination should demonstrate (Criterion R.2) that “Inscription of the element will contribute to ensuring visibility and awareness of the significance of the intangible cultural heritage and to encouraging dialogue, thus reflecting cultural diversity worldwide and testifying to human creativity”.

Please explain how the element’s inscription on the Representative List will contribute to ensuring visibility of the intangible cultural heritage and will raise awareness at the local, national and international levels of its importance. This section need not address how inscription will bring greater visibility to the element, but how its inscription will contribute to the visibility of intangible cultural heritage more broadly. Explain how inscription will promote respect for cultural diversity and human creativity, and will promote mutual respect among communities, groups and individuals.

Not to exceed 1,000 words.

3. Safeguarding measures (cf. Criterion R.3)

Items 3.a. to 3.c. request the elaboration of a coherent set of safeguarding measures as called for in Criterion R.3: "Safeguarding measures are elaborated that may protect and promote the element". Such measures should reflect the broadest possible participation of the communities, groups or, if applicable, individuals concerned, both in their formulation and in their implementation.

a. Current and recent efforts to safeguard the element

Please describe the current and recent efforts of the concerned communities, groups or, if applicable, individuals to ensure the viability of the element. Describe efforts of the concerned State(s) Party(ies) to safeguard the element, taking note of external or internal constraints, such as limited resources.

Not to exceed 500 words.

b. Safeguarding measures proposed

For the Representative List, the safeguarding measures are those that may help to solidify the element's current viability and to ensure that its viability is not jeopardized in the future, especially as an unintended result of inscription and the resulting visibility and public attention.

Identify and describe the various safeguarding measures that are elaborated that may, if implemented, protect and promote the element, and provide brief information concerning, for example, their priority, scope, approaches, timetables, responsible persons or bodies, and costs.

Not to exceed 1,000 words.

c. Commitment of communities, groups or individuals concerned

The feasibility of safeguarding depends in large part on the aspirations and commitment of the communities, groups or, if applicable, individuals concerned. This section should provide evidence that the communities, groups or, if applicable, individuals concerned have the will and commitment to safeguard the element if conditions are favourable. The best evidence will often be an explanation of their involvement in past and ongoing safeguarding measures and of their participation in the formulation and implementation of future safeguarding measures, rather than simple pledges or affirmations of their support or commitment.

Not to exceed 250 words.

d. Commitment of State(s) Party(ies)

The feasibility of safeguarding also depends on the support and cooperation of the concerned State(s) Party(ies). This section should provide evidence that the State Party concerned has the commitment to support the safeguarding effort by creating favourable conditions for its implementation and should describe how the State Party has previously and will in the future demonstrate such commitment. Declarations or pledges of support are less informative than explanations and demonstrations.

Not to exceed 250 words.

4. Community participation and consent in the nomination process (cf. Criterion R.4)

This section asks the submitting State Party to establish that the nomination satisfies Criterion R.4: “The element has been nominated following the widest possible participation of the community, group or, if applicable, individuals concerned and with their free, prior and informed consent”.

a. Participation of communities, groups and individuals in the nomination process

Describe how and in what ways the community, group or, if applicable, individuals concerned have participated actively in the nomination process at all stages, as required by Criterion R.4. States Parties are further encouraged to prepare nominations with the participation of a wide variety of other concerned parties, including where appropriate local and regional governments, neighbouring communities, NGOs, research institutes, centres of expertise and other interested parties. The participation of communities in the practice and transmission of the element should be addressed in point 1 above, and their participation in safeguarding should be addressed in point 3; here the submitting State should describe the widest possible participation of communities in the nomination process.

b. Free, prior and informed consent to the nomination

The free, prior and informed consent to the nomination of the element from the community, group or, if applicable, individuals concerned may be demonstrated through written or recorded concurrence, or through other means, according to the legal regimens of the State Party and the infinite variety of communities and groups concerned. The Committee will welcome a broad range of demonstrations or attestations of community consent in preference to standard or uniform declarations.

Please attach supporting evidence demonstrating such consent and indicate below what evidence you are providing and what form it takes.

c. Respect for customary practices governing access

Access to certain specific aspects of intangible cultural heritage is sometimes restricted by customary practices governing, for example, its transmission or performance or maintaining the secrecy of certain knowledge. Please indicate if such practices exist and, if they do, demonstrate that inscription of the element and implementation of the safeguarding measures would fully respect such customary practices governing access to specific aspects of such heritage (cf. Article 13 of the Convention). Describe any specific measures that might need to be taken to ensure such respect.

5. Inclusion of the element in an inventory (cf. Criterion R.5)

This section is where the State Party establishes that the nomination satisfies Criterion R.5: “The element is included in an inventory of the intangible cultural heritage present in the territory(ies) of the submitting State(s) Party(ies) as defined in Articles 11 and 12”.

Identify the inventory in which the element has been included and the office, agency, organization or body responsible for maintaining that inventory. Demonstrate that the inventory has been drawn up in conformity with Articles 11 and 12, in particular Article 11(b) that stipulates that intangible cultural heritage shall be identified and defined “with the participation of communities, groups and relevant non-governmental organizations” and Article 12 requiring that inventories be regularly updated.

The nominated element’s inclusion in an inventory should not in any way imply or require that the inventory(ies) should have been completed prior to nomination. Rather, a submitting State Party may be in the process of completing or updating one or more inventories, but has already duly included the nominated element on an inventory-in-progress.

Documentation

All documentation that is provided should add value to the nomination file by offering information about the element, its role within its community, its viability and any challenges it faces. If the element is inscribed, such documentation will also be used to achieve the Representative List’s purpose of ensuring visibility for intangible heritage. Photographic, sound and audiovisual documents should be submitted according to the technical specifications in the Annex below. Supplementary materials (within the maximums set out below) may be submitted, and will be helpful in allowing visibility activities, but they will not be considered in the process of examining or evaluating the nomination.

a. Required and supplementary documentation

	Primary materials	Supplementary materials
Photos	10 recent photographs (required for evaluation)	Maximum 30
Video	edited video (maximum 10 minutes) (strongly encouraged for evaluation and visibility)	Maximum 60 minutes
Audio	-	Maximum 60 minutes
Maps	-	Maximum 3
Books	-	Maximum 3

Regrettably, materials in excess of the maximum quantities listed in the “Supplementary materials” category cannot be accepted by UNESCO. In sending materials, clearly distinguish the primary materials from any supplementary materials you may wish to include. None of the materials will be returned to the submitting States.

b. Cession of rights including registry of items

Primary materials must be accompanied by a non-exclusive cession of rights document granting worldwide rights to UNESCO to use the materials (see Form ICH-07). The ICH-07 form must be submitted in English or French, without alteration of any kind to the text and be signed by an authorized signatory. The cession of rights must include a registry of the items submitted, describing for each item:

- *identifier (file name and/or reference)*
- *copyright information, including creator’s name*
- *date of creation*
- *caption (in English or French)*

Supplementary materials should, whenever possible, also be covered by a non-exclusive cession of rights to UNESCO, including the same identifying information.

c. List of additional resources

Submitting States may wish to list the principal published references, using standard bibliographic format, as well as websites or multimedia resources providing supplementary information on the element.

Not to exceed one page.

Contact information

a. Contact person for correspondence

Provide the name, address and other contact information of the person responsible for correspondence concerning the nomination. If an e-mail address cannot be provided, the information should include a fax number. For multi-national nominations provide contact information for one person designated by the States Parties as the main contact person for all correspondence relating to the nomination (request for additional information, etc). For multi-national nominations, also provide contact information for one person in each State Party.

b. Competent body involved

This section should provide the name, address and contact information of the competent body (agency, museum, institution, or manager) with responsibility for the local management and safeguarding of the element.

c. Concerned community organization(s) or representative(s)
<i>Provide the name, address and other contact information of community organizations or representatives, or other non-governmental organizations, who are concerned with the element such as associations, organizations, clubs, guilds, steering committees, etc.</i>
Signature on behalf of the State Party
<p>The nomination should conclude with the original signature of the official empowered to sign it on behalf of the State Party, together with his or her name, title and the date of submission.</p> <p>In the case of multi-national nominations, the document should contain the name, title and signature of an official of each State Party submitting the nomination.</p> <p>Name:</p> <p>Title:</p> <p>Date:</p> <p>Signature:</p>

8.2 Transcriptie Jaartallenleven van Leuven

[introductory music]

Meet the age set society and the men of the year. This is Leuven in Belgium, Europe. Here, since 1890 they have safeguarded a rare phenomenon called the age set system. Men, all aged 40, joined together in a tight net group to make the 10 year transition to their 50th birthday. The activities they organise during this decade create a strong sense of community and social and cultural continuity.

[in Dutch : “Vriendschap”; “De vriendschap”; “De basis is vriendschap”; “Ja, de vriendschap, samenzijn”; “Solidariteit en vriendschap”]

[Friendship is important, but I think what’s more important for us is that everybody stays himself]

[in Dutch: “Met een zeer ongedwongen sfeer”; “Die tien jaar samen”; “Het wij-gevoel van ergens thuis te horen”; “Culturele, sociale zaken”; “De weg er naartoe en alles daarrond”;

“Dat wij de voorloper zijn van wat ze nu ‘Facebook’ noemen”; “Vriendschap is een kernwoord, maar het is eigenlijk wel en wee, wat er allemaal in die 10 jaar gebeurt is ongelooflijk”]

Since its creation the age set society unites people from all walks of life in complete equality, with no social, political or philosophical boundaries. What binds the men to a close social group, is the year of their birth. It’s a rather unusual principle.

[In Dutch: “Ik ben een gepensioneerd politieagent”; “Ik werk aan de stad Leuven als grafdelver”; “IK ben kader in de bank”; “Ik ben van beroep postbediende”; “Ik ben eigenlijk beroepsartiest”; “Ik ben de burgemeester van Leuven”]

[The mayor: “Een all ranks vereniging van mensen die welstellend zijn tot mensen die het moeilijk hebben”]

[In Dutch: “Iedereen is welkom. Elke rang of graad, iedereen is welkom”; “De totale afwezigheid van klassen”; “Er was geen klassenverschil”; “Iedereen wordt aanvaard zoals hij is”; “Ieder heeft zijn eigen karakter en heeft zijn eigen ideeën en denkbeelden”]

[In Dutch: “En alle gediplomeerden van de universiteit van de vriendschap...”]

[piano music]

Much more important than the 50th birthday itself, is the ritual 10 year process that the men go through. During that journey they organise a variety of socio-cultural activities, all in the spirit of friendship and solidarity. Even after their 50th birthday the men still have a close bond. They belong to a circle of friends for life and continue to be involved in the activities of the other age sets. The age sets that end in the same number form blocks, the age difference between the oldest and the youngest men in a particular block can be more than half a century.

Beneath Leuven’s gothic town hall are the Council Cellars where the different age sets meet. And you can sense the spirit in this historic environment. These special surroundings proudly testify to the relationship between different age sets throughout the generations. Every year a new ten year journey starts on the sponsorship of the earlier age sets and so this extraordinary phenomenon is literally transferred from generation to generation, making it a real intangible heritage, as defined by the 2003 UNESCO convention.

[In Dutch: “Ik ben Dietrich Casselman, sales engineer en geboren in het jaar 1969.” “Ik ben peter van de Mannen van ‘69 en ik ben peter van Dietrich.” “Ik ben de peter van Emiel.” “Ik ben peter van Albert.” “Ik ben de peter van Andre.”]

Leuven is a city of culture and traditions, of contrasts and surprises, of beer and entertainment and the oldest university in northern Europe. The Men of the Year are a part of everyday life here and form a community within the community. Without them and their sometimes remarkable events the city would not be the same.

[In Dutch: “De stad moet dit fenomeen blijven koesteren, omdat het deel uitmaakt van haar karakter.”; “Veel Leuvenaars die vandaag de Jaartallen niet kennen, gaan ze stilletjes aan beginnen te kennen.”; “Omdat je ook de stad eens leert kennen op een andere manier, van binnenuit.”; “Wij zijn dus de ambassadeurs van de stad Leuven.” ; “Leuven is voor mij het summum.”; “Als het niet uit de buik van de bevolking komt, dan heeft het geen zin meer.”]

Times change and the age sets change with them. Yet, continuity is just one of the main characteristics. And that continuity is particularly visible in the many rituals. They give the age sets a face in the city. They are a concrete manifestations of the soul of the event. The rituals combine continuity with the search for a specific identity of each new group of friends. So, each age set chooses its own flag, emblem and costumes.

[musical intermezzo]

The age sets take an active part in social and cultural life in Leuven and show sincere social commitment. Each set in its own way does charity work, such as organising Saint Nicolas parties for disadvantaged children, cycling for the disabled, fundraising events for the cancer society, but the most important occasion is Children’s Day, named after its founder Arthur De Wit, a member of the 1918 age set. It’s a day when disadvantaged children are admitted free of charge to the Leuven fair, thanks to the men – and yes, the women too. The age set society is a male domain, but the whole phenomenon naturally has an impact on the wives, children and other family members. Very often the women support the men behind the scenes and in the preparation of activities, especially social activities, such as Children’s Day. Every year

since 1906 a woman has been able to take centre stage alongside the men. She is the Godmother of the group.

[In Dutch: “Wij hebben dus echt vriendschappen gekweekt en een solidariteit onder elkaar en echt hulp.”; “Dat was ook een vriendschap eigenlijk.”; “Als er iets is dat de vrouwen mogen meekomen, worden de weduwen altijd mee uitgenodigd.”; “De vrouwen deden daar ook heel veel in mee.”; “We mochten ons mee amuseren, maar we mochten ook mee werken.”; “De Kinderdag, Maraine Bal, Marraine dinner, de verkoop voor Kom Op Tegen Kanker.”; “Als de stoet is van de Jaartallen, dat is altijd heel plezant. Dat is ook onze vrouwendag.”; “En dan werden die ook natuurlijk gekeurd, he.”; “Maar wij schouwen onze mannen vanop de pui van het stadhuis. Ze hebben wel heel veel eerbied voor hun Maraine, vind ik.”]

The Men of the Year continually reinvent themselves. Already a new generation of enthusiasts is ready to form their own age set when their time comes.

[In Dutch: “Wij zouden nu over 11 jaar bij de Mannen van het Jaar kunnen gaan.”; “Ik ken de Jaartallen van mijn grootvader, die was voorzitter van de Mannen van 1918.”; “Het is een zeer sociaal gebeuren en dat vinden wij toch wel belangrijk.”; “Voor mij vooral de vriendschap.”; “Sociaal engagement, die je als groep kameraden kan vormen voor bepaalde mensen.”; “Als je klein bent, zit je in een klas met allemaal leeftijdsgenoten en eigenlijk ben je dat enige tijd kwijt geraakt en nu komt dat gewoon terug.”]

The alliance of age sets maintains close ties with Oosterhout in the Netherlands, and soon also with the French town of Villefranche-sur-Saône. They too have transition rituals for men born in the same year, but in a very different way. The focus is more on the occasion than on the journey. The Leuven age set society is a long and neverending journey, closely intertwined with the community across the generations. And this longevity gives it its strength. The age set society must be safeguarded as a valuable part of the community. It's very good for intergenerational dialogue and diversity. In May 2009 it was also recognised as part of Flanders intangible heritage, the next major step may be its appearance in the UNESCO Inventory of Intangible Cultural Heritage. And so the age set system would become part of the global dialogue on Intangible Cultural Heritage and could contribute to the visibility and awareness of global diversity.

[Singing in Dutch: “Wij zijn de mannen van het jaar, ja ja. Geboren in hetzelfde jaar, ja ja. Wij zijn altijd goed gezind en drinken geire een goei pint. Wij zijn de mannen van het jaar, ja ja. Geboren in hetzelfde jaar, ja ja. Wij zijn altijd goed gezind, wij zijn altijd goed gezind en drinken geire een goei pint.]

8.3 Transcriptie Krakelingen en Tonnekensbrand

[introductory music with ACCORDEON]

Sunday, February 22nd 2009, or to put it another way: the last but one Sunday before the first Monday of March. Krakelingen and Tonnekensbrand, both celebrate the end of winter, also coincide with the beginning of Lent – a forty day long Christian period of Fasten. Today Geraardsbergen is once again reliving its history and there is plenty of work to be done. The technical services are busy throughout the town. On top of the Oudenberg hill they have to install the Tonnekensbrand barrel. The city its highest spot – some 112 metres – will once again be the main location for the event, as it has been for centuries. The first written document mentioning the Oudenberg in connection with the festival dates back to 1393, but the hill has probably been a sacred place for much, much longer. At 11 a.m. the organising committee gathers to start the activities. A year of hard work reaches its climax. Every member pins on the festival special badge: a little Krakeling tied up with a yellow and red ribbon in the city’s colours.

The more than 900 participants in the parade gather at the central school, put on their costumes, to have their make-up done by specialist teams. Everyone is dressed in a manner appropriate to their historical role. In less than 2 hours the job is done: a small annual miracle for which the nearly desperate organisers are ever grateful.

Once they are ready, all the participants meet at the Hunnegem Priory, the so-called cradle of the town. In 1068 a certain Gerald (Geraard) sold a piece of property to the count of Flanders and so gave his name to the young city of Geraardsbergen, which literally means Gerald’s Hill. From here the parade sets off for a three kilometre march through the town centre.

[woman in Dutch dialect: “Aan de vier hoeken staan er nog standaarden.”]

The current historical parade dates back to 1960. Before that date a more limited parade started at the town hall and went up the Oudenberg Hill. But the four basic symbols – bread, wine, fish and fire – have always been the same. The actual parade starts at 3 p.m. with the city's dignitaries in the lead.

[trompetmuziek]

The Krakelingen parade combines both christian and pre-christian elements. The latter being illustrated by the druids. And the event is indeed reminiscent of old celtic rites linked to the changing of the seasons. Bread, wine, fish and fire, the four basic elements of Krakelingen and Tonnekensbrand, are carried in the parade each year. Fire is a symbol of the returning light. Spring has come and the earth regains its fertility. The bread, which will later be thrown off the Oudenberg Hill, is a symbol of the abundance of Mother Earth. The ring-shaped Krakeling symbolised the cyclical movement of the seasons, and above all the return of Spring. The wine is a celebration drink. And the tiny living fish symbolize life itself. The parade proceeds slowly to the Oudenberg Hill, which is also a place full of symbolism. From a political perspective the top of the hill offers a commanding view over the surrounding country side. From a spiritual point of view man is closer to the sun or to heaven when he is on top of the hill. Later, on this very spot, the christians built a chapel dedicated to the virgin Mary. In so doing they confirmed the importance of the site. In the chapel the dean of the local church says a prayer and blesses the Krakelingen in the presence of the town authorities. “Bescherm de mensen die deze Krakelingen zullen eten tegen de gevaren die hen bedreigen. Moge dit brood hen daartoe tot hulp zijn. In Uw naam, Gij die zijt Vader, Zoon en Heilige Geest. Amen.” Then they proceed to a platform behind the chapel, where the druids perform a celtic blessing rite. Respecting a strict hierarchy the dean, the mayor and the town counsellors drink some wine from a 16th century silver goblet, at the same time swallowing a tiny living fish. In this way they demonstrate their fellowship and solidarity. The dean also has the privilege of throwing the first Krakeling, followed by the mayor, the oldermen and the other town counsellors. In no time at all the ten thousand krakelingen find their way into the greedy hands of the crowd.

[flute]

The purchase of krakelingen was first mentioned in a city account which date from 1413. Nowadays there are about a 120 similar throwing events, which take place in the region, all inspired by the example of the Geraardsbergen festival. One of the ten thousand krakelingen is the golden one. During a reception in the town hall the winner receives a golden krakeling-shaped jewel. This reception is a scaled-down version of the ancient magistrate's banquet, an elaborate and expensive dinner celebrating the beginning of the christian fasting period. The reception fills the gap between the two parts of the festival: Krakelingen and the Tonnekensbrand.

At a quarter to eight in the evening everybody gathers again on top of Oudenberg hill for the Tonnekensbrand, an event which was already mentioned 1393 as being an old custom. As any real celebration should, it starts with music and dance. At eight o'clock precisely the mayor and the oldermen in charge of the festivities light the barrel.

[in Dutch: "Voila, klokslag acht uur."]

The fire symbolizes the end of winter and expresses the hope for beautiful, warm and sunny days to come.

[in Dutch: "Da's waarschijnlijk het oudste gedeelte van het ganse feest." "Waarschijnlijk wel."]

By performing a stick dance, a folk group awakens the earth from its winter sleep. This dance, as well as the fire and the words of the ancient text Walmke Brand, confirm the agrarian origin of Tonnekensbrand. It is a fertility rite, whose purpose is to ensure an abundant harvest. In keeping the ancient tradition some of the villages in the surrounding area – this one is Paragem (????) - respond to the Tonnekensbrand fire with fires of their own. Sadly, air pollution means that these smaller fires are hardly visible from the Oudenberg hill. While the barrel is burning, the crowd walks back down the hill, carrying torches which bring fire, light and festivity to the town centre.

[celtic flute music]

A colourful festival parade, packed with action and originality, the grimaces of the counsellors when they drink the live/live fish , the throwing of the krakelingen and the primeval attraction of fire. Thanks to all these elements some tens of thousands of people come each year to celebrate Krakelingen and Tonnekensbrand in the small Flemish town of Geraardsbergen.

8.4 Transcriptie Aalst Carnaval

[muziek]

Carnival is the most important example of intangible cultural heritage of Aalst. It provides the city and its inhabitants with a strong sense of identity and continuity and annually builds a very distinctive image in the wider region and beyond. The oldest written evidence of carnival in Aalst dates from 1432. Effigies of giants and Bayard – the horse from the Charlemagne legends – were and still are paraded through the streets together with a procession of locals, parodying or giving hilarious comments on last year's local and national or international events. These yearly public masquerades evolved into a firm tradition of this street festival. At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century carnival seemed to decline rapidly in Flanders, not so in Aalst where the street festival not only survived, but flourished. It has been organised by a festival committee since 1923. Since this reorganisation a colourful carnival procession parades annually through the streets of the old city centre. Other typical elements are the use of the local dialect and the proliferation of carnival songs. Between 1960 and 2008 more than 3000 songs have been written and many of them recorded.

Every year since 1953 the chosen Prince Carnival receives the key to the city of Aalst. He symbolically becomes mayor of the city and carnival for a short period of festive time. He receives this key the day before the Sunday parade during a ceremony where local politicians are publically ridiculed by the Prince and other well-known carnivalists.

[muziek Reuzegom + sfeerbeelden]

On Sunday, the Prince, the effigies of the giants, the Ros Ballatum – a local mock version of Bayard – and the Gilles d'Aalst lead a kilometres long parade of feasting carnivalists. Up to a hundred thousand people come to the streets of Aalst to watch.

[muziek carnavalliedje]

For a whole year thousands of volunteers and dozens of carnival associations prepare for the three days of carnival. In a special carnival hall of the city costumes and floats are made from scratch. The different groups compete with the beauty and originality of their creations and selections of prize winners are made. The individual non-registered carnivalists and so-called loose groups, which are small and temporary groups of carnivalists, spice up the parade as they are able to their mocking interpretations of and comments on very recent local and national or international events.

[muziek verschillende voorbeelden van carnavalliedjes]

On Monday, the Gilles d'Aalst supposedly chase the ghosts of winter with a special broom dance on the central market place. During the following Ajuinworp (the throwing of the onion) thousands of participants gather and try to get their hands on the golden onion. On Shrove Tuesday thousands of 'Voil Jeanetten' – the dialect name of groups of men cross-dressed as women – parade through the city centre. Voil Jeanetten is yet another typical element of the history of Aalst Carnaval. In the 19th century, Aalst was an industrial city with very strong inequality and exploitation. 19th century factory workers, too poor to buy a costume, used old clothes of their wives to dress up. Local newspapers mockingly dubbed them as 'Voil Jeanetten'. His – or better 'her' – attributes are a corset, a bird cage with a dried herring, a pram, a lamp shade and a broken umbrella. On Tuesday night the carnival effigy is burnt on the central market place, signaling the end of carnival. The burning does not mean the end: the die-hard carnivalists of Aalst shout in their native dialect that they will continue the feast for yet another night. For many a carnivalist this is a very emotional moment.

[bagpipes: Amazing Grace]

[Oilsjt, stad van mijn dromen]

8.5 Transcriptie Heilig Bloedprocessie Brugge

[introductory music: Heilig Bloedprocessie Brugge – Procession of the Holy Blood Bruges – Procession du Saint-Sang Bruges – Heiligblutprozession Brügge – Procesion de la Sagrada Sangre Brujas.]

The procession of the Holy Blood takes place in the heart of the city of Bruges, located in Belgium. The historic city centre of Bruges was recognized by UNESCO as a world heritage site in 2000. This unique historic city is nowadays a vibrant city with its 120 000 inhabitants and numerous visitors. Every year on Ascension Day in the beginning of May the procession of the Holy Blood goes out on the main streets and squares of the city centre of Bruges.

The procession culminates around a relic: the blood of Christ. This blood, that according to a legend was brought to Bruges in the 13th century, is kept in a special church in the heart of the city: the Holy Blood Basilica on the Burg Square. From the beginning of the 14th century there are written traces of a holy blood procession going round the city walls. This was a collective protection rite involving guilds of most artisans and of archers, clergy and city officials. The unique mixture of historical scenes and biblical stories, religious and civil features would be characteristic for the procession for the next seven centuries.

[In Dutch: “Maak je klaar voor de Heer! Wie twee kleren heeft, moet delen met wie niets heeft. En wie voedsel heeft, moet hetzelfde doen. En jij, Herodes, het is niet geoorloofd de vrouw van uw broer te hebben! - Soldaten, neem die man gevangen! Heren, ik nodig u uit op een feestmaal ter ere van mijn verjaardag. Dans Salome, dans voor uw koning!]

More than seventeen hundred citizens of all ages participate in the procession of the Holy Blood. The participants are a representative cross-section of the population of Bruges with ages varying between a few months and 90 years old. Remarkable is the stability of this group. About 80% of the seventeen hundred costume participants of the parade participate every year. A significant portion hands down the membership and even specific roles in the procession from generation to generation. Dozens of local groups and communities take great pride in participating and all sending a delegation. Without these seventeen hundred volunteers there would be no procession. The costumed groups take part on horseback, on carts and on foot.

The noble brotherhood of the holy blood organises the procession. This corporation was founded in the 15th century to safeguard the relic of the holy blood to further the veneration

and to organise the procession. On ceremonial occasions the members of the brotherhood wear a black toga on which a pelican feeding her young with her own blood is embroidered.

[music]

For centuries the procession has had an important function for the identity of the city and its inhabitants. It was and still remains a unique occasion for encounters with people from outside the city, a day of official and unofficial meetings. The Burgomaster of Bruges and the provincial governor tend to welcome guests like ambassadors, diplomats and employees of international organisations. The bishop of Bruges welcome bishops, cardinals and other clergymen from all over the world. And the people of Bruges celebrate what is called Bruges most beautiful day, participating or simply enjoying the procession. In recent years the procession of the Holy Blood has attracted 30 to 45 thousand people. Next to people living in Belgium, spectators come from all over the world to participate. The increasingly large group of international spectators mainly come from France, the United Kingdom, the Netherlands, Spain, South-America, North-America, Japan and Russia. Although the dialogues in the procession are in Dutch, printed information is made available in Dutch, French, English and German.

[music]